פרשת **וישב-חנוכה** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקכ"ה שנה כ"ז

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

לרגל מלאת כ"ו שנים להופעת גליונינו:

ויקחו אליך שמן זית ז"ך

בלב מלא שמחה והתרוממות הנפש, אנו נכנסים לשנת הז"ך למקראי קודש, ובשער בת רבים נישא אלומות גודש, בשבח והודאה להשי"ת על אשר הגיענו עד הלום, זה רבות בשנים להוציא לאור גליונינו נופך ספיר ויהלום, דברי מוסר וחסידות ב"**לקח טוב**" ערוכים וסדורים, וב"**פניני אור החיים הקדוש**" לאור באורם, וגם חיזוק ב"**תורה ותפילה**" מלוקט מספרים, דברים ערבים ומתוקים מ"**דבש תמרים**", וגם לרבות "**לקוטי תמרים**" לקוטי בתר לקוטי אשר בספרי קודש פזורים, הרואה אומר ברקאי ו"**קדוש יאמ"ר**" לאלה הדברים, כמו כן סיפורי קודש אשר "**בשפתי צדיקים**" אמורים, וב"**לשון חכמים**" שגורים, עוד בו "**פרפראות לחכמה**" להתענג בדברים יקרים, "**דורש טוב**" דברי אגדה ודרוש שזורים, ו"**שבח"י רמב"ן**" משבחים ומפארים, כן נודע בשערים המדור "**פינת יקרת**" בענינא דיומא מלוקטים ומבוררים, ומהמדור החדש "**ממעיין הפרשה**" שותים העדרים, ואף גם זאת "**חוקים להורותם**" בהלכות ודינים אשר בפרשה נזכרים, שואל כענין "**ומשיב כהלכה**" שנתלבנו בבי מדרשא במסגרת השיעורים, וכן במדור "**צדקה כהלכתה**" בהלכות צדקה להיות זהירים, כמו כן ב"**לוח החילולא**" תולדותיהן של צדיקים ומעשיהם הישרים, ובימי חגים וזמנים "**דבר בעתו**" בקדושת ימים המאירים, אכסוף "**נועם שבת**" בליקוט אוצר מאמרים, ברכה קובע לעצמו שאנו זוכים להעלות על "**שולחן מלכים**" שיחות קודש ממרן רבינו שליט"א אביר הרועים, ו"**דברות קודש**" שהשמיע בקול חוצב ותוכחת מוסרים.

ובכן הזמן גרמא ביומי דחנוכה אשר נקבעו להודות ולהלל בשבח ושירתא, חובה נעימה עלינו לתת הודאה על העבר בהני מילי מעלייתא, ואף גם זאת כאשר בדברי חז"ל איתא, "הרואה נר חנוכה צריך לברך" כוונתינו על גליונינו אשר מופיע זה כ"ו שנים כולן שוין לטיבותא, וכל העם הרואים את הקולו"ת מדי שבת בשבתא, מברכין עליו ברכת הנהנין וברכת התורה ביקר ורבותא, וכל רואיהם יגילו לאורו בשמחה ובחדוותא, בהתענג נפשם כראותם פארה הודה וזיו הדרתא, ועל כן הרואה נר זה של תורה המאיר ובא מתחילת זריחתא, עד היום הזה לעילא מכל תושבחתא.

והננו לסיים מעין הפתיחה, בתודה והלל ערוכה, וכפינו פרושות בשיר ושבחה, קדם אלוקי המערכה, על אשר זיכנו עד עתה להוציאו לאורה מתוך רב הצלחה, וראינו בעבודתינו סימן ברכה, כה יתן ה' וכה יוסף שנזכה עוד רבות בשנים להמשיך בעבודת הקודש ברבי' והמשכה, לרומם קרן התורה והחסידות אלף פעמים ככה, ולהשקות הצמאים לדבר ה' בלי קצבה והערכה, ולפאר קרן קהילתינו כדת וכהלכה, מתוך תענוג ונחת והרווחה, עד ביאת מלכא משיחא, עם מלכינו בראשינו, בב"א.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
תורה ותפלה ..... ג
דבש תמרים ~ לקוטי תמרים ..... ד
קדוש יאמ"ר ..... ח
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... י
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... יב
שבח"י רמב"ן ..... יד
אספקלריא דמהר"א ..... טז
פינת יקרת ..... כב
חוקים להורותם ..... כד
ומשיב כהלכה ..... כו
צדקה כהלכתה ..... כט
הילולא דבבא ..... ל
דבר בעתו ..... לו
נועם שבת ..... לז
שולחן מלכים ..... מב
דברות קודש ..... מט

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ:
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437
כל הזכויות שמורות ©

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצץ

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040

במחשרת יום האחרון דחנוכה תשפ"ד לפק

הִנֵּרוֹת הַלָּלוּ אֲנַחְנוּ מַדְלִיקִין

בהיכל עילאה ובהתגשות דקדושה
מודיעים אנו בזה לקהל אנשי שלומינו שיחיו

סדר

הדלקת נרות חנוכה

בלילי חנוכה תבעל"ט, ע"י

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ברוב עם הדרת מלך

בהיכל בית המדרש הגדול

עם סניפי'

בשעה 8:45

ליל ד'	ליל ה'	ליל ו'
זונטאג נאכט	מאנטאג נאכט	דינסטאג נאכט

ליל ששי ומוצש"ק יחיה רבינו שליט"א בבית מדרשינו הגדול בווילאמסבורג יצ"ו
ליל ז' (משוואך נאכט) יחליק רבינו שליט"א באופן פרטי בביתו נאוה קודש

ליל זאת חנוכה

דאנערשטאג פרשת מקץ

או אנצוך בשיר מזמור
זמידות לכבוד היום
וניגוני התעוררות
ע"י כל הקהל הקדוש

בסעודת נר השמיני כאור תורתך
פלפול ואגדה
ודברות קודש מכ"ק רבינו שליט"א
ואח"כ לחיים וברכת הקודש

בעלי השיר יוצאים בשיר
מקהלת פרחי תשב"ר
תלמידי מוסדותינו
יעגישו בקולם במשב נגן

הנהלת הקהלה

כל אחד מהשבטים החזיק עצמו קטן מיוסף, רק שלא יכלו להשלים עמו כיון שהיה בזה פגיעה בשאר האחים

ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום. יש לדייק בלשון "**מכל אחיו**", דלכאורה היה לו לומר 'מכל בניו' כמו שאמר בפסוק שלפנינו: "**וישראל אהב את יוסף מכל בניו**"; ובכלל היה די באומרו: 'ויראו אחיו כן וישנאו אותו'. ויש לומר, דהנה **ידוע** "**מפי ספרים ופרים שכל אחד צריך להחזיק את עצמו שפל ונבזה מחבירו, ומסתמא בני יעקב קיימו זאת.** ולפי זה צריך לומר שקנאת כל אחד מהאחים ליוסף **לא היה עבור עצמו כי אם עבור שאר אחיו.** וזהו: '**מכל אחיו**', שעל זה היה השנאה, משום **שיעקב מחזיק את יוסף בגדר מדריגה גדולה ומעלה, יותר מכל אחיו.** אבל כל אחד מהאחים בודאי היה שפל ונבזה בעיני עצמו, והיה מחזיק את יוסף במעלה ובמדרגה יותר ממנו. וזהו שאמר: '**ולא יכלו דברו לשלום**' מלשון: 'דבר עמים תחתינו' שהוא לשון הכנעה. והיינו שלא יכלו להכניע את עצמם לשלום, כי שנאתם לא היה מרוב גאותם בעצמם, כי אם עבור שאר אחיהם כנ"ל".

משמרת איתמר

וישבו לאכול לחם, כדי לשכך כעסם, וישפטו בצדק

וישבו לאכול לחם וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה וגו'. מעשה השבטים, שבטי י"ה, עם אחיהם יוסף, לזר יחשב בשכל האנושי, והגם שכל זה מאת הש"י היתה נסיבה, אעפ"כ צריך למצוא בסברתם איזה טעם על פי פשוטו. "וי"ל הטעם, להיות שראו שהוציא את דבתם רעה, סברו שגם הוא דמיון עשו וישמעאל, ועדיין לא פסקה זוהמא מאביהם מחטאו של אדם, כמו באברהם ויצחק, כנודע (ליקו"ת להאר"י דף מ"ד, והיינו שלא ידעו כי יעקב 'מיטתו שלימה') אבל הדבר היא לזר מאוד, לו יהיה כדברידהם, איך יערב להם לאכול בעת אשר הבן יקיר מתמרמר וצועק ובוכה מתוך הבור, ואפי' הרוגי בי"ד שהבי"ד המיתוהו בד"ת, נצטוו שלא לאכול על הדם (מו"ק יד:)

וז"ל דהכתוב מספר בזה רוב צדקתם, להיות דהם בעצמם תמהו על הדבר, איך יש להם אבירות לב עליו כל כך, ולא נתפעלו מצעקתו ותחנוניו ואינם חוששים לצרת אביהם, והכל כמישור לפניהם, **וחשבו דלמא הם בכעס מחמת הרעבון, כנודע הדבר כשהאדם רעב הוא בכעס,** וכשמפעד לבו, לבו שמח ומרחם ביותר ואינו מתאכזר כ"כ, כמד"א (ירמיה מד, יז) 'ונשבע לחם ונהיה טובים' כו'. **וכן קבלנו ממרן הקדוש מוה"ר רבי מנחם מנדל ז"ל מ"כ ברימנאב, שבבוא האדם מהדרך, יראה שלא לבא לביתו ברעבונו, בכדי שלא יתכעס על אנשי ביתו.** כל זה גם הם חשבו למשפט, דלמא אכזריותם וכעסם הוא מחמת שאינם בטוב לב מחמת הרעבון, על כן: '**וישבו לאכל לחם**' לנסיון, דילמא אחר שייטיבו לבם תשכך כעסם מעליו. והנה מאת ה' היתה נסיבה ותהי להיפך: '**והנה ארחת ישמעאלים**' וכו', שכבר כתבנו שסברתם היה שהוא זוהמת אביהם דמיון עשו וישמעאל, וכאשר ראו שהנה ארחת ישמעאלים באה המה ראו כן תמהו, מה זאת עשה אלקים לנו, אך הוא להורות להזכירנו שסברותינו אמת, על כן חשבו ימצא מין את מינו, ובאמת מאת ה' היתה זאת כידוע.

אגרא דכלה

מיאון בלא טעם, העצה להתגבר על היצר הרע

וימאן ויאמר אל אשת אדניו וגו'. איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך וגו' ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים. תיבת "**וימאן**" מוטעם בנגינת שלשלת הנקראת בשלש תנועות, "**לרמז כי אם בא ח"ו לנסיון כזה, יתחזק נגד היצה"ר באמונה לבד, שמאמין בחשי"ת שאסור לעבור נגד מצות הבורא, ולא יבקש לעצמו טעמים על האיסור, כדי שלא יתגבר היצה"ר עליו לבטל טעמים שלו ח"ו.** ורומז על זה השלשלת שנקרא בג' תנועות, שיגמור בדעתו ובמחשבתו בהסכמה גמורה וחלוטה: **איני רוצה ואיני רוצה, ואיני רוצה, לעבור העבירה ח"ו בשום אופן.** ולזאת תיבת '**וימאן**' אותיות '**ויאמן**', שבאמונה לבד צריך להתחזק נגד היצה"ר בלא שום טעם". אולם אחר שמנוי וגמור אצלו לבל יעבור על רצונו ית"ש, או אז יכול לבקש טעם על האיסור. ובזה יובן למה הקדים לומר "**וימאן**" ואח"כ כתיב "**ויאמר**", ולכאורה הול"ל תיכף: ויאמר וגו'. כי רק אחר שנגמר הדבר בלבו שלא יעבור עבירה בשום אופן שבעולם "וימאן" אז אמר טעם על האיסור: "**ויאמר אל אשת אדניו וגו' ולא חשך ממני מאומה וגו' ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים**".

דברי יחזקאל

מפניני או"ר החיי"ם הקדוש

אלה תולדות יעקב וגו' ויראה כוונת הכתוב היא על דרך אומרם ז"ל (שם שם ג) ביקש יעקב אבינו לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, והוא אומרו אלה תולדותיו של יעקב, פירוש מה שעבר עליו מהרוגז, שהכתוב בא להודיע מכירת יוסף וצערו של יעקב, הוא יעקב הגורם במה שביקש לישב דכתיב וישב יעקב, ובזה תולדותיו הם אלה יוסף בן וגו' ונתגלגלו הדברים, כי האדם גורם לעצמו את כל אשר תבאנה עליו, כי אין דבר רע בא מהאדון הטוב לכל, ובפרט לידידו יעקב וכיוצא בו:

תורה

תורה עם הכנת הלב ולא "מצות אנשים מלומדה"

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. יש לרמז כאן כו' אם אין עושה עצמו כלי מוכן בדעה שלימה ובהכנה מתוקנת קודם כל דבר מצוה, הן בתורה והן בתפלה, לא נחשב זאת רק כמעשה בהמה", וכמו שפירש אאמו"ר (הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב) **זצ"ל** עה"פ (שה"ש א, ח): "אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן", פירוש, "אם לא תדעי לך" אם כל עשייתך אינה בדעת, אזי אינה חשובה היא כי אם בבחינת "צאי לך בעקבי הצאן" כמי שאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם. וידוע ש'יעקב' רומז למדרגה פחותה, מלשון עקב, ו'ישראל' למדרגה נעלה (זוה"ג עג.). וזהו: **"וישב יעקב"** מדריגה פחותה **"בארץ מגורי אביו"**, שמקיים המצוות בדרך "אוחז מעשה אבותיו בידו", ולכן אין רצונו נחשב לטוב, אלא **"בארץ כנען"** רצון גרוע, ד'ארץ' הוא לשון רצון [כמאמרם ז"ל (בר"ר ה, ח): "למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה (ועי' זוה"א יב.)], ו'כנען' היא מדריגה הפחותה (עי' זוה"א עג.), **"רק עיקר שצריך האדם לעשות כל עניניו בהכנה רבה ובדעה מיושבת, ואז היא עבודה המתוקנת הראויה לעבודתו ית"ש".**

אמרי נועם (עער"ש)

[וכדאי' בצעטיל קטן מהרבי ר' אלימלך זי"ע שיאמר תמיד קודם הלימוד 'הנני רוצה ללמוד כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה ולידי מדות ישרות ולידי ידיעת התורה, לשם יחוד קוב"ה ושכינתי' בדהו"ר וגו' ויהי רצון שתזכך רוחינו ונפשינו ויהי נועם וגו']

המקטין עצמו תורתו משתמרת

כי בן זקונים הוא לו. במסורה יש שנים: **"כי בן זקונים הוא לו"**, ואידך: **"וילד זקונים קטן"** (לקמן מד, כ). אפשר לפרש על דרך דאיתא (פסחים סו:) **שכל המתיהר אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת ממנו.** וזהו שאמר: **"כי בן זקונים הוא לו"** שכל מה שלמד יעקב משם ועבר מסר לו (כמ"ש רש"י כאן מבר"ר פד, ח) ובכך נעשה **"בר חכים"** כמו שתרגם אונקלוס. ברם, מה שנשארה התורה עמו ולא נשתכחה ממנו, זה היה מחמת שהקטין עצמו ולא התייהר בתורתו. וזהו: **"וילד זקונים – קטן"**, פירוש **מה שנשאר 'בן זקונים' ובר חכים ותלמודו התקיים בידו, משום שהיה "קטן" מקטין עצמו.**

ברית אברם

השכינה מחזרת על פתחי תורה, להשיב נפשה כב"י

ותתעלף ותשב בפתח עינים. למשל החולה שהוא חלש מאד ומריחים לו ריח בשמים למען לא יתעלף. **כן השכינה בגלות המר הזה כביכול מתעלפת ואנו נותנים לה ריח ניחוח בתפלתינו ובתורתינו הקדושה,** וזהו 'ותתעלף, **ותשב בפתח עינים'** דהיינו שהיא מחזרת תמיד על לומדי תורה לשמה, וזהו רמז עינים שהם לומדי תורה הנקראים עיני העדה, **והיא יושבת בפתחיהם לקבל ריח ניחוח להשיב את נפשה כביכול ע"י תורתם לשמה ליחד קוב"ה ושכינתיה.**

נועם אלימלך

תפילה

כשיש לו קושי ובושה ומתגבר על המניעות ומתפלל בכח והרמת הקול משכר הדינים ובוקע כל האווירים

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען וגו'. ע"ד ששמעתי ממורי כי אדם חשלם אם יזדמן לו איזה ביטול תורה ותפלה יש לו להבין שגם זה הוא ידו ית' שדוחה אותו כדי שיתקרב יותר בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני ודפה"ח, ובזה יובן 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו', שנתיישב יעקב ליתן דעת גם בארץ מגורי אביו [דהיינו בחי'] שמאלו תחת לראשי כשהי' לו ביטול תורה ותפלה שזה הוא ידו ית' כדי שיתקרב וימינו תחבקני, ואז נקרא **"ארץ כנען"** שנכנע הגבורה ונמתק והבן וכו'. והעולה כי ע"י הכח בכל רמ"ח איבריו כו' ניצול מגיהנם והכי נמי בדיבור שהוא בהכרזה ובכח, משא"כ אמירה בחשאי שהדיבור בגלות להתפלל בכח ובהרמת קול, כאשר כל אחד בוש מחבירו, בסוד ויהיו שניהם ערומים ולא יתבוששו קודם החטא משא"כ אח"כ [שמחמת עירוב טו"ר מתבייש אחד מחבירו לעבוד עבודתו בראוי], וז"ש **'כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה'** כי נודע מעלת הצעקה יותר מכל מיני לשונות של תפלה וגם כשהוא בכח בוקע כל האווירים כמו"ש הקדמונים והבן.

תולדות יעקב יוסף

תפילה רק מתוך התכללות בתוך כלל ישראל

ויאמר את אחי אנכי מבקש. יכול היה לומר "ויאמר, אחי אנכי מבקש". תיבת 'את' נראה כמיותר לכאורה. בא לרמז **עצה טובה לאדם שתפלתו תתקבל לרצון לפני הבורא ב"ה, והוא שלא יתפלל רק לצורך עצמו, כי אם כך מדקדקים עליו בשמים אם תפלתו ראויה להתקבל. אלא יכלול עצמו בתוך כלל ישראל ויבקש על הכלל,** ומכילא יוושע גם הוא בתוכם. וזהו שאמר יוסף: **"את אחי"** עם אחי, בתוך כלל בני ישראל **"אנכי מבקש"** את כל צרכי.

באר משה

וישב יעקב. פירש"י ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, י"ל דהנה ידוע מ"ש בפרי"ד שמחלוקת יוסף ואחיו היה שהשבטים אכלו מפרכסת דלישראל מותר ולב"נ אסור שסברו דיצאו מכלל בני נח אפי' לחקל, ויוסף סבר שלא יצאו ומזה נמשך הדבה. וזש"ה ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, שהדבה שהביא היה רעה אל אביהם, כי אם לא יצאו מכלל בני נח לחקל א"כ אין לו תירוץ על שנשא שתי אחיות, כמבואר בפרשת דרכים דמה שתי' דמאחר שגיירן הוי כקטן שנולד, זה יתכן דוקא אם יצאו מכלל בני נח אף לחקל דא"כ הוי ליה גירות אף לחקל, אבל אם לא יצאו מכלל בני נח לחקל א"כ אין הגירות מועיל לחקל, ויש איסור שתי אחיות דאסור לב"נ, וז"ש בקש יעקב לישב בשלוה שסבר שנשא שתי אחיות בדין שיצא מכלל ב"נ והרי גיירן, קפץ עליו רוגזו של יוסף בהוצאת דבה, דלסברת יוסף שלא יצאו מכלל ב"נ אין גירות מועיל בהן לחקל.

(ישמח משה)

☆

ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר וגו'. יבואר דהנה יעקב ביקש מעשו לקחת המנחה אשר שלח לו למען היות פועל דמיוני על העתיד בעת ממשלתו, להיות מתרפס ברצי כסף, וזהו אומרו ולקחת מנחתי ותרצני לעתיד, אמנם אלה תולדות יעקב יוסף הוא עשה חדשות בקרב הארץ לפעול ע"י נשיאת חן וחסד לא בכסף, וזה שאמר ויהי ה' את יוסף ויתן חנו וגו' ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה, כלומר מה שדרך לעשות שם להוציא אסירים לחופשי הוא היה עושה, ושמא תאמר ע"י שוחד ומתן דמים שבידו, לזה גמר אומר אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה ביו של יוסף, שלא ראה בידו מתן דמים, ואשר הוא לבד עושה הי מצליח בידו מבלעדי הכסף.

(ייטב לב)

☆

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו. יתבאר עפי"ד הייטי"ל לפרש ואברהם זקן בא בימים, כי איש בחור בימי נעוריו כחו רב לעבוד את בוראו בבחי' המעשה אולם השכל עודנו חלש, ונהפוך הוא בימי הזקנה השכל נתוסף וזקני ת"ח כי"ז שמזקינים דעתן נתוספת עליהן אבל כחן חלש בענין המעשה כפי בימי עלומיו, ואברהם היי לו שני המדריגות הינו זקן זה שקנה חכמה וגם בא בימים בבחי' ימי הבחרות כאילו עוד לא בא בימים ולא בשנים עייי"ש, וכמו כן י"ל כאן וישראל אהב את יוסף כי בן זקונים הוא לו היינו לעצמו, שזכה לבי המדריגות כמו אאע"ה להיות בחי' בן רך בשנים, וגם זקונים זה שקנה חכמה ושכל, וממחמת זה אהב את יוסף.

(קדושת יו"ט)

☆

ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו. ובתרגום מה ממון נתהני לנא רי נקטול ית אחונא, נראה הביאור לפי מ"ש בצפנת פענח האיך הותר לישראל לקחת לעצמם רכוש מצרים שנטלוהו מתחילה בתורת שאלה וא"כ גזול הוא בידם, ותי כי מקור הכסף שהיה במצרים היה ממה שהביאו כל הארצות בשנות הרעב ליוסף לשבור אוכל

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עטי התמרים

קריאת שם הנולד ראשון שייך למשפחת האם או משפחת האב

ותלד בן ויקרא את שמו ער. בדברו מענין קריאת שם לילדים, אמר רבינו זי"ע, דדרך העולם דקריאת שם הנולד ראשון שייך למשפחת האם, והנולד שני שייך למשפחת האב, וכן חוזר חלילה. והי' בין השומעים אברך אחד שהעיר לרבינו, דמדברי דעת זקנים מבעל התוספת (פרשת וישב) לא נראה כן, דכתב שם דלכן כתיב בהנולד ראשון "ויקרא" את שמו ער, לשון זכר, והיינו דיהודה קרא את השם, ובהבן השני "ותקרא" את שמו אונן, לשון נקבה, והיינו דתמר קראה את השם, ובהבן השלישי כתיב עוד הפעם "ותקרא" את שמו שלה, דלכאורה לפי הסדר הי' קריאת השם להבן השלישי שייך ליהודה, והי' צריך לכתוב ויקרא, לכך הוצרך לומר שהי' יהודה בכזיב בלידתה אותו, דכיון דיהודה לא הי' בביתו אז באותו מעמד ע"כ לא קרא את השם, רק אשתו קרא את ד', עיי"ש, הרי דשם הנולד ראשון שייך לאביו. **ואמר לו רבינו לדקדק לשון הבעלי תוס' שם** דקאמר בזה"ל כך הי' **"מנהגם"** הוא הי' קורא שם לבנו ראשון וכו', הרי דדייק לומר אשר רק מנהגם היה כן, והוי מנהג מקום דירתו של יהודה כן, **אבל מנהג העולם בדרך כלל לא כן הוא.**

זכר צדיק לברכה (ח"א אות פ"ח)

וילקט יוסף את כל הכסף והטמין אותו לצורך ישראל, ומה שנטלו משלהם נטלו מאשר הכין להם יוסף הצדיק, ומבואר כי הבטחת ואחי"כ יצאו ברכוש גדול היתה ע"י שירד יוסף למצרים, וזה שטען יהודה מה בצע וגו' כלומר אם נהרוג את יוסף לא יהא באפשרותנו להוציא אותו רכוש מצרים, ע"כ לכו וננמכרהו לישמעלים ומשם למצרים ויצאו ברכוש גדול.

(דברי יואל)

☆

וישב יעקב. ובמדרש משל לאחד שפגע כת כלבים הלך וישב לו ביניהם כך כיוון שראה אבינו יעקב עשו ואליפיו נתיירא מהם וישב לו ביניהם, ואפי"ל לפימש"כ בבני"י עה"פ האף תספה צדיק עם רשע, דמצינו שהצרפתית אמרה לאליהו באת אלי להזכיר את עוני ופיי חזי"ל שאמרה עד שלא באת אלי הייתי נחשבת לצדיקת בערך הרשעים, ועתה כשבאת אצלי אחשב בערכך לרשעה, הרי שזה מחסד הבורא שיחשוב את האדם לצדיק בערך הרשעים הגם שאינו צדיק באמת, וז"ש אברהם האף תספה צדיק עם רשע, פי' צדיק כזה שאינו צדיק בעצם רק ע"י ערך הרשע, חלילה לך מעשות כדבר הזה ע"כ, וזהו כוונת המדרש שיעקב אבינו בודל ענוותנותו לא החזיק טיבותיה לנפשיה שהוא צדיק וכאשר ראה את עשו ואליפיו והוצרך לזכות כדי להנצל מידם, הלך וישב לו ביניהם כדי שבהעריך מעשיו נגד מעשיהם יחשב כצדיק.

(ברך משה)

☆

וישמע ראובן ויצילהו מידם ויאמר לא נכנו נפש. ונודע קושיי המפוי כי איזה הצלה היה כאן אחר שצוה להכניסו לבור מלא נחשים ועקרבים, ונראה כי ראובן סבר כי מאחר שאין לו דרך אחר להצילו שהשבטים לא יהרגוהו בפועל טוב להפילו לבוא מלא נישים ועקרבים ומשם יוכל להנצל עיי"ש שיתפלל עליו, והגם דאין מתפללין על הנס כבר כתב בעצ"ח לחלק דלו ולעצמו אין להתפלל על מעשה נסים, שזהו נגד רצון הבורא שיהא היפך הטבע, אבל למען הציל נפשות רבות מישראל ואינו מבקש למענו מותר להתפלל שיעשה נס בשביל רבים ע"ש, ובכן י"ל שאף שיוסף יחיד היה מ"מ מבואר דמי שרבים צריכים לו כרבים דמי, ויוסף הצדיק היו רבים צריכים לו כמ"ש אנכי אכלכל אתכם, וגם כילכל אותם ברוחניות כמשחז"ל יוסף ירד למצרים ונדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל ישראל בזכותו, וע"כ כיון שרבים צריכים לו מותר להתפלל בעבורו, ושפיר היה איזה הצלה בזה שראובן צוה להשליכו אל הבור, ולזה קאמר קרא וישמע ראובן ויצילהו מידם.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

נתיירא ממנו אלא על אשר נתעכב שם בשביל תשלום שכרו

אלה תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן כו', ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם. ופירש"י 'את דבתם רעה' כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי כו'. טעם המחלוקת של יוסף עם אחיו מבואר במפורשים (פרשת דרכים ועוד) **שהיו מחולקין יוסף ואחיו, אם יש להן דין ישראל או דין בן נח,** והיו אוכלין מפרכסת, או בן פקועה, ויוסף הי' סובר שיש להם עדיין דין בן נח ואסור.

ואמר רבינו (שליט"א) [הרה"ק מסאטמאר זצוקללה"ה] דבר חדש, דהנה בפ' ויצא בפסוק **"ויצג את המקלות"** פירוש רש"י (ד"ה ויחמנה וגו') דהיה נעשה נס ונתעברו הצאן מהמים ששתו, **והנה** דגים דברייתן ממים, אין טעונים שחיטה (חולין דף כז) ולכך אחי יוסף הי' סוברים **דצאן אביהם גם כן אין טעון שחיטה,** אבל יוסף הי' סובר **דטעון שחיטה מטעם מראית עין,** כל זה שמעתי מפיו הקדוש.

כתבי קודש

(להגה"ק מהר"י מפשעווארסק זללה"ה, ח"א מכתב מ"ג)

נראית לו דמות אביו, נתודע לו שהדרך הנכון הוא להיות לבוש כמנהג חסידים

ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית. סיפר כ"ק דודי רבינו הק' ז"ל בשם חותנו הרה"ק מפלאנטש ז"ל, לפרש מה שנאמר אצל יוסף הצדיק **"ויבא הביתה לעשות מלאכתו",** ופרש"י נראה לו דמות דיוקנו של אביו, דהנה יוסף הצדיק הי' מסלסל בשערו יפה תואר ויפה מראה, משא"כ יעקב אבינו ע"ה הי' בדמות **"האניאק",** שלא התהדר במלבושיו כפי רוח הזמן. וכעת כאשר ראה יוסף הצדיק, שאשת פוטיפר רצתה להכשילו, הבין מזה שמה שסלסל בשערו להתיפות, זה גרם לו שנתגרה בו הדוב, ומעכשיו התבונן, **שיותר טוב ויפה לילך בדרכי אביו וללבוש המלבושים הישנים המקובלים מדור דור,** ומאז הי' מעריץ יותר את דמותו של אביו, שלא הי' מסלסל בשערו ולא התפאר בדמותו, **וזהו הכוונה שנראה לו** (כעין נראין דברי אדמון) **שהנכון הוא דמות דיוקנו של אביו, דהיינו דרכו ושיטתו בענין הלבוש.**

רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה

קבעום ועשאום ימים טובים בהלל ובהודאה. וי"ל הלשון וקבעום לפי מה דאי' בירושלמי בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו את הי, התנדבו ראשי עם כשהקב"ה עושה הם נסים תהי דייקא, ר"ל אמרין שירה, ופירש בכבוד חכמים כי ראשי עם היינו הצדיקים שהנם נעשה להם בדין אינם מחוייבין לומר שירה, רק שאומרים דרך נדבה, אבל שאר ישראל שעושה להם בחסדו מחויבין לומר שירה, והיינו בפרוע פרעות בישראל שהם הצדיקים ראשי עם הם בהתנדב, אבל שאר עם שהם הפחותים ברכו את הי דהיינו בציוי ע"כ, והנה מבואר ביערת דבש שנם חנוכה היה בלי תשובה ואם כן הוא כולו חסד, לכך נקבע בהלל והודאה ר"ל בחיוב כין שלא היה מטובם רק מחסד הי.

(ישמח משה)

☆

במס' שבת פרק במה מדליקין, אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. אמרתי לפרש על דרך צחות על פי מה שכתב מוזללהי"ה בספר ישמח משה הא דכתיב ויזרע יצחק וגו' וימצא וגו' מאה שערים וגו', כי אמרו חז"ל אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, היינו ברכה הבאה משם שד"י, שממנו נסים נסתרים מלובש בטבע, מה שאין כן ברכה הבאה משם הוי"ה בי"ה. שממנו נסים נגלים מהטבע, ברכה זו שורה אפילו על דבר המדוד ומנוי ומשוער בדעתו, וז"ש וימצא מאה שערים ותרגומו מאה בדשערוהי, כי ויברכהו הוי, שממנו שורה על המשוער, והנה בחנוכה שלא היה בו אלא להדליק אלא יום אחד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, הרי חל הברכה על דבר המשוער, ועל כרחך שהיה הברכה משם הוי"ה, עי"ש. והנה אם המצא תמצא איש המצפה שתחל ברכה במעותיו, ועם כל זה יספר מעותיו, כי יאמר שהברכה חל אפילו על דבר המנוי, כמו שהיה בנר דמנורה דחנוכה, על זה אמרו אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה, כלומר שירצנו כדי לומר שאפילו הכי תחול עליו ברכה, כמו שהיה בנר חנוכה, ועל זה אמר הטעם שלא יהא מצות בזויות עליו, להדמותו לדבר חול, כלומר דהתם שאני, שהיה לדבר מצוה, ומה דמות יערוך לו, על כן לא ירצנו ויהא סמוי מהעין, ותחל בו ברכה, עכדה"ק.

(ייטב פנים)

☆

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם. יובן בהקדם דברי הישי"מ לסתור טענת האומות דישראל בטלין ברוב לגבייהו, אמנם לפימ"ש בפדר"א כשבאו ישראל לגבול מצרים היו שבעים חסר אחת מה עשה הקב"ה נכנם עמהם במנין ועלו למספר שבעים ואם כן ראה כמה ספון אחד מישראל אם כביכול מחשיב עצמו לאחד מהם ומשוי"ה שפיר לא בטלי ע"כ, וז"ש ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם היינו שאתה עמדת להם להיות נחשב ביניהם לאי מהם ע"י מסרת רבים ביד מעטים דלא בטלי המעוטים ביד הרבים כי גם הקב"ה עמד לאי מישראל, וגמר אומר ואחרי כין היינו שאחר שעשית זאת להיות לאי מהם כדי להשלים למספר שבעים בגי' כין, באו בניך לדביר ביתך כי לא בטלי בין העכו"ם והן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב.

(קדושת יום טוב)

☆

אלא לראותן בלבד כדי להודות ולהלל וכו' ויתבאר דהנה מפי עליון לא תצא הרעות והכל לטובה ואפי' הפורעניות אינו לרע רק לטוב אלא שהאדם אינו מבין הדבר לאשורו ונדמה בעיניו כאלו הוא לרע חי', ויתבאר בזה דמשו"ה נר חנוכה מצוה בראי' כיון דעד שגברה יד ישראל על היונים והי' יד העכו"ם תקופה עלינו בודאי גם זה היי לטובה אלא שאנו בעוה"ז אין אנחנו מבינים הדבר ולא ראינו הטובה בעינינו כי אם מה שמרגישין והיי נראה כאלו אינו טוב ועכשיו היי נס אשר אנחנו בעצמינו רואים עין בעין כי הי יעשה עמנו לטוב ולכן המצוה נר חנוכה זכר לנס לראות בנר מצוה כיון שהנס היי בזה שראינו הטובה מה שלא ראינו עד כה הטובה וז"ש אלא לראותן בלבד ר"ל דהמצוה לראות בנר חנוכה לזכר שהיי נסים וטובות גלוים אשר הם נראים עין בעין וכבר ביארתי בזה מה שאומרים ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה ר"ל דהתשועה היי לפי היום הזה היינו בעוה"ז שראינו בעינינו הטוב אף בהאי עלמא.

(עצי חיים)

☆

ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים. וי"ל דהנה לכאורה הלא לא נותר לפליטה אלא פך אחד של שמן טהור, ולמה קאמר ומנותר קנקנים לשון רבים, אמנם ילי"פ הכוונה דהכי קאמר ומנותר קנקנים, ר"ל דעי"י שחלקו את השמן שבפך הנותר להרבה קנקנים, ע"י נעשה נס לשושנים שנתרבה כל קנקן דבר יום ביומו, ושמא תאמר מה ראו על ככה לעשות כן ומנא ידעו לחלקו לקנקנים תחלה, לז"א בני בינה, דנבון נקרא המבין דבר מתוך דבר, ולפי שהיו נבונים והבינו בחכמת התורה וברוה"ק שעליהם שעתיד להיות להם נס בנרות לכן חלקו את הפך לקנקנים רבים ועי"ז היי נס שמונה ימים, ועל כן ימי שמונה קבעו שיר ורננים, דשפיר קבעו ימי חנוכה שמונה ימים דאף יום הראשון הוי נס.

(דברי יואל)

וטבוח טבח והכן, בשלטי הגיבורים אי' כי תיבת והכן עם החי של טבח הם אותיות חנוכה, ויש להבין ענין חנוכה לפסוק זה, עוד אי' במדרש אין והכן אלא שבת שנאמר והי' ביום השישי והכינו את אשר יביאו, וי"ל עפי"ד הישי"ם (תצוה) בשם הקדמונים דענין חורבן ב' בתי המקדשות היו הכנה לבנין בית המקדש השלישי דלולא הם לא היי הארץ בכח לסבול אור קדושת ביהמ"ק השלישי, ועל ידם התרגל הארץ להקדושה העליונה, וביהמ"ק השלישי יהא קאים לעלמא, עי"ש, ובבחינה הלזו כתב בייטב לב לבאר ענין השבת אשר היא אחד מסי בעולם הבא, והוא הכנה על שבת העתיד יום שכולו שבת, ולולא שאנחנו שומרים שבת בעולם הזה, לא היי בכחנו לסבול אור קדושת שבת דלעתיד, ואפשר לומר דכן הוא הדבר לגבי חנוכה, וכדבר האמור בבני יששכר דלכן קראו לימים האלה חנוכה משום שהוא הרגל וחינוך לגאולה העתידה, כי בחנוכה מתגלה האור הגנוז, וזה נרמז בכתוב ערכתי נר למשיחי, ולולי ימי החנוכה לא נוכל לסבול הקדושה לעת"ל, ולכן מרומז במילת והכי"ן שבת וחנוכה, דתרויהו הם חינוך והרגל לעתיד לבוא.

(ברך משה)

☆

בגמ' איתא (שבת כא:) **תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בי"ש אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך, וב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך.** ויבואר ע"פ הידוע דשם אלהים מורה על דין, ותחילתו דהיינו אל הוא שם מדת החסד כמאמהי"כ חסד אל כל היום, והשם הוי' הוא רחמים, ותחילתו דהיינו י-ה מורה על דין, וכמאמהי"כ אשרי הגבר אשר תיסרנו יה, והנה בימי חשמונאי ובניו היה כמוי"כ עת צרה ליעקב, והיה שורה על ישראל שמות של דין, והקבי"ה ברחמיו הרבים עמד להם בעת צרתם, שהקבי"ה הפכן לשמות של רחמים וזהו אי"ל הוי"ה ויאר לנו שהקבי"ה האיר לנו שני השמות הללו אי"ל והוי"ה של רחמים, ובזה יבואר פלוגתתם כי מבואר בזוהי"ק דשמאי היה מסטרא דיראה וגבורה, והלל מסטרא דחסד ואהבה, ועל כן בית שמאי סבירא ליה דעיקר הנס נעשה במה שנצחו החשמונאים הקדושים את היוונים ונמתקו הגבורות ומשם אלוקים נעשה אל ולכן ס"ל פוחת והולך כדוגמת הנס שהפחיתו משם אלוקים לשם אל, אבל בית הלל מדה אחרת היי להם שהם ממידת החסד ואהבה אי"כ ס"ל שעיקר הנס שע"י תפילות ישראל נתרחב בחינת שם י"ה לשם הוי' בשלימותו, עדהי"כ מן המצר קראתי י"ה ענני במרחי"ב י"ה שיתרחב השם הלזה ויהא מדת הרחמים שולט ועי"כ ס"ל מוסיף והולך דהכי הוי הנס בבחינת מוסיף והולך משם י"ה לשם הוי"ה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

ב' פירושים מרביה"ק זי"ע עפ"י חידושו שהיו יודעים ברוה"ק שיהי' נס:

א. ע"י כהניך הקדושים וכל מצות שמונת ימי חנוכה

אתמול שמעתי התורה מהה"ק רב ד'סאקמור (שליט"א) [זצוקללה"ה], ואמר שעל תירוץ הב"י ז"ל (סי' תר"ע ד"ה והטעם) שהיו מחלקין תיכף השמן על ח' ימים, הכל מקשים **האיך הי' מותר, הלא אין סומכין על הנס** (ומן הדין תן לה כדי מידתה). **ותוכן תירוצו שהיו יודעים ברוח הקודש שיהי' נס**, והגם שתורה לא בשמים הוא (ב"מ דף נ"ט, ועי' רמב"ם הל' יסוה"ת פ"י) מ"מ על פי נביא נאמן, וכן למיגדר מילתא בהוראת שעה שומעין לו (יבמות דף צ:) וכמו כן כן להחזיק תורה שבעל פה, דכל השמן שהי' טמא הי' רק טומאה מדרבנן שגזרו על העכו"ם (נדה דף ל"ד.) נביא נאמן. ולכך אומרים (בנוסח הנרות הללו) **"על ידי כהניך הקדושים"**, שהי' בעלי רוח הקודש ולפיכך המנין, **"כל מצות שמנת ימי חנוכה".**

כתבי קודש
(להגה"ק מהר"י מפשעווארסק זצ"ל, ח"א מכתב נ"ה)

ב. בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים

וכעין זה כתב בירחון לקט ששנ"ה: ובזה שמעתי מכ"ק רבינו הגה"צ מסאטמאר (שליט"א) [זצוקללה"ה] בחרוז לחנוכה **"בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים"**, דידוע תי' הב"י (על קושיתו אמאי עושין ח' ימים חנוכה) בתי' הראשון שהי' הנס כל ח', כי חלקו השמן שנותר על ח' ימים בכל יום מעט, ולכאורה קשה האיך עשו זאת שלא יקיימו המצוה אפי' ביום הא', טוב הי' יותר שיתן השמן בפעם ולקיים עכ"פ יום כתיקונו, ולהנ"ל מובן, **כי גם חכמי הדור שהיו בנס חנוכה נתלבש בהם רוח גבורה ודעת, שהבינו שיעשה להם נס, והי' להם על מה לסמוך לחלק השמן**, וזה פי' **"בני בינה"** כי הבני בינה שעבר עליהם הרוח גבורה ודעת, אשר מזה הבינו שיוכלו לחלק השמן על ח' חלקים, ע"כ **ימי שמונ"ה, קבעו שיר ורננים.**

ירחון לקט ששנ"ה
(שי"ל בעיר סאטמאר לפני המלחמה, גליון ג' סימן כ"א)

ליקוטי אמרים מהרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (פ' ו) יש לדקדק על כפל הלשון. ונראה שהכתוב מספר רבותא, פן ימר הן אמת שמתה רוחה להתנהג בדרך שהיה מנהג נוהג, אבל הרי מתה נמצא כאן בארץ כנען שלי אפשר להתנהג ככה, על זה אמר **וישב יעקב בארץ מגורי אביו**, שהתנהג בנוסף מנהג דייקא גם **בארץ כנען**, שאם רוצים להתנהג כן אין לזה מניעה.

(דרשות)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (פ' ו) וישב הוא מלשון שלוה (רש"י). אין וישב אלא לשון צער (סנהדרין קו.). וצריך ביאור לי"ש שלא יהיה דבריהם סותרים. ונראה **לבאו"ק** (וישב קפ.) ליתא: תא חזי וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מאי מגורי אביו, כדאיתא (ירמיהו כ): מגור מסביב, דכל יומוי הוה דחיל והוה בדחילו; ער אין געווען כסדר דערשרעקן. והענין הוא, כיון שזכה לישב בשלוה, אז בא לו יראה הממיתים, שלי לא יגע ידי מובטח בעבודת ה', כדרך הצדיקים שעושים תשובה ומפשפשים במעשיהם בכל עת ורגע, ומחר כך כשיוצאים מן הגרה עושים תשובה יותר, שלי לא יגעו ידי חובתם. ומעתה אין שום סתירה בדבריהם, כי שניהם אמת והא בהא תליא, שעל ידי שבא לו 'שלוה' הרמוז בתיבת **וישב**, זה גרם לו צער שיטטער על מעשיו בענין עבודת ה', וכל עוד שמגדל השלוה, לעומת זה נתגדל צערו מירא' החטא ולפשפש במעשיו.

(דברי יואל)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (פ' ו) וישב הוא מלשון שלוה (רש"י). אין וישב אלא לשון צער (סנהדרין קו.). נסיון העושר גדול יותר מנסיון העוני, זהו רק בעושר שזכה בו האדם על ידי מעשיו הטובים, אשר מזלו גרם ליה, אבל העושר הבא על ידי ברכת ה', לא יזיק העשירות למעשו מעבודת ה' (ספרים). ונמצא דגם השטן רוצה שיהיה שלוה לצדיקים, ויהיה להם עושר והרחבה, אבל עשירות כזו הבאה על ידי מערכת השמים יכולה להזיק לעבודת ה'. הרמנו לדעת שיש שלוה הבאה מה', שזהו שלוה ממיתים בדרך התורה, ויש שלוה הבאה מן השטן שהוא היפך דרך התורה, ולפיכך לדיקים שרויים תמיד בצער, אף כשיש להם שלוה, פן ומולי השלוה הזאת באה להם מצד השטן, ולכן שפיר אמרו (סנהדרין קו.): אין וישב אלא צער; דבאמת משמעות **וישב** מורה על 'שלוה', אבל על ידי השלוה יושבים לדיקים בצער ובפחד, חולי בא להם השלוה מצד השטן.

(דברי יואל)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (פ' ו) בקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף (רש"י). יעקב שהה בארץ ישראל שנים הרבה, דמשפירש ממנו יוסף עד שירד למצרים היו כ"ב שנה, ו"ו של יוסף, הרי ל"ט שנים, ובכל הזמן ההוא לא העמיד כי אם שבעים נפש, ובמצרים שהיה שם רק י"ז שנים עד הסתלקותו, רואה שעשה רבוא מבני בניו. ויש לומר דכל זמן שהיה יעקב בארץ ישראל בין הכנענים, אם היה מעמיד עם דורות לאלפים, היה צריך להעמיד להם בחי חיזוק שזה עולה להון עתק, והיה מוכרח ליקח תמיכה מעת הכנענים ממקורות הטומאה, לכן סיבב ה' שלא נולדו לו בנים הרבה, כי אם אחר שבאו למצרים, והיה עם יוסף המושל, וכל הכסף הנמצא במצרים היה הכל שלו, כדכתיב (בראשית מז): וילקט יוסף את כל הכסף. וזהו **בקש יעקב לישב בשלוה**, שהיה דומה אין יוכלו לגדלם בחיזוק טהור, שלא יהיה בו תערובת של תמיכה ממקורות לא טובים, עד **שקפץ עליו רוגזו של יוסף**, ועל ידי זה נשתלשלו העניינים שירד יוסף למצרים ונעשה עם מושל, ומסך כל הכסף תחת רשותו, ועל ידי זה היה ליעקב שלוה ממיתים. והנה אנו יש לנו סייעתא דשמיא, שלא רק רוגזו של יוסף קפץ עלינו, שלא קפלו עלינו הרבה רוגזות, שכל העולם ברוגז עלינו, וזה הרוגז מגיל לותנו שלא נפול אל כוחות הטומאה.

(דברי יואל)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (פ' ל"ז) נקט יעקב ליישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף (רש"י). ואמר ר' לעזר"ם כמה אתה רואה שירדו צדיק, בגיהנם או במלכיות, בחר לו את המלכיות, שיסבלו עול הגלות להפטר מיסורי הגיהנם (בראשית רבה מד). וזהו **נקט יעקב ליישב בשלוה**, שיראה בניו וזרעו דורות ישראל את העולם הבא ויגלו מעונש גיהנם, ולטעם זה **קפץ עליו רוגזו של יוסף** ונשתלשלו הגלויות, ועל ידי זה יגלו מעונש גיהנם.

(דברי יואל)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (פ' ל"ז) נקט יעקב ליישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף (רש"י). מחלוקת יוסף והשבטים היה על פי תורה (מפרשים). הנה יוסף החזיק עצמו בשיטתו על פי התורה, וגם מהיו שדנו אותו למיתה עשו לשיטתם על פי התורה, ומזה נתברר ליעקב שכל בניו דבוקים בתורה בקשר חזק ואמיץ, ואינם נכנעים משום דבר הנוגד את דרך התורה, אף שידעו אחד מגדולת חבירו, וזה היה ליעקב שלוה גמורה, שראה **שקפץ עליו רוגזו של יוסף**, הרוגזה שהיה ביניהם, ושפט מזה שהם יהודים כשלה שאין מוותרים ומזניחים מצוותה למען התורה.

(דרשות)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (פ' ל"ז) נקט יעקב ליישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף (רש"י). סגולת עבירה לשמה הוא לעורר הרע על שונאי ישראל, ולהמליץ טוב לישראל (בני יששכר ניסן ד). ומפשר זה היה כוונת השבטים בשנאה על יוסף, דהקדימו רפואה למכה, דעל ידי זכות שנאתם ליוסף דהיה עבירה לשמה, זה יהיה להם לעזר בעת ילימתם ממצרים. וזהו **נקט יעקב ליישב בשלוה**, שיהיה לו שלוה מהרשעים, והולרך לעורר הדין עליהם, לפיכך **קפץ עליו רוגזו של יוסף**, שיהיה לשבטים רוגז על יוסף, ועל ידי זכות עבירה זו נתעורר הדין על שונאיו, והיה יכול ליישב בשלוה.

(טיב לבב)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (פ' ל"ז) נקט יעקב ליישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף (רש"י). השבטים רצו שעמידים ירבעם ואחאב לנצח מיוסף, על כן רצו להרגו (מדרש). ונמצא שכל השנאה היתה על שם העתיד, לפי שגם רצו שעתיד לנצח ממנו יהושע בן נון ומשיח בן יוסף, אבל כיון שרצו שיזיק לדורות, רצו תיכף מעתה לפגוע בו, ולפי השתפקו במה שרצו בו שהוא לזיק, אלא הרחיקו לרצות אין יהיו נרצים הדורות העתידים לנצח ממנו, וכשרצו שיהיה מזה דרך שעלול להזיק לדורות העתידים נעשה ביניהם תיכף רוגזה גדולה, הרי רצה יעקב שעל כל פנים אז זיי מרבעטן פאַרזיכטיג שהדורות העתידים יוכלו להתקיים, וזהו היה ליעקב שלוה ממיתית, כשראה **שקפץ עליו רוגזו של יוסף**, הרוגזה שהיה ביניהם, שראה שעל דרך זה יתקיימו הדורות.

(דרשות)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (פ' ל"ז) נקט יעקב ליישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף (רש"י). אין עצה נופל אלא ביד בניה של רחל, לפי שאם בניה השבטים לדון עם עצו לומר לו למה רדפת את אחיך, הוא יאמר להם למה רדפתם את יוסף אחיכם ואינכם מעוליו ממני, וכיון שבא אצל יוסף יאמר לו למה רדפת את אחיך, ואינו יכול להשיבו, אם תאמר שעשה לך רעה, אף אחי שלמו לי רעה ואני שלמתי להם טובה, מיד הוא שותק (תנחומא תצא י). הנה יעקב היה ירא מעשו, שלא ידע במה ינצלו בדורות העתידים, אבל עזר ה' **וקפץ עליו רוגזו של יוסף**, שאחיו היה עמו ברוגז ועשו עמו רעה והוא שילם להם טובה, ואחר שראה יעקב כל זה היה לו **שלוה** האמיתית, שראה שבזה נגמר הישועה שיוכלו לנצחו.

(תשבץ)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (פ' ל"ז) נקט יעקב ליישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף (רש"י). יוסף גדר עצמו מהעריות, ובזכותו נגדרו כל ישראל (ויקרא רבה לב). וזהו **נקט יעקב ליישב בשלוה**, שיהיה בטוח שישמרו לו דורות ישראל, דזהו שלוה האמיתית, ועל כן **קפץ עליו רוגזו של יוסף**, הרוגז של אחי יוסף שעל ידי זה נמכר למצרים, ובזכותו נשמרו דורות ישראל.

(תשבץ)

סיפורי צדיקים, גבעזר הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

וישב יעקב

פע"א בליל שב"ק פר' וישב הלך הרה"ק ר' זאב מזבאריז זי"ע (בנו של המגיד הק' מזלאטשוב זי"ע) לאחר התפילה מבית הכנסת לביתו, ובדרך היה מונח ערל אחד שיכור, וכאשר עבר אצלו עם עוד איזה אנשים, צעק הערל להם: יהודים תדעו שאתם יהי' לכם הגיהנום ולנו יהי' הגן עדן, וכאשר שמע הרה"ק זאת היטב חרה לו הדבר מאין יש לו להערל השגה ועזות לומר כדברים האלה, עד שהיה לו עגמת נפש גדול שלא היה יכול לעשות קידוש, ואחר כך שמח מאוד ואמר שנתגלה לו מן השמים זאת, שכאשר יצחק אבינו ע"ה עשה החלוקה בין יעקב אבינו ע"ה ועשו, ליעקב נתן העולם הבא ולעשו נתן העולם הזה, שאלו בשמים, איך יהי' לעשו עוה"ז הלא כאשר ידע שלא יהי' לו עוה"ב יהי' לו עגמת נפש מזה ולא יהי' נחשב העוה"ז בעיניו לכלום, גם, אם ידע יעקב שיהי' לו העוה"ב אם כן לא יהי' נחשב לו יסורי עוה"ז לכלום ויקבל אותם באהבה, ויהי' לו לתענוג, א"כ יהי' לו העוה"ז ג"כ, והשיבו בשמים כך, שיעקב אבינו יהיה הולך תמיד במחשבתו שאף עוה"ב לא יהי' לו, ועשו יהי' הולך תמיד במחשבתו שיהי' לו ג"כ עוה"ב, וסיים הרה"ק שבזה יובן דברי רשיז"ל בפרשתן "ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף", היינו שיעקב רצה לקבל עליו באהבה כל יסורי העוה"ז מחמת תענוג העוה"ב, קפץ עליו רוגזו של יוסף, היינו שהרי יעקב עשה סימן אם ימות אחד בניו בחייו לא יהי' לו עוה"ב, לכן קפץ עליו רוגזו של יוסף כדי שיהי' בדעתו שח"ו גם עוה"ב לא יהי' לו. **(צרור החיים)**

איה הקדשה היא בעינים על הדרך

זכור אזכרנו לטובה מה שסיפר לי החסיד הקדוש הרב המפורסם בקדושה כבוד מהר"ם זצלה"ה סופר סת"ם מפשעווארסק במעשה שאירע לו בהיותו בדרך נחהו ה' ובבואו למלון התאספו אליו רבים מאותן אשר קרבת אלהים יחפצון, ואירע שנסע דרך העיר הזאת אחד מנגידי ק"ק בראד, ובא אליו בתוך המקהלות ואמר לו, שאלה אחת אני שואל מאתכם, אם תשיבנו על נכון מה טוב, ובאם לאו הרי אתם כולכם מכת הרמאים, והוסיף לדבר עתק אין מן הצורך להאריך, ותוכן השאלה הוא, אמר לו בזה הלשון, היות ששבת בקהילתינו הרב המפורסם מהר"מ (ר' אברהם משה) הראשון שהי' בפשעווארסק זצוק"ל, והתאספו אליו אנשים המתחסדים והרעישו עולם ומלואו כדרכם, ובזמן סעודה שלישית אזי אמרתי אלכה נא אל כת המשתגעים עם רבם המובהק להם ואראה בפחזותם מה מנהגם, והנה בבואי אל המקום הנועד אשר שם היה הקיבוץ אזי אמר הרב המובהק הנ"ל הנה נואף בא אל הבית, ואני ידעתי בעצמי שלא היתי נואף מעולם, והאריך לדבר דברי חוצפה. והנה אמר לי הרב הקדוש הנ"ל המספר לי המאורע שהתפלל אז אל השי"ת שיראהו נפלאות לתרץ לו תירוץ גמור לפי דרכו, והיתה מונחת גמרא על השולחן, וביקש מהשי"ת שיראהו התירוץ הנכון בתוך דברי חז"ל, ופתח הגמרא, והנה המאמר חז"ל הנ"ל (יומא ע"ד:) מאי דכתיב טוב מראה עינים מהלך נפש כתובה לפניו, טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה וכו', אז שמח לב הצדיק בקרבו והראה לנגיד הנ"ל ואמר לו, הנך רואה, דברי חז"ל נזדמנו לי בעת הצורך לתרץ לך, כי בהיותך הולך מבלי דעת וחוצפך יסגא להיותך בוזה במלאכי ה', והיית הולך בתוך השוק בעיר הגדולה הנ"ל והיית משוטט בעיניך במקהלות הנשים היושבים אנה ואנה ביום המנוחה, והיית נהנה במראה עיניך, ובאת מתוך הראיה הלזו לבית מקום הצדיק, וראה ברוח קדשו קליפת הניאוף אצלך כי טוב מראה עינים וכו', ואמר לי שסיפר לו סמוכות לדברינו בתוה"ק בפרשתן דכתיב (ל"ח כ"א) "וישאל את אנשי מקומה", היינו אנשי המקום ית"ש, הם הצדיקים, "איה הקדשה", ר"ל היכן היא הזנות שאתה אומר והלא אני ידעתי בעצמי שלא זניתי מעולם, אך התירוץ הוא, "היא בעינים על הדרך", ר"ל איכות הזנות הוא ע"י עיניך כשהיית הולך בדר, ונהנית במראה עיניך, והאריך הצדיק הרבה בזה. **(דרך פיקודיך)**

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו. ובבעל הטורים 'זקנים' ר"ת ז'רעים מ'ועד נ'שים י'שועות ק'דשים, שהם חמשה סדרים מהמשניות שהיה לומד עם יעקב. ולכאורה מדוע לא למד עמו גם סדר טהרות. **ונראה בדרך צחות,** לפי המבואר במפרשים במשנה (אבות ה, כא) **בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה, בן חמש עשרה לגמרא.** בן חמש שנים למקרא, היינו מן חמש שנים עד עשר, ילמוד בכל שנה חומש אחד מן תורה שבכתב, ויהא רגיל בו מאוד. ומן עשר עד ט"ו ילמוד בכל שנה סדר משניות אחד, אבל סדר טהרות ילמוד ביחד בזמן לימוד הגמרא עיי"ש. ולזה כשיצאו יוסף ויעקב מבית לבן, היה אז יוסף באותן שנים מן חמש עד עשר, ובדרך מסתמא לא היה עומד עמו, כי טרדות הדרך ממעט הלימוד. אם כן היה נמשך זמן לימוד המקרא עוד ב' שנים, כי נתעכב בדרך שתי שנים כדאיתא ברש"י פרשה זו (ל; לד). ולפי זה התחיל ללמוד משנה בן י"ב שנים, עד שבע עשרה שנים שנמכר יוסף. אם כן לא היה לומד רק חמשה סדרים. וזה שמתרגם אונקלוס **ארי בר חכים הוא ליה,** כי בפסוק (ישעיה לג) **והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת,** שהם ששה סדרי משנה, רומז 'חכמת' **על קדשים** כנודע (שבת לא.), היינו שלא למד רק חמשה סדרים, עד חכמה. וזה שדרשו חז"ל (תנחומא יא) להורות לפניו גשנה, לתקן מקום תלמוד, היינו בבואו אל יוסף אז התחיל ללמוד עמו תלמוד, שלא למד עדיין עמו. **אמרי נועם**

יווני"ם נקבצו עלי אזי בימי חשמני"ם

נודע בין החיים כי כאשר בא הגה"ק בעל בני ישששכר זי"ע לשכון כבוד בארץ אונגארין ולשבת על כסא הרבנות דק"ק מונקאטש שאל מאיש אחד אשר היה ממקבלי אור פני רבינו זי"ע שיספר לו ממקצת דרכיו בקודש מה שראה אצלו בעת אשר זכה להסתופף בצל קדשו, ויספר לו: פע"א הי' נוכח אלו בעת הדלקת הנרות של חנוכה, וקודם ההדלקה סיפר מעשה אחת, אשר אף ששמע כל מלה ומלה מדברי קדשו, עכ"ז לא זכה להבין כוונת הסיפור, ומה שייכתו להדלקת נר חנוכה, והמעשה שסיפר אז כדלהלן: בכפר אחד היה דר איש אחד ושמו הי' לוי, והיה זה עם הארץ גדול, אבל גם איש מלי, כי הצליח ה' את מסחריו ויעש חיל הרבה עד שנעשה גביר גדול, וכאשר הגיעה בתו הראשונה לפרק בתולה נישאת, בחר לו לחתן בחור בן תורה, אח"כ נתמזל מזלו עוד יותר ונעשה לאמיד גדול וגביר עצום מאוד, וכאשר הגיע מועד נישואי בתו השני' היה לו כבר השגה לבחור עבורה בחור גדול בתורה ועילוי מופלג ומפורסם, לכן לקח את חתנו הראשון ונסע עמו אל איזה עיר גדול שהיתה שם ישיבה גדולה, למען ישיג שם את מבוקשו, וניגש אל הראש ישיבה ויבקש ממנו ליתן לו את הבחור יותר מובחר ומצויין בין תלמידי הישיבה, הראש ישיבה מילא את מבוקשו, ובירר לו בחור מצויין אשר באמת מצא חן בעיניו ונתקשר בקשר האירוסין בשעטו"מ, ויהי כאשר רצו לכתוב את התנאים, נזכר בצער שהלא אינו יודע לכתוב כלל, ואף גם אינו יכול אפילו לחתום את שמו בשטר התנאים, וכמנהג ישראל שעל שטר התנאים חותמים החתן והכלה והמחותנים, ובכן מה יעשה לעת כזאת, אמנם חתנו הראשון הרגיעו באמרו, אל תדאג כלל כי אני אלמד אותך האיך לחתום את שמך, עד שלא יכיר אף אחד שכבודו אינו יכול לכתוב, והתחיל ללמדו ואמר לו הלא שמך לוי, וזה שם קל ללמוד לכתבו, שכותבים אותה ג' קוין, אות הראשונה הוא ל' היא קו ארוך, אח"כ אות ו' הוא קו בינוני לא כ"כ ארוך, ולבסוף אות י' שהיא רק כנקודה קטנה, כן למד את חותנו למען יוכל עמוד ולא יצטרך להתבייש, אמנם כאשר הגיע עת כתיבת התנאים, החליף חותנו העם הארץ את הענין, וכתב תחילה נקודה, ואח"כ קו בינוני ולבסוף קו ארוך, עד כאן תורף הסיפור אשר שמע איש זה מפי רבינו זי"ע טרם הדליק נר של חנוכה, ולא זכה להבין מה ענין סיפור זה אצל הדלקת הנרות הללו, ויהי כאשר שמע הגה"ק הבני יששכר זי"ע את דבריו ענה ואמר כי בסיפור זה טמון כל סוד החנוכה, כי כשכותבים כסדר הנ"ל קו ארוך, בינוני, וקטן, הוא עולה לשם לוי, אבל כשמחליפים הסדר וכותבים הקוים בהיפוך, קטן, בינוני, ארוך, אז עולה לצירוף יון, וזה לעומת זה כאשר היה אז לחמת הכהנים משבט לוי בעם ובטומאת יון. [אביר הרועים]

אלא לראותם בלבד

הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע בא פעם לביקור בבראד, ובעיר היה גביר אחד בנו של ר' נחום פרנס שגם הוא היה גביר גדול, ובדיוק בעת ביקורו של הרה"ק חלתה בתו מאוד, בא הגביר להצדיק וביקש ברכה לרפואת בתו, וכמובן שם על השולחן פדיון גדול של כסף, אבל הרה"ק אמר לו שאינו רוצה את הכסף שלו כי אם את המנורה שיש לו בירושה מאביו ר' נחום פרנס, מיד הלך הגביר לביתו והביא את המנורה, הצדיק נתן לו ברכתו והבת הבריאה, הדבר היה באמצע ימי חנוכה, ובאותו לילה בירך הרה"ק על המנורה הזאת, בהרבה יחודים וכוונות יותר משאר הלילות, למרות שהי' לו מנורה אחרת שקיבל מרבו הרה"ק ר' שמעלקע מניקלשבורג זי"ע, אחרי הדלקת הנרות אמר ר' משה לייב שברצונו לספר עתה סיפור, ואז הפנה אצבעו לאחד העומדים מסביבו, חסיד אחד שקראו לו ר' יחיאל צורף, ע"ש המלאכה שעסק בה מלאכת הצורפות, הסיפור - אמר הצדיק - הוא על סבך שגם לו קראו ר' יחיאל שהיה מחסידי הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע שהיה נוהג לתת מטבעות כסף כסגולה, וגם לר' יחיאל צורף היה נותן לפעמים מטבעות כסף, אך בעוד שחסידים אחרים היו נוהגים למכור את מטבעות הכסף שקיבלו, ר' יחיאל לא מכר אותן אלא אסף פרוטה לפרוטה ועשה מזה מנורה יפה לעצמו, שהיתה כמובן חשובה ויקרה בעיניו, והנה יום אחד צריך היה לחתן את בתו ולא היה לו כסף לצורכי החתונה כי היה עני, מה עשה, הלך לר' נחום פרנס וביקש ממנו שיתן לו הלוואה שאותה הבטיח להחזיר לשיעורין, אמר לו ר' נחום: מנין יהי' לך כסף לשלם, הרי באמת אין לך, ברם יש לי עצה בשבילך, הלא יש לך מנורה יפה שאותה יצרת ממטבעות הכסף שקיבלת מהרה"ק הרבי ר' זושא, אם כן, תן לי את המנורה ואני אתן לך בתמורתה את כל ההוצאות הדרושות לך לחתונת בתך, נצבט לבו של ר' יחיאל והיה נבוך, הוא מאוד לא רצה למסור את המנורה, זמן רב עבר עליו עד שהצליח לאסוף לו מטבעות שיספיק ליצור מהן מנורה, ואף פעם לא היה מוכן למכור את המטבעות שקיבל מן הצדיק, ועכשיו אחרי שכבר השקיע עמל רב כל כך והמנורה כ"כ אהובה עליו ימכור אותה, לכן הוא דחה את ההצעה של ר' נחום וחזר לביתו, עבר עוד זמן מה, והנה הוא רואה שבכל זאת אין לו ממה לחתן את בתו, הוא חכך בדעתו והגיע למסקנה שאין לו כל ברירה אחרת, קם והלך לר' נחום פרנס, מכר לו את המנורה, וקיבל לידו את הכסף ור' יחיאל חיתן את בתו והכל נשכח

אמנם - המשיך הרה"ק ר' משה לייב בסיפורו - כשמת ר' נחום פרנס, הוא בא לעולם העליון ופסקו לו שם גן עדן, ובמיוחד על המצוה הזו של הכנסת כלה, שנתן נדוניא שיוכלו לחתן בת ישראל, ונתנו לו את המלאך שנברא ממצוה זו שיוביל אותו לגן עדן, אבל מלאך זה הוא עיוור, והמלאך בהיותו עיוור, מתחיל להוביל אותו אבל לא רואה איפה הוא הגן עדן, ועד היום הוא ממשיך להוביל אותו ולא הגיע למקום המיועד, אבל אני ידעתי את המעשה, וידעתי למה הוא עיוור, כי ר' נחום פרנס עבר על "לא תחמוד" וחמד את המנורה של ר' יחיאל צורף, וכאשר חטא בעינים בחמדת המנורה, היתה מצוות הכנסת כלה שקיים פגומה, וממילא גרם שהמלאך יהי' פגום, כי רק כאשר המצוה הוא שלימה המלאך הוא שלם, מה עשיתי, דאגתי שבנו של ר' נחום פרנס יתן לי את המנורה במתנה גמורה, ועכשיו אני מוסר אותה לך ר' יחיאל צורף נכדו במתנה גמורה, והיוצא מזה שתוקן החטא של "לא תחמוד" שעבר ר' יחיאל צורף כשקיים את מצות הכנסת כלה, כי החזרתי את המנורה לנכד של ר' יחיאל, ועכשיו המלאך כבר מצא את הגן עדן, ור' נחום פרנס כבר יושב בתוכו.

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים,
כפתור ופרח משוקדים

הלא אחיך רועים בשכם. במדרש הה"ד לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדושתך נקדיש ושבחך אלוקינו לא ימוש לעולם ועד. ונל"פ דהנה אי' בגמ' (חגיגה י"ג:) כתוב שש כנפים לאחד וכתוב וארבע כנפים לאחת ומשני כאן בזמן שביהמ"ק קיים כאן בזמן שאין ביהמ"ק קיים נתמעט כביכול כנפי החיות, והנה אי' בכתבי האר"י דהפסוק ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יש בו ו' תיבות כנגד שש הכנפים, נמצא בזמן הזה שחסר ב' כנפים כנ"ל חסר ג"כ ב' תיבות מאלו ששה תיבות, ואמר מורי הרה"ק ר' אלימלך זללה"ה ששני התיבות החסרים הם "כבוד מלכותו", ולזה אנחנו מבקשים ומתפללים להשי"ת בתפילת המוספין של יו"ט גלה "כבוד מלכותך" עלינו עבדה"ק, ואני אומר שהשני תיבות אשר הם חסרים הם "לעולם ועד" דהנה אי' בגמ' עתידין צדיקים שיקראו קדוש, כי עתה נקרא הקב"ה קדוש, ופריך הש"ס האיך יהי' נקרא אז הקב"ה, ומשני שאז יהי' נקרא הקב"ה קדוש לעולם ועד, ומוכח מזה דעכשיו חסר תיבות "לעולם ועד" וזה הב' כנפים שנחסר, וזה שרמז המדרש עה"פ הלא אחיך רועים בשכם, רמז על עת שיהיו ישראל בגלות וחסר תיבות "לעולם ועד" ונשאר רק בשכ"ם ר"ת ב'רוך ש'ם כ'בוד מ'לכותו, ועל זה קאמר המדרש הה"ד לדור ודור נגיד גדלך, אולם לנצח נצחים קדושת"ך נקדי"ש דההינו שעתידין שיקראו הצדיקים קדוש כשמו של הקב"ה, ולכאורה איך יהא נקרא הקב"ה אז, ע"ז קאמר ושבחך אלוקינו מפינו לא ימוש לעול"ם וע"ד ר"ל שאז יהי' נקרא הקב"ה קדוש לעולם ועד.

(אוהב ישראל)

ויתנכלו אותו להמיתו. ופרשי"ל אתו עמו כלומר אליו, וצ"ב, ונראה דהנה אי' במדרש שהשבטים ביקשו להרוג את יוסף מפני שראו ירבעם יוצא ממנו ומחטיא את הרבים וזהו הפי' "אתו עמו" שאמרו דכשיהרג הוא אז את"ו עמ"ו יהרג גם ירבעם, וזה הי' התירוץ שלהם, אבל כלומר אלי"ו הי' עיקר כוונתם, והנה גבי ישמעאל כתיב באשר הוא שם דהמלאכים קטרגו ואמרו זה שעתיד להמית את בניך בצמא וכו' אמר הקב"ה עכשיו הוא צדיק ואין דנין על העתיד רק באשר הוא שם, וז"ש נסעו מזה ואי' במדרש נסעו ממידותיו של מקום פי' שהם רצו להרגו על שם סופו שירבעם יצא ממנו משא"כ מדותיו של הקב"ה באשר הוא שם.

(דברי מהרי"א)

☆

והבור ריק אין בו מים. ודרשו חז"ל מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו, והקשו המפו' מנלן לרבות נחשים ועקרבים דילמא מרבה אני עצים ואבנים, ונל"פ על פי מה שאחז"ל (ירושלמי פ"ה ה"א) אם נשך ערוד לאדם אז אם האדם בא תחלה למים ינצל האדם והערוד ימות, ואם הערוד יבא מתחילה למים ימות האדם, ולפי זה יובן דכיון שבא הכתוב להודיע שהבור הי' ריק ממים על כרחו בא הכתוב להודיענו גם כן שהדבר סכנה אשר נצרך לו מים להנצל ממנו היה בו והיינו נחשים ועקרבים, כי האחים חששו אם יהי' מים בבור אז יקדים יוסף למים וינצל מהנחשים לכן התחכמו להשליכו בבור ריק ממים ויש בו נחשים ועקרבים.

(דברי חנוך)

דורש טוב

ויאמן להתנחם. ובמדרש פי' שאמר יעקב אע"ה עד עכשיו סבור הייתי שאני צדיק עכשיו אני רואה שאני רשע, וצריך ביאור. והנה המהרש"א הקשה מה ראה יעקב לשלוח את יוסף אל אחיו שידע כי שנאוהו. **עוד יש לדקדק** בלשון הכתוב שאמר יעקב ליוסף לך נא ראה כו' **והשיבני דבר** שלכאורה שפת יתר הוא.

ויש ליישב דהנה דאיתא בגמרא פסחים (דף ח') "**שלוחי מצוה אינן ניזוקים לא בהליכתן ולא בחזירתן**", אמנם "**היכא דשכיחא היזקא שאני**", וכתב הרי"ף דהא דאמרינן דבשכיחא היזקא שאני, היינו דוקא לענין שעת חזרתו, כיון שכבר נעשה המצוה, אבל בהליכתן אין לחוש אף דשכיחא היזקא.

ולפי"ז אתי שפיר דמהאי טעמא דייק יעקב אבינו ע"ה וציוה ליוסף "**והשיבני דבר**" כדי שיהי' מחוייב בדבר מצות כבוד אביו ויהיה משלוחי מצוה אף בחזירתו, **אך לפי"ז קשה** דאם כן איך עלה על דעת יעקב אע"ה שנהרג הא הי' שליח מצוה ושלוחי מצוה אין ניזוקין,

אך י"ל דבענותנותו חשב יעקב דהקולר תלוי בצאוריו, דהנה הרמב"ם פסק "**דאם האב רשע אין הבן חייב בכיבוד אב**", וז"ש המדרש "עד עכשיו סבור הייתי שאני צדיק – ועל דעת כן שלחתי את יוסף אל אחיו – כיון שמחוייב לכבדני – ומכילא לא ינוק דשלוחי מצוה אינן ניזוקין - אבל עכשיו שנהרג יוסף מוכח דאני רשע ואין כאן שליח מצוה כלל ולכן היה יכולין להזיקו ח"ו. **אבל באמת אכן לא טעה יעקב אבינו מהאמת, כי באמת היה צדיק, והיה יוסף שליח מצוה, והגין עליו מצות כיבוד אב, ולא הרגוהו אחיו, אלא למחיה נשלח לפניהם למצרים.**

"חסדי יהונתן", **להרבי רבי יהונתן זללה"ה**

ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים. ונל"פ דהנה ידוע קושית הב"י (סי' עת"ר) למה תקנו שמונת ימי חנוכה, והלא כיון שהי' בפך כדי להדליק יום אחד, נמצא שלא הי' הנס רק שבעה, ותי' הטו"ז (ריש הל' חנוכה) דמשו"ה קבעו ח' ימי חנוכה אעפ"י דהיה בו להדליק ביום הראשון, משום דלמפרע אנו רואים דנעשה בו נס גם ביום א', דאם היה נדלק כל מה שבפך, לא היה מקום להנס לחול, כמ"ש הזוה"ק על הפסוק מה יש ליכי בבית, דברכות דלעילא לא שרי' באתר ריקניא, וא"כ מה שנשתייר גם למחר ולא נשרף הכל גם זה הי' נס שנשאר דבר מועט שיחול עליו הברכה, והנה המפו' הקשו דהו"ל לקבוע ט' ימים כמו כל שאר יו"ט שני של גליות מחמת ספיקא דיומא, ותי' העולם שעם קושיית הב"י מובן שפיר דמצד הדין צריך להיות ז' ימי חנוכה משום דהנס לא הי' רק ז' ימים ורק מחמת ספיקא דיומא עושין ח' ימים, אכן לפי דברי הטו"ז ליכא למימר הכי וא"כ קשה לשיטתו למה לא קבעו ט' ימי חנוכה. והנה המרדכי תי' דהא דעושין ב' ימים טובים של גליות הוא רק משום דמנהג אבותינו בידינו ולא משום ספק, א"כ דווקא יו"ט דהוי דאורייתא וספק דאורייתא לחומרא אבל חנוכה הוא רק דרבנן ואנן בקיאין בקביעא דירחא משו"ה עושין רק ח' ימים, והשתא א"ש הנוסח דהנה בכל מקום שנאמר "בני בינה" הוי פשוטו שבקיאין היו בקביעא דירחא, כמ"ש ומבני ישכר יודעי בינ"ה לעתים, גם אי' בגמ' הא דכתיב כי הוא חכמתכם ובינתכ"ם לעיני העמים זה שבקיאים בגלגל החמה ובקביעא דירחא, וזהו ומנות"ר קנקנים דהיינו מעט שמן שנותר ביום הראשון בהנרות כדברי הטו"ז מזה נעשה נס לשושנים, ולהכי קבעו ח' ימים דגם בלילה ראשונה נעשה נס ע"י שנשתייר, וא"כ לפי"ז הו"ל לקבוע ט' ימים מספק כמו שאר יו"ט, וע"ז קאמר "בני בינה" דהיינו אנן דבקיאים בקביעא דירחא כנ"ל משום הכי ימי שמונ"ה קבעו שיר ורננים.

(דברי מהרי"א)

☆

במדרש אי' הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף מן הבור ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה והיא תמוה, ונראה לפרש עפ"מ דאי' בגמ' (שבת כ"ג.) חצר שיש לו שני פתחים משני רוחות צריך להדליק בשתיהן מפני החשד פי' שהרואה אומר מדבהאי לא אדליק בהאי נמי לא אדליק, והב"י (או"ח סי' תרע"א) הקשה מהא דאי' בגמ' (ברכות ו:) שהעובר על יד פתח ביהמ"ד צריך להיכנס דאי לאו נראה ככופר ואם יש לו עוד פתח מצד אחר אינו צריך להיכנס משום שהרואה אומר בוודאי יכנס מצד האחר בפתח השני, והשתא קשיא אהדדי, ותי' דבנר חנוכה משום דאיכא חסרון ממון יחשדוהו, והנה אי' בגמ' (סנהדרין צ"ט:) ויילך ראובן בימי קציר חטים מכאן שצדיקים אין פושטין ידיהם בגזל, ומזה נראה גודל החמדה של האדם לממון מדהוצרך להביא ראי' שצדיקים אין נכשלים בגזל, וז"ש הדודאים נתנו ריח זה ראובן דהיינו שהכתוב שבח לראובן שלקח מן ההפקר ולא מן הגזל מזה נראה את החשד שיש לחשוד בדבר שיש בו חסרון ממון, לכן ועל פתחינ"ו כל מגדים זה נר חנוכה שצריך להדליק בשני הפתחים משום חשדא ולא דמי לביהמ"ד דבדבר שיש חסרון ממון יחשדוהו.

(ילקוט הדרוש)

☆

בגמ' (שבת כא:) **אמר ר' כהנא דרש ר"נ בר מניומי משמי' דר' תנחום נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי, ואמר ר' כהנא דרש ר"נ בר מניומי משמי' דר' תנחום מאי דכתיב והבור ריק אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו,** וצ"ב מהו סמיכת המאמרים, והנל"פ דהנה לכאורה יקשה על ראובן שהתורה העידה עליו ויישמע ראובן ויצילהו מידם דהיינו שרצה להציל את יוסף איך יאמר להשליך את יוסף לבור שיש בו נחשים ועקרבים הלא גמרא מפורשת היא (יבמות קכ"א:) נפל לבור שיש נחשים מעידין עליו שמת ואשתו מותרת לינשא, אך נראה דהנה אי' בתוס' (מעילה י"א: ד"ה דישון) שממקום הדשן עד המזבח הי' כמרחק עשרים אמה, ובתוספות יו"ט (תמיד פ"א מ"ד) מבאר דקבלה הי' להם דאין השלכה פחות מעשרים אמה ושם כתיב "והשליך" אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן, והנה כדבר האמור נוכל לומר על ראובן שאמר ג"כ לשון השליכ"ו אותו אל הבור הזה דהיינו שהי' הבור עמוק עשרים אמה שלא שלטה ביה עינא וא"כ לא ראה שיש שם נחשים ועקרבים ושפיר הוי הצלה, ובזה יובן שפיר ב' המימרות דר' תנחום נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה דלא שלטא ביה עינא ואמר ר' תנחום מאי דכתיב והבור ריק אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו וא"כ למה אמר ראובן להשליכו אל הבור הזה ואלא משום דלמעלה מעשרים לא שלטא ביה עינא ולא ראה את הנחשים.

(הגאון מהר"מ שפירא זצ"ל)

☆

בגמ' אי' (שבת כ"א:) **ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול וכו',** ונראה לתרץ קושיית הב"י וגם הקושיא דהא הי' ממונה אחר על החותמות ולא הכהן גדול, וכן הלשון מונ"ח בחותמו של כה"ג אינו מובן דהול"ל חתום בחותמו וכו', וי"ל דמנהג העולם דהחותם של מלך ושריו הוא דבר יקר מאוד, ומסתמא החותם של כהן גדול בוודאי היה ג"כ דבר יקר מאוד, כי גדלהו משל אחיו (יומא י"ח.), ולפי"ז י"ל בדרך אפשר כי באמת לא הי' הפך חתום בחותמו של כהן גדול, כי זה לא היה מעולם, רק בחותם הממונה, רק שאירע שנאבד מהכהן גדול החותם שלו, ואר כך מצאו הפך שהיה מונח ביחד עם חותמו של כהן גדול, וזה שאמר בחותמ"ו של כהן גדול, ר"ל עם החותם ביחד, ומכח זה ידעו בבירור שלא בא למקום הזה שום אדם, כי אם היה בכאן איזה איש בוודאי הי' לוקח לעצמו החותם היקר, ובזה מדויק תיבת שהי' מונ"ח דייקא ולא כתוב שהי' חתום בחותם כהן גדול.

(צמח דוד)

וַיְסַפֵּר אֶל אָבִיו וְאֶל אֶחָיו וַיִּגְעַר בּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חָלָמְתָּ הֲבוֹא נָבוֹא אֲנִי וְאִמְּךָ וְאַחֶיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אָרְצָה: (לז, י)

... מכל ענין החלום, כי השמש רמז ליעקב, והירח רמז לנות ביתו, וכל נשיו שכהן היו תולדותיו. ירמוז כי כל תולדותיו יתחוו לו, והם כל שבעים נפש יולמי ירכו, כי כולם השתחוו בכורם ולו. ומחל עשר כוכבים, אלו אחיו משר השתחוו לו בפני עשמ טרם בא מצרימה א, כלכתיב (להלן מג כו) **ויבא יוסף הביתה ויביאו לו את המנחה אשר בידם הביתה, וישתחוו לו אפיס ארלה.**

וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תֹעֶה בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מָה תְּבַקֵּשׁ: (לז, טו)

וימצאהו איש והנה תעה בשדה. יאמר כי הוא תועה מן הדרך ב, ולא היה יודע אנה ילך ונכנס בשדה כי במקום המרעה היה מבקש אותם ויאריך הכתוב בזה להגיד כי סיבות רבות באו אליו שהיה ראוי לחזור לו אבל הכל סבל לכבוד אביו ולהודיענו עוד כי הנזכרה אמת והחריצות אקר כי זמן לו הקב"ה מורה דרך אלא מלעתו להביאו בידם ולזה נתכוונו רבותינו (ב"ר פד יח) **באמרם כי המיצים החלה הם מלאכים אלא על חנם היה כל הסיפור הזה להודיענו כי עשת ה' היא תקום:**

וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה כִּי שָׁמַעְתִּי אֹמְרִים נֵלְכָה דֹתָיְנָה וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחַר אֶחָיו וַיִּמְצָאֵם בְּדֹתָן: (לז, יז)

נסעו מזה. הסיעו עצמן מן המחוה נלכה לותינה לבקש לך נכלי לתת שימיתוך בהם. ולפי פשוטו אם מקום הוא, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו לשון ר' שלמה. ואין הכונה לרבותינו שיפרש לו החיש נסעו מזה מן המחוה והלכו לעורר עליך דינין ותרעומות שאם כן היה נמנע ללכת ולא היה מסכן בעצמו ג. אלא הכונה להם כי החיש גבריאל אשר הגיד לו הגיד לחמת ואמר לשון משמע לשני פנים ונסיתם לחמת ד, והוא לא הבין הנסתר בו והלך לחר הנגלה ממנו וילך לחר לחיו וימלאם בדותן כאשר לחר לו וללשון זה מפני שהחיש הזה הוא מלאך ואם כן יודע הוא אנה הם ולמה לא לחר הנס בדותן ואמר כמסתפק שמעע מהם שילכו אם ואינו יודע אנה הם עתה ולכן יעשו מדרש במאמרו:

מעשה חש"ב

א מבואר בדברי רבינו שבב' החלומות מרומז ג' השתחויות.

א. בחלום הראשון 'והנה אנחנו מאלמים אלמים וגו'', הכוונה על השתחויה של עשרה אחיו ללא בנימין, (שהרי הוא לא היה במכירת יוסף). וזה נתקיים בירידת עשרה אחיו לשבר אוכל במצרים.

ב. מה שחלם בחלום השני 'ואחד עשר כוכבים משתחוים לי', הכוונה על אחד עשר אחיו כולל בנימין. וזה נתקיים כשהאחים הביאו את בנימין למצרים, [עוד לפני ירידת יעקב אבינו].

ג. מה שאמר בחלום השני 'והנה השמש והירח' שמרומז בזה שכל השבעים נפש שירדו למצרים עם יעקב אבינו ישתחוו לו. וזה נתקיים בעת שירד יעקב אבינו עם השבעים נפש למצרים.

ולפי"ז יתורץ קושיית רבינו (לז י) שהקשה למה נאמר בחלום השני פעמיים שספרם יוסף חלומו לאחיו. כמו שכתוב (שם ט – י) ויחלם עוד חלם אחר ויספר אותו לאחיו וגו'. ויספר אל אביו ואל אחיו". ולפי"ד הרמב"ן א"ש, דכיון שבחלום השני מרומז ב' השתחויות א. של אחד עשר אחיו קודם ירידת יעקב למצרים. ב. השתחויות של יעקב וכל השבעים נפש. א"כ אפ"ל שבפעם הראשון שסיפר אותו רק לאחיו, רמז להם רק חלק זו שהם ישתחוו לו. ואח"כ כשסיפר לאביו ולאחיו ביחד, רמז על ההשתחויה השלישי.

ב רבינו מוסיף תיבת 'בדרך' כאילו היה כתוב והנה תעה 'בדרך', וכוונתו לפרש ש'תועה' קאי על 'דרך', שתעה יוסף ב'דרכו', ולא היה יודע היכן הם נמצאים. והכתוב מספר לנו שבדרך הילוכו מצא שדה ונכנס לתוך השדה, מכיון שידע שהיו הולכים לרעות את הצאן, ובשדה שם המקום שיש מרעה.

ג אע"פ שכתב רבינו לעיל ש'הכל סבל לכבוד אביו', דהיינו שהסכים יוסף לסבול הכל בשביל כבוד אביו, מ"מ להכניס עצמו לידי סכנת נפשות אסור. אם כן ע"כ שלא אמר לו המלאך שהם רוצים להורגו. והנה ההלכה שבכל מצות שבתורה חוץ מג' העבירות, שיעבור עליהם ואל יהרג. ונחלקו הראשונים אם רוצה להחמיר על עצמו האם מותר, דעת הרמב"ם (פ"ה מהל' יסודי התורה ה"ד) שכל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג, ונהרג – ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. וכתב בבית יוסף (יו"ד סוף סימן קנז) דדעת הרמב"ן בתורת אדם נראה שהיא כדעת הרמב"ם.

ולפי"ז אפשר לומר דהרמב"ן לשיטתו, דבשאר עבירות אם נהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, ע"כ צריך לומר שהמלאך לא אמר לו שהם רוצים להרגו, שאם כן לא היה מסכן את עצמו.

לכן מפרש רבינו שהמלאך לא אמר לו בפירוש שהם מבקשים להרוג אותו, שאם כן היה יוסף נמנע מללכת אליהם, ולא היה מסכן את עצמו. אלא השיב לו בלשון זו שמשתמעת לשני פנים, גלויה ונסתרת, ושניהם אמת. ויוסף הבין רק כוונתו הנגלית, ולא הנסתרת.

נמצא שלפי פירוש רבינו הפשט והדרש הולכים יחדיו, שאמר לו בלשון משמש לשני פנים, משא"כ לפי פירוש רש"י הפשט והדרש הם שני פירושים שונים, ואין להם שייכות זה לזה. דלפי הפשט אמר לו שהם הלכו למקום ששמו 'דותן'. ולפי הדרש לא אמר לו להיכן הלכו, רק שהם מבקשים נכלי דתות שימיתוך בהם.

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אַל תִּשְׁפְּכוּ דָם הַשְׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר וְיָד אַל תִּשְׁלְחוּ בוֹ לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו: (לז, כב)

וסיפר הכתוב כי היה ריק ואין בו מים, שמא היה בו מים לא יטביעו לותו שכבר נמנעו משפוך דמו[א]. וכתב רש"י ממשמע שנאמר והבור ריק, מיניי יודע שאין בו מים, מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו. מדברי רבותינו ז"ל. ומה כן, היו נחשים ועקרבים בחורי הבור, או שהיה עמק ולא יעלו בהסח, שמילו היו רואים אותם ולא יזיקו ליוסף, היה הדבר ברור להם שנעשה לו נס גדול ושהוא לריק גמור, וידעו כי זכותו תלילנו מכל רע, ואיך יגעו במשיח השם אשר הוא חפץ בו ומילוי:

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל אֶחָיו מַה בֶּצַע כִּי נַהֲרֹג אֶת אָחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת דָּמוֹ: (לז, כו)

וכסינו את דמו. ונעלים עת מיתתו לשון רש"י. וכן אמר מונקלוס 'ונכסי על למיתי'. והנכון שהוא כפשוטו כי מנהג רוצחי מסתירים להרוג הנרצח ולקברו ולכסות דמו בעפר כענין שנאמר (שמות ב יב) ויטמנהו בחול. ולכך אמר להם הנה אנחנו הורגים את אחינו ומכסים את דמו בעפר, כי כן יחשב לנו. והנה לחוכן אמר להם שלא יעפכו לם בידיים, אבל יעליכוהו בבור וימות שם, שאין עונש הנורם כעונש השופך לם. וכא יהודה עתה ואמר גם זה יחשב לנו לליחיה כאלו אנחנו הרגנוהו, וכן הדבר באמת[ב]. וכענין שאמר הכתוב (יב ט) ואותו הרגת בחרב בני עמון, ודינא רבא ודינא זוטא אינהו בדיניהו, ואנייהם אמרו אמת:

וַיִּקְמוּ כָל בָּנָיו וְכָל בְּנֹתָיו לְנַחֲמוֹ וַיְמָאֵן לְהִתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי אֵרֵד אֶל בְּנִי אָבֵל שְׁאֹלָה וַיִּבְךְּ אֹתוֹ אָבִיו: (לז, לה)

וכל בנותיו. נתו וכת בנוי[א]. ויתכן שיכנס בכלל הזה גם כלותיו עמהן כי בכלל הבנות יקרלו גם הכלות כן. או כמאמר חכמים (כ"ל פל יט) אין מלם נמנע מלקרוא לכלותיו בנותיו[ב].

מעשה חש"ב

ה פירוש שהוכרח להיות שלא היו מים בבור, שהרי כל מה שהשליכוהו לבור ולא הרגו אותו, היה בכדי שלא להרגו 'בידים' ממש. ואילו היה בו מים, הרי היה מיד טובע בהם, ונמצא שהשלכתו לבור היתה נחשבת להם כהריגה 'בידים' ממש.

ו כוונת רבינו לומר שע"כ לא ידעו השבטים בעת 'שהשליכו' את יוסף אל הבור, שיש שם נחשים ועקרבים, דאילו היה יודעים שיש נחשים ועקרבים בתוך הבור, נמצא שגם השלכתו לבור הייתה נחשבת להריגה בידים ממש.

ז יש לפרש בכוונת רבינו באמרו 'שאילו היו רואים אותם ולא יזיקו ליוסף וכו', היינו שגם בשעה 'שהוציאו' את יוסף מהבור לא ידעו השבטים שיש שם נחשים ועקרבים בתוך הבור, דאם ידעו שהיה שם נחשים ועקרבים, ומ"מ ניצל יוסף מהם, היה ברור להם שנעשה לו נס גדול והוא צדיק גמור, ולא היה מוכרים אותו לישמעאלים.

תמצית הדברים: שהשבטים לא ידעו שהיה שם נחשים ועקרבים, לא בשעה שהכניסו אותו לבור, דא"כ היה נחשב שהרגו אותו בידים. וכן כשהוציאו אותו מן הבור לא ידעו, דא"כ לא היו מוכרים אותו לישמעאלים.

ח רבינו מבאר מה הוסיף יהודה על טענת ראובן, הרי גם ראובן טען שלא יהרגו אותו 'בידים', רק בתורת גרמא, שישליכו אותו אל הבור והוא ימות מאליו. ע"ז מבאר רבינו שטענת יהודה הייתה שגם הריגה על ידי גרמא, יחשב כריציחה בידים. ולכן הציע למכור לישמעאלים.

ואפשר לבאר היכן מרומז בקרא שטענת יהודה היתה שגם כשישליכו אותו אל הבור יהא נחשב כריציחה בידים, דהנה טענת יהודה היתה 'מה בצע', ואפשר לפרשו בב' אופנים: א. ש'בצע' היינו כסף, דהיינו איזה הנאת 'ממון' יהיה לנו מזה שנשליכו אל הבור, ולכן אמר לכו ונמכרנו לישמעאלים, ויהיה לנו ריווח ממון. ב. איזה 'תועלת' יהיה לנו מזה שלא נהרגנו בידים ונשליכו אל הבור, הרי גם גרמא יחשב כריציחה בידים. ולכן אמר 'לכו ונמכרנו לישמעאלים'.

והנה לפי פירוש הראשון, איזה הנאת ממון יהיה לנו מזה שנשליכו לבור, היה סגי שיאמר 'מה בצע' לבד, ולא הצריך להוסיף 'כי נהרוג את אחינו וכיסינו את דמו', שהרי דברי יהודה קאי על דברי ראובן שלא יהרגו אותו בידים. וכיון שהוסף הכתוב 'כי נהרוג את אחינו' ע"כ שכוונת 'מה בצע', כפירוש השני, שבא לומר שאפילו אם לא נהרגו בידים, אלא נשליכו אל הבור, יהא נחשב נחשב להריגה בידים.

ט רבינו מפרש כוונת הכתוב 'וכל בנותיו' בג' אופנים: אופן א'. הכוונה על דינה בתו וסרח בת אשר. דהיינו שבני בנים הרי הם כבנים. אופן ב. קאי על בנותיו וכלותיו שנכללים בכלל הבנות. אופן ג. קאי רק על כלותיו.

ואפשר לומר שלכן הוסיף רבינו שני האופנים חוץ מאופן הראשון שקאי על דינה וסרח בת אשר, דהנה רבינו (פרשת פנחס פרק כו פסוק מו) הביא דברי התרגום 'ושום בת אשר שרח', פירוש דסרח לא היתה בת אשר, אלא בת אשתו. ולפי"ד התרגום אין לפרש אופן א', דהרי סרח לא היתה נכדתו של יעקב אבינו. לכן מפרש **בעוד אופנים.**

י אפ"ל דשני האופנים האחרונים שכתב רבינו 'וכל בנותיו' שקאי על בנתיו וכלתיו, או רק על כלתיו, אזיל בזה לשיטתו. דהנה נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה אם נולדו להשבטים תאומות, שיטת רבי יהודה שאחיות תאומות נולדו עם כל שבט ושבט ונשאום. ושיטת רבי נחמיה כנעניות היו, אלא מאי וכל בנותיו כלותיו, שאין אדם נמנע מלקרא 'לחתנו בנו ולכלתו בתו'. והנה רש"י סבר דלפי רבי יהודה שתאומיות נולדו, א"כ אמרו 'בנותיו' הכוונה כפשוטו שהיו בנותיו ממש. ולדעת רבי נחמיה שכנעניות היו, וחולק שלא נולדות תאומות, א"כ אומרו 'בנותיו' היינו כלותיו.

אמנם רבינו הביא לקמן (פרק לח פסוק ב) שתי דרכים בדעת רבי נחמיה האם חולק על רבי יהודה שנולדו תאומות. דרך א' שרבי נחמיה מודה שנולדו תאומות עם כל שבט ושבט, אלא שרבי נחמיה חולק על רבי יהודה וסובר שלא נשאום, שהרי אחות מן האם אסורה לבני נח. דרך הב' דשיטת רבי נחמיה שלא נולדו להם אחיות תאומות כלל.

ולפי"ז א"ש ב' האופנים האחרונים. דלפי דרך הא' שנולדו להם תאומות ולא נשאום רק נשאו כנעניות, א"כ 'וכל בנותיו' קאי על תרוויהו, על בנותיו ועל כלותיו, וזה נרמז באמרו 'וכל' בנותיו, 'וכל' בא לרבות את כלותיו. ולפי הדרך הב' שלא נולדו תאומות, א"כ אמרו 'בנותיו' היינו כלותיו.

אספקלריא דנהר"א

עטר לנו ע"י הוועד לזכוצאת ספרי כ"ק מרן רבינו שליט"א ותשוה"ח להם

תורתן של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א אשתקד יומין דחנוכה שנת תשפ"ג לפ"ק

במס' שבת (דף כב.) **והיכא מנח ליה, רב אחא בריה דרבא אמר מימין, רב שמואל מדפתי אמר משמאל, והילכתא משמאל כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין.** וראוי להתבונן מה שייכות מצות נר חנוכה למצות מזוזה, שמצוה להניחן זה לעומת זה.

ב) בברכת הודאה (דועל הנסים) **כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך.** ולכאורה הוא כפל הלשון, גם צריך ביאור כיצד בקשו לשלוט על מדת הזכרון ולהביאם לידי שכחת התורה ח"ו.

ואפ"ל בהקדם מה שכתבו התוס' (ד"ה לא) בשם המדרש (תדא"ר פכ"ו) עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו, עי"ש.

אמנם כתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' תולדות) בטעם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן (פסחים פו.), כי הפסח נאכל על השובע, וכאשר מבקש לאכול אחריו אפיקומן, אז נודע בבירור שהוא מותרות, עכ"ד.

ובזה כתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (דורש טוב אות ז) לפרש הכתוב (שמות יב כד) ושמרתם את הדבר הזה לחק לך, כי מקרבן פסח נקח חק וגבול לכל מעשי ודיבורי בני אדם שיהיה כפי חק ההכרח ולא מותרות, וזה שאמר ושמרתם את הדבר הזה של פסח לחק לך, כלומר לעשות לך חק וגבול לכל דבר למנוע מותרות, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש (בהגדה של פסח) חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם, ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. והכוונה, כי החכם שואל לדעת איך יזכה לדעת העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם, ואף אתה אמור לו כהלכו"ת הפסח, שיקח מוסר השכל לעשות דוגמת הלכות הפסח, אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, וימנע עצמו מן המותרות, אלא יאכל רק כפי ההכרח רק לקיום נפשו, ואז תהיה התורה נבללת בתוך גופו, וכמאמר המדרש (תדא"ר פכ"ו) עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו.

ואיתא במדרש (תנא דבי אליהו זוטא פי"ט) שיעקב ועשו חלקו בשני עולמות, יעקב בחר לו חלק לעולם הבא, ועשו בחר לו עולם הזה. והנה באמת גם יעקב אבינו מן ההכרח שיהנה מטוב עולם הזה בהכרח כדי מזונו. אך עשו לקח לעצמו דרך לרדוף אחר המותרות, והיה שקוע בתאות וחמדת עולם הזה ונגרר אחרי מעדנים וממתקים, אבל יעקב בחר לעצמו להיות שקוע בעולם הבא, שיהיה ראשו ורובו וכל עסקיו בעניני עולם הבא, ולא ישתמש בעולם הזה רק כפי ההכרח. (ועיין בברך משה פ' תצוה עמוד רלג, ובדברינו פורים קטן שנת תשפ"ב לפ"ק).

ובדרך זה יש לפרש מאמר המדרש (הובא בבגדי אהרן) ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך, בא אחיך במרמה, בחכמת תורתו (ב"ר פס"ז ס"ד) ויקח ברכתך, הוציא אפיקומן והראה לו. הכוונה בזה, כי ברכת יצחק רבינו היה על השפעת התורה, וכדרשת המדרש (ב"ר פס"ו ס"ג) ויתן לך האלהים מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה, דגן זו תלמוד ותירוש זה אגדה. ולכן עכשיו כאשר בא עשו ומחזר ליקח גם ברכות אלו של השפעת התורה, הוציא אפיקומן והראה לו, היינו הלכה זו שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, וזה מלמד לאדם לעשות לו חק למנע עצמו ממותרות, ואז דוקא זוכה להשפעת התורה, מה שאין כן עשו שהוא בעל תאוה וכרוך אחר מעדנים, לא תתקיים התורה אצלו, ועל כן לא יוכל לזכות לברכה זו.

והנה כתב בזרע קודש (ר"פ ויחי ופ' משפטים) כי השם שד"י, פירושו שאמר הקב"ה לעולמו די (חגיגה יב.), כי הבורא ית' ברא עולמות רוחניים, והשתלשל מעולם לעולם עד העולם הזה הגשמי שנתגשם מאד, ואלמלי היה מתפשט יותר והיה עוד משתלשל עולם, היה מגושם ההשתלשלות עוד יותר ויותר, לכן אמר לעולמו די, ובזה הורה לנו השי"ת מדת הסתפקות, עכ"ד.

ויש להוסיף רמז לדבר, כי שד"י ראשי תיבות ד'יוקנו ש'ל י'עקב, כי שם הקדוש הזה מורה לאדם שיאמר די לתאות עולם הזה, והיינו דיוקנו של יעקב אבינו שהיה ממאס בעולם הזה ובחר לו עולם הבא.

ולכן מניח נר חנוכה על הפתח שתהא נגד המזוזה, כי נודע שנר חנוכה רומז על אור התורה, והיינו טעמא דבית הלל דאמרי (שבת כא:) שיהא מוסיף והולך, רמז שתהא הברכה מצויה באור התורה. ועל כן מניחו מכוון נגד המזוזה, אשר נכתב עליו מבחוץ שם שד"י, להורות לנו מדת הסתפקות לאמר די לתאות הגשמי, ואז נזכה לאור התורה הרמוז בנר חנוכה.

וזהו כשעמדה מלכות יון הרשעה להשכיח"ם תורתך, והיינו שלא תהיה התורה נבללת בתוך גופם, ועל כן בקשו לעשות מזימות רשע, להעבירם מחוק"י רצונך, שלא יהיה להם חק וגבול בעניני מותרות עולם הזה, ואז ממילא יבואו לידי שכחת התורה ח"ו. (ועיין בדברינו מאמר תשועה גדולה אות י).

ובזה יש לפרש מאמרינו בשעת הדלקת הנרות (ומקור הנוסח במס' סופרים פ"כ ה"ו) הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים וכו' שעשית לאבותינו על ידי כהניך הקדושים. כי כתב הרמב"ן ז"ל (פ' קדושים) בביאור מצות קדושים תהיו, שאחרי שפרט הכתוב איסורים שאסר אותם לגמרי, צוה בדבר כללי שנהיה פרושים גם בדבר המותר, בבחינת קדש עצמך במותר לך, עי"ש בדבריו. והוא המכוון במה שהכהנים נקראו בתואר הזה קדושי"ם, להורות שהיו מקדשים עצמם במותר, ובזכות זה זכו לנסים במנורה, שזה מורה על ברכה מרובה באורה של תורה.

והנה כתב בברכת שמואל (פ' מקץ) בפסוק (בראשית כח יח) ויצק שמן על ראשה, שראה אז נס חנוכה הנעשה בשמן, וידוע ששמן זה נתגלה להחשמונאים. והחתם סופר (דרשות לחנוכה דף סו.) מברר על פי חשבון, ששיעור שמן טהור שהודלק בנס, היה קמ"ז רביעיות, כמספר שנותיו של יעקב, עי"ש. הרי כי נס חנוכה נעשה בכוחו ובזכותו של יעקב אבינו. והוא הדבר אשר דברנו, כי יעקב אבינו בחר בעולם הבא והיה ממאס בתאות עולם הזה, וכח זה השריש בבניו אחריו, וממנו זכו החשמונאים הקדושי"ם לקדש עצמם במותר להם, ועל ידי זה זכו להתברך בברכת התורה ונמשך הנס בנרות המנורה.

(נר א' תשפ"ג)

במס' שבת (דף כג.) **אמר רב יהודה, יום ראשון הרואה מברך שתים ומדליק מברך שלש, מכאן ואילך מדליק מברך שתים ורואה מברך אחת, מאי ממעט, ממעט זמן, ופריך ונימעוט נס, ומשני נס כל יומי איתיה.** והקשה בפנים יפות (פ' מקץ) מאי סלקא דעתך לומר ונימעוט ניסא, אדרבה הא בשאר ימים היה הנס יותר נראה ונגלה מביום הראשון.

וי"ל מה שכתב בתפארת יונתן (פ' דברים ופ' ראה) על מאמרם ז"ל (גיטין נז.) שארץ ישראל נקראת ארץ צבי (דניאל יא מא), מה צבי אין עורו מחזיק את בשרו, כך ארץ ישראל פשטא לה וגמדא לה. ביאור הדבר, כי התורה שבכתב יש לה גבול כמו שכתובה, אבל תורה שבעל פה הוא ברמזים וביאורי התורה אין להם קץ ותכלה, כמ"ש (איוב יא ט) ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים (עירובין כא.), ולפי רוב ההוגים בתורת ה' נתרחב גבולה, כך ארץ ישראל נמי מתרחבת והולכת, עכ"ד. (הובא בייטב לב פ' מסעי עמוד רמא).

ועל פי זה יש לומר המכוון בברכת יצחק אבינו ליעקב אבינו (בפ' תולדות) ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ, ובמדרש (ב"ר פס"ו ס"ג) ויתן ויחזור ויתן, מטל השמים זו ציון שנאמר (תהלים קלג ג) כטל חרמון שיורד על הררי ציון. והיינו שיזכה יעקב אבינו למתנת הארץ כמה פעמים ויתן ויחזור ויתן, ואם תאמר במה יזכה לברכה זו, על זה דרש המדרש (שם) מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה, דגן זו תלמוד, תירוש זה אגדה. כלומר שבזכות לימוד התורה מקרא משנה תלמוד ואגדה, ויוסיף קושיות ותירוצים בתורה שבעל פה ותתרחב התורה, כך ויתן לך האלקים מטל השמים, זה ציון, ויתן ויחזור ויתן, שיתרחב ארץ ישראל ויתגדל כסדר. (ועיין בדברינו אושפיזא דיצחק תשע"א, אושפיזא דיוסף תשפ"ג).

והקדים יצחק אבינו אל הברכות, ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י זה שדה תפוחים, ומקורו במס' תענית (דף כט:). וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת קודש הנקרא (זוה"ק יתרו פח.) חקל תפוחין קדישין. וביאור הדבר, דאיתא בזוה"ק (יתרו דף פח.) כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תלין, הרי שכל מיני ברכות והשפעות של ששת ימי ימי המעשה, כולם תלויין ביום השבת, ואם כן גם השפעת התורה והיינו השפע של חידושי תורה, נמשך ביום השבת. וזהו ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', רומז על יום השבת חקל תפוחין קדישין, כי בו ביום נמשך ההשפעה של חידושי תורה והרחבת גבולי ארץ ישראל.

ונקדים עוד מה שאנו אומרים (בברכת ההודאה) וזדים ביד עוסקי"ו תורתך, ומפרש הפרי מגדים (או"ח עת"ר א"א סק"א) הכוונה, שעסקו בעיון ופלפול התורה, עכ"ד. וממה שמזכירים זה אצל ההודאה, מוכח כי דבר זה היה גורם לנס מה שעסקו בפלפול ועיון התורה.

ונודע דברי הגה"ק מאוסטראווצא ז"ל באור תורה (חנוכה אות ג) שמברר על פי חשבון, שכ"ה בכסליו של אותו שנה חל בשבת, והיו טמאים טומאת ערב, והדליקו בליל שבת, עכ"ד.

ובכן יש לומר כי כאשר נחו מאויביהם ביום כ"ה בכסליו שחל אז בשבת, מיד התחילו הכהנים הקדושים לעסוק בתורה בעיון ופלפול, כי ידעו שהשפעת התורה בששת ימי המעשה תלוי ועומד ביום השבת קודש, ובכח זה של חידושי תורה ביום השבת, זכו לנס חנוכה, כי כמו שבחידושי תורה נתברך גבולות ארץ ישראל, כן נמשך הברכה והרחבה גם בשמן שבפך, עד שהספיק השמן לכל שמונת ימי חנוכה.

ובזה יתפרשו דברי הגמרא דפריך ונימעוט ניסא, כי הקשה הבית יוסף (סי' עת"ר) למה תקנו להדליק נר חנוכה שמונה ימים, הלא כיון שבפך היה בו שמן להדליק יום אחד,

נמצא שביום הראשון לא היה שום נס. ולפי האמור יש לומר דאין הכי נמי שהתגלות הנס מה שהיתה הברכה מצויה בשמן, היה רק בימים האחרים, אמנם הלא ברכה זו היתה תלויה ביום הראשון שהוא שורש החידושי תורה בכל ששת ימי המעשה שלאחריו, וכיון ששורש הנס והברכה היתה ביום הראשון, משום הכי סלקא דעתך אמינא למעט ניסא בשאר הימים, ועל זה מתרץ נס בכל יומי איתיה, דסוף כל סוף נס דמנורה היה בשאר הימים בכל יום בפני עצמו, לכן בכל הימים ראוי לברך שעשה נסים.

ולכן בימי חנוכה נמשך שפע הפרנסה, כי בהדלקת נר חנוכה מאיר אור התורה, ועל ידי זה מתרחבים גבולות ארץ ישראל, וגם נתרחב השפע בצרכי הגשמיים, וממילא נמשך פרנסה בהרחבה גדולה.

(נר ב' תשפ"ג)

כתב באגרא דכלה (רמזי בראשית אות טז) **בראשית ראשי תיבות בימי רשעת יונים תדליקו שמונה אורות.** ויש להבין למה נרמז זה בהתחלת התורה.

ויל"פ על פי מה שכתב באוהב ישראל (פ' וארא) לפרש הפסוק וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם. דהנה כאשר זעקו בני ישראל עם ה' לבקש ולחנן על נפשם מאת השי"ת להושיעם מן העבודה הקשה, אז נתיישבו בלבם על מה עשה ה' כך לנו, הלא בודאי הוא עבור גודל חטאינו ופשעינו נגדו ית', והתחילו לעשות תשובה שלימה. ושוב בתוך כך נתיישבו יותר בדעתם ושכלם מעצמם וצעקו על דבר זה יותר, אוי נא לנו כי נואלנו, אשר היינו ממתינים מלשוב בתשובה עד שבאו עלינו יסורין גדולים ושעבוד גדול מהמצריים ואז נתעורר לבבנו לשוב אליו ית', וכי פרעה הקריב את לבבנו אל אבינו שבשמים, הראוי ונכון לבני אברהם יצחק ויעקב כמונו היום לעשות כזאת, וצעקו על דבר זה במר נפשם יותר ויותר ממה שזעקו מקודם, לגודל הבושה שלא עשו תשובה עד הנה כי אם עכשיו על ידי המצירים ומעיקים אותם. וזהו ביאור הפסוק וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, היינו עם הנאקה שהם צועקים על צער הגלות והשעבוד שומע אני עוד צעקה אחרת, אשר מצרים מעבידים אותם, ר"ל שצועקים ביותר על זה שהמצריים המצירים ומעיקים להם יהיו מפעילים ומעבידים אותם עבודת השי"ת ולקרב לבבם אל ה', ולמה לא עשו זאת מאליהם, עכ"ד.

ויש להוסיף ולפרש בזה סיומא דקרא ואזכור את בריתי, דהנה מבואר בספרים (שערי תשובה לר"י שער א אות ד) כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו, יכבד עליו מאד עונשו בכל יום. אמנם כתב בקרן לדוד (לער"ח אלול אות א) מליצה ישרה, כי דבר זה הוא קפידא בעיקר אצל מלך עם עבדו, שיש לו טענה (גיטין נו.) אי מלכא אנא עד השתא אמאי לא אתית לגבאי, אבל אב עם בנו, אם אמנם איחר מלבא אל אביו בעתו, עם כל זאת בעבור זה לא נדחה הימנו לגמרי, כי אביו המלך משתוקק אל בנו שיבא אליו, וגם אם יתאחר, הוא מקבלו בלב שמח בכל עת שיבא, עכ"ד.

והנה איתא בתיקוני הזוה"ק (הקדמה דף ב.) שבשמירת אות ברית מילה עבדין עובדא דבנין ואתמר עלייהו (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים, עי"ש.

וזה שאמר וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, וכפירוש האוהב ישראל שהקב"ה שמע מה שבני ישראל נואקים על זה, אשר מצרים מעבידים אותם, שהם מכריחים אותם להיות עובדי ה', ולא נתעוררו לתשובה עד השתא, ומפרש ואומר כי מה שאני שומע ומקבל נאקת בני ישראל על זה, ואין אני מקבל קטרוג עליהם לאמר אי מלכא אנא עד השתא אמאי לא אתית לגבאי ולמה איחרת עד כה, ואזכור את בריתי, מכח מצות ברית מילה, שעל ידי זה זוכים למעלת בנים למקום, וכך הוא דרכו של אב לקבל את בנו במאור פנים גם אם הוא מתאחר לבוא.

ואיתא בזוה"ק (אחרי דף סט:) בשעת בריאת העולם כאשר רצה הקב"ה לברוא האדם, אמרו לו מלאכי השרת זמין הוא למחטי קמך, והשיב להם השי"ת עד לא בראתי עלמא אתקינת תשובה לאהדורא למאריה לאתקנא במה דחב, עי"ש. אך לכאורה התינח אם יעשה תשובה תיכף ומיד יש לו תקנה, אמנם הלא פעמים רבות שבני אדם מתאחרים עם התשובה עד הגיעו ימים הנוראים לעת תקופת השנה או עד שיגיעו לימי הזקנה, והלא אז אין ראוי עוד לקבל תשובתם, כי עון של איחור התשובה גדול הוא מכל העונות.

ועל זה בא הרמז בהתחלת התורה על מצות שמונת ימי חנוכה, כי כתב החיד"א בראש דוד (פ' מקץ) בטעם שקבעו חז"ל שמונת ימי חנוכה, לרמז שרצו היונים לבטל מצות מילה, כי על ידי מצוה זו ניכר שישראל נקראים בנים למקום, והחשמונאים מסרו נפשם לקיים מצוה זו, עכ"ד. הרי מוכח ממצות נר חנוכה שמונה ימים שבני ישראל בנים למקום, ועל כן מועיל התשובה בכל זמן, ומחמת זה נברא האדם, כי בכל עת ובכל זמן יש לו תקנה בתשובה לאהדרא במאי דחב.

ויש להוסיף נופך בטעם שתקנו מצות חנוכה שמונה ימים נגד מצות מילה, כי כתב הב"ח (או"ח סימן תת"ר) שמלכות יון הרשעה עמדה על עמך ישראל, מחמת חטא שהתרשלו בעבודה, ועל כן נגזר עליהם לבטל מהם העבודה, וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה, הושיעם הקב"ה על ידי כהנים עובדי העבודה, עכ"ד. אך שליטת מלכות יון נתארכה כמה זמנים טובא, ונראה מזה שבני ישראל לא עשו תשובה

תיכף על מה שהתרשלו בעבודה, רק לאחר כמה חדשים או שנים חזרו בתשובה ומסרו נפשם על זה, או אז מסתמא עמדו המקטריגים נגדם לאמר שיש בהם עון של איחור התשובה ואינו ראוי לקבלם, ועל כן עמד בעדם זכות מצות מילה, להוכיח שבני ישראל בנים למקום, ובכל יום זמניה, וראוי לרחם עליהם ולקבלם בכל זמן.

ורעיוני עלי סליקו בהדלקת נר שלישי, הנה נר חנוכה משפיע אור התורה, והוא מבהיק אור בנשמות ישראל ומאיר אותנו לעבודת הבורא, והוא מעיר אותו משינתו ותובע הימנו אַיֶּכָּה?, כלומר מה פעלת בחייך, אך לכאורה אם לא נתעורר בנר הראשון, אם הוא רוצה להתעורר עכשיו בהדלקת נר השלישי, הרי קמה נגדו קושיא חזקה אי מלכא אנא עד השתא אמאי לא אתית לגבאי, אמנם היות שאנו בנים למקום, בכל עת זמניה. ומאי דהוה הוה מכאן ואילך חושבנא, ומזה נקח להתחזק נפשינו לעבודת ה', ונזכה לתקן העבר ולקבל קבלות טובות על העתיד, ולהיות עובדי ה', ונזכה לגאולה שלימה בב"א.

(נר ג' תשפ"ג)

בברכת ההודאה דחנוכה (ועל הנסים) **כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם על חוקי רצונך.** ודקדק בבני ישישכר (לחנוכה מאמר ד אות סא) באומרו חוקי רצונך, דהלא כל המצות הם רצונו, והוה ליה למימר סתם ולהעבירם מחוקך.

ב) הקשה הבית יוסף (או"ח סי' עת"ר) **למה קבעו שמונת ימי חנוכה, הלא בפך היה בו שמן להדליק לילה אחת, ונמצא שביום הראשון לא היה בו שום נס.**

ג) כתב בשלטי הגבורים (על הגהות מרדכי פ"ב דשבת) **וטבוה טבח והכן, הח' מטבח ותיבת והכן הם אותיות חנוכה, וסמך לסעודות שעושים בחנוכה, ואותיות וטבח טבח בגימטריא מ"ד כמנין הנרות.** וצריך ביאור מה שייכות הסעודות שעושין בחנוכה עם הנרות, שהסמיכן הכתוב להדדי.

ונל"פ בהקדם מה שכתב האלגאזי בנאות יעקב (דרוש לשבת חנוכה) שמלכות יון הרשעה עמדה על ישראל בטענת אותו מין (ויק"ר פ"ד ס"ו) שבני ישראל הם בטלים ברוב נגד אומות העולם, וכדכתיב (דברים ז ז) כי אתם המעט מכל העמים, עכ"ד.

אך כתב בספה"ק נועם אלימלך (פ' במדבר) בביאור הענין שאין ישראל בטלים ברוב האומות, על פי מה דקי"ל (יו"ד סימן צ"ב ס"ד) דדבר הדבוק צריך ביטול כנגד כל הדבוק, וכאשר אנו עושים רצונו של מקום, הרי אנו דבוקים בהבורא ית"ש, וכשאנו דבוקים בו יתברך אינם יכולים לבטל אותנו, עכ"ד.

והנה כתב בנועם אלימלך (פ' בשלח) לפרש מאמרם ז"ל (ברכות ז.) שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין, כי תפלה הוא לשון קשר, כמו נפתולי אלהים (בראשית ל ח), וזה שהראה לו הקב"ה קשר של תפילין, רוצה לומר התדבקות וקישור בעולמות העליונים, עכ"ד. ושמעתי על הרה"צ מנאסוויד זללה"ה שכאשר הניח תפילין לבחור בר מצוה, והיה כורך ז' כריכות על היד (כמבואר במגן אברהם או"ח סי' כ"ז סקי"ג), היה סופר ומונה אותן בז' תיבות שבפסוק (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום (ומנהג זה נובע מהגה"ק משיניאווא זללה"ה). הרי שעל ידי מצות תפילין אנו זוכים להיות דבוקים בה', ואין אנו בטלים ברוב האומות.

והנה בתפילין של יד יש ז' כריכות על היד, ובתפילין של ראש יש הידוק אחת, הרי ח' קשרים במצות תפילין, אשר על ידם אנו מקשרים עצמינו בהקב"ה בקשר עליון דאורייתא, ואנו דבוקים בו יתברך.

ובזה יתפרש אמרינו, כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך, וקמו עליהם בטענה שבני ישראל הם בטילים נגד רוב אומות העולם, ועל כן גזרו להעבירם מחוק"י רצונך, היינו לבטלם ממצות תפילין הנקרא חק, כמו שנאמר (שמות יג י) ושמרת את החק"ה הזאת, כדי לפסוק הקשר בין הדביקים ישראל לאבינו שבשמים, וממילא יתבטלו בין רוב האומות.

ולכן כאשר זכו לנצח את היוונים ונתגבר כח הקדושה, תקנו שמונת ימי חנוכה דוקא, מכוונים נגד של מצות תפילין שיש בו ח' קשרים המקשרים אותנו עם הבורא יתברך שמו, ועל ידה אנו זוכים להיות דבוקים בה', ואין אנו בטילים ברוב האומות, ומיושב קושית הבית יוסף.

ודבר פלא כתב בחידושי המאירי במס' שבת (דף כב.) נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח ולהדליקה שם ומצד שמאל, כדי שתהא מזוזה בימין הנכנס, שנאמר בה (דברים ו ט) ביתך, דרך ביאתך, ודרכו של אדם להרים רגל ימין תחלה (מנחות לד.), ותהא נר חנוכה משמאל הנכנס, ופרשו בהגדה ויבא בעל הבית בתפליו ובטלית מצוייצת ביניהם, חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם (תהלים לד ח, מנחות מג:), עכ"ל. [והגם דלפי פשוטו אין לו ביאור, דמה שייך מצות תפילין עם נר חנוכה, הלא נר חנוכה מצותה משתשקע החמה עד שתשקע רגל מן השוק (שבת כא:), ולילה לאו זמן תפילין. וצריך לומר שקדושת מצות תפילין שהניח ביום מאיר על האדם גם בלילה שלאחריו]. והטעם על פי האמור, כיון שבזכות מצות תפילין אין אנו בטילים ברוב האומות, ובכח זה זכינו להגביר כח הקדושה ולנצח את היוונים.

ונקדים עוד דברי המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע (מגיד דבריו ליעקב אות רכז) במה שדרשו חז"ל (ברכות י:) על הכתוב (ויקרא יט כו) **לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם.** ולכאורה תמוה היכן מרומז בפסוק זה ענין התפלה. אמנם כתיב (דברים יב כג) כי הדם הוא הנפש, נמצא שעיקר חיות האדם הוא הדם שבו, ולמה נקרא אדם ולא דם, כי כשמדבק עצמו בתפלתו בבורא ית"ש, ממשיך בקרבו אלופו של עולם, ונתחבר האל"ף אליו ונקרא אדם. וזהו לא תאכלו על הד"ם, פי' בעת שנקרא עדיין רק דם ולא אדם, והיינו קודם התפלה כשעדיין לא חיבר דמו לאלופו של עולם, עכדה"ק. הרי שעל ידי התפלה זוכה האדם להיות דבוק בה' ולחבר עצמו לאלופו של עולם.

ויש להוסיף נופך על זה, כי האכילה הוא גשמי וזה סתירה לרוחני, וכיון שהאדם מתגשם על ידי האכילה, יש חשש וסכנה בזה שלא יפרד מהדביקות בה', אמנם על ידי התפלה קודם אכילתו, מחבר עצמו לאלופו של עולם, ומתקשר עצמו בו יתברך בקשר עצמו וחזק [ובפרט שהתפלה הוא ען התפילין, שנתקשר בקשר עליון דאורייתא בקשר של קיימא], ובזה נמשך קדושה על נפש האדם להיות דבוק בה' כל אותו היום, שגם אם יאכל וישתה לא ינתק אותו מדביקות זו של ישראל בה' לעד ולנצח נצחים.

והנה איתא בגמרא (חגיגה טז.) ששה דברים נאמרו בבני אדם, שלשה כמלאכי השרת שלשה כבהמה, אוכלין ושותין כבהמה, עי"ש. ואם כן באמת לא היה ראוי לתקן אכילה ושתיה בחנוכה, כי בזה נמשל כבהמות נדמו, אמנם על ידי מצות תפילין זוכין בני ישראל לדביקות בה', ושפיר עושין סעודות בחנוכה.

וזהו ביאור דברי השלטי הגבורים וטבוח טבח והכן, הח' מטבח ותיבת והכן הם אותיות חנוכה, וסמך לסעודות שעושים בחנוכה, ואל תתמה בזה דלכאורה הלא האכילה הוא הפסד לנפש האדם, שזה מורה על פחיתותו שהוא נמשל לבהמה, לזה אמר ואותיות וטבח טבח בגימטריא מ"ד כמנין הנרות, והיינו שקבעו שמונת ימי חנוכה ובהם מ"ד נרות, וח' ימים אלו רומז על מצות תפילין, שהוא קשר אמיץ וחזק בה', שאנו מקושרים בה' על ידי ז' כריכות הרצועות על היד ובהידוק בתפילין על הראש, וכיון שאנו דבוקים בה' שוב אין האכילה מפסיד את הדביקות שלנו, ולכן יש סמך לסעודות שעושין בחנוכה, להורות שאפילו אוכל ושותה עדיין נשאר דבוק באלופו של עולם, ואיננו מתבטל ברוב האומות.

ודעת לנבון נקל שבכדי שיתמשך על האדם קדושת מצות תפילין, צריך להיות נזהר בקדושתה, ושלא יסיח דעתו מן התפילין, ועל דרך שהזהיר כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה לבחורים בשעת הבר מצוה, שיקבלו על עצמם שלא לדבר עם התפילין. ואז בכח מצות תפילין, יזכה להיות דבוק בה', בקשר עליון דאורייתא.

ובזה יש לפרש הכתוב (שמות יג ט) והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך, שאם יזהר בקדושת מצות תפילין בלי היסח הדעת, למען תהי"ה תורת ה' בפיך, מלשון בהוויתה תהא, שתשאר קדושת התורה בפי"ו, שגם בשעת אכילה ושתיה לא יתגשם, וישאר מקושר ודבוק עם אלופו של עולם יתברך שמו.

(נר ה תשפ"ג)

הקשה הבית יוסף (או"ח סי' עת"ר) **למה קבעו שמונת ימי חנוכה, הלא בפך היה בו שמן להדליק לילה אחת, ונמצא שביום הראשון לא היה בו שום נס.**

ונל"פ בהקדם מה שכתב החתם סופר (ליקוטים סו"ס דברים עמוד קסב) בענין מצות תפילין, מה שמניחים תפלה של יד נגד הלב תחלה ומברכים להניח, ושוב של ראש ומברכים על מצות מפני שהוא גמר המצוה, יש לומר על דרך משל, בני מדינה שרצו להמליך עליהם מלך, אמר להם, בתחלה אסרו בזיקים את פלוני המערער על המלכות ואחרי כן תמליכוני עליכם, והכי נמי הרשעים ברשות לבם (אסת"ר פ"י ס"ג), ההולכים בשרירות לבם הרע, והצדיקים לבם ברשות שכלם וברשות נשמתם, על כן טרם שיניח תפילין עטרה על המוח להקדישו קודש קדשים, צריך תחלה לאסור בזיקים את המערער על המלוכה היינו הלב, וצריך להניח תפילין נגד לבו, שיהיה קשור ואסור בזיקי קדושה, ואז אחר כך גומר המצוה ומניח של ראש על המוח, עכ"ד.

והנה איתא במס' סוכה (דף נב.) שיש ז' שמות ליצר הרע, עי"ש. וכתב בנזר הקודש (ב"ר פע"ח ס"ח) דמהאי טעמא השתחוה יעקב כלפי עשו שבע פעמים, להכניע ז' מדרגות הטומאה שלו, וכהאי גוונא נמי אמרינן בפ"ק דקידושין (דף כט:) ברב אחא בר יעקב דאידמי ליה חד מזיקא כחנינא דז' ראשים, ובכל כריעה דכרע כלפי שמיא נתר חד רישא, וכתב שם מהרש"א דז' רישין דתנינא הם ז' כוחות הטומאה שהביא הנחש הקדמוני לעולם, ומעין זה מצאתי במגלה עמוקות (אופן קצ"ב) עי"ש. וכן כתב בפנים יפות (פ' וישלח).

ולפי זה יש לומר בטעם שעושין בתפילין של יד ז' כריכות על היד (כמבואר במגן אברהם או"ח סי' כ"ז סקי"ג), כי כל כריכה שעושה ברצועה של תפילין על היד, מועיל נגד בחינה אחת מהני שבע שמות דיצר הרע, לאוסרו בזיקים, ושוב יוכל להקדיש את עצמו לשמים.

ומעתה יש לומר כי בנס חנוכה כאשר הדליקו הכהנים הקדושים את המנורה בבית המקדש, בכל יום על ידי אור הקדושה של המנורה, הכניעו ושרפו כח אחת של שבע שמות היצר הרע, וכן היה בכל שבעה ימים הראשונים, וכמו שאנו עושין תחילה ז' כריכות בתפילין של יד, כדי להכניע ז' כוחות היצר הרע וז' כוחות הטומאה ולאוסרו בזיקים, ובהגיע יום השמיני זאת חנוכה, אז המליכו את השי"ת על עצמם, ונעשו בבחינת קודש קדשים, בבחינת תפילין של ראש, כי לא היו יכולין להמליך את הבורא ית"ש על עצמם בשלימות, בטרם שאסרו ז' כוחות היצר הרע בזיקים בשבעה ימים הראשונים, ולנגד זה עושין שמונת ימי חנוכה. [וי"ל כי מה שנקרא יום השמיני בשם זאת חנוכה, הוא רמז על מצות תפילין, שנאמר בה (שמות יג י) ושמרת את החקה הזא"ת].

ונקדים עוד מה שכתב האלגאזי בנאות יעקב (דרוש לשבת חנוכה) שמלכות יון הרשעה עמדה על ישראל בטענת אותו מין (ויק"ר פ"ד ס"ו) שבני ישראל הם בטלים ברוב נגד אומות העולם, וכדכתיב (דברים ז ז) כי אתם המעט מכל העמים, עכ"ד. [והארכנו בזה בנר חמישי דהאי שתא, וכעת לחדש באתי]. וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר דבר הגדה פיסקא ברוך שומר) לבטל טענת המין, כי בני ישראל יש להם דין הקדש כדכתיב (ירמיה ב ג) קודש ישראל לה', וקי"ל (פסחים כז:) דהקדש אפילו באלף לא בטיל, ומשום הכי אין ישראל בטלים ברוב האומות, עכ"ד.

ויתכן שקדושת ישראל נובע ממצות תפילין, כי תפילין של יד היא מקשרת את לבבינו ויצרנו הרע בזיקי דקדושה, ותפילין של ראש מקדיש את המוח להיות קודש קדשים, ועל ידי זה נעשינו קדושים בבחינת הקדש, ואין עוד חשש ביטול ברוב אומות העולם. והיינו דכתיב (שמות יג ט) והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך, למען תהיי"ה תורת ה' בפיך, מלשון בהוויתה תהא, שתשאר קדושת התורה בבני ישראל, ואין חשש ביטול ברוב אומות העולם.

וזה שאנו אומרים בברכת ההודאה (דועל הנסים) מסרת גבורים בי"ד חלשים ורבים בי"ד מעטים וכו'. ולכאורה צריך ביאור למה מזכיר מלת יד, (ועיין בעבודת ישראל פ' מקץ לדרכו). וכן אומרים בנוסח ההודאה (הנרות הללו) שעשית לאבותינו על יד"י כהניך הקדושים. ולפי האמור יש לומר שבא להורות שזכו להכניע את היוונים בזכות מצות תפילין, שעל ידי מצות תפילין של היד, הכניעו את היצר הרע שבלב ואסרוהו בזיקי דקדושה, ונעשו כל גופם בבחינת הקדש, והקדש אפילו באלף לא בטל, ועל כן מסרת רבים בי"ד מעטים, ולא נתבטלו המועטים ברוב.

[**וביותר** מזה י"ל בפשטות שזכו לנצחון המלחמה בזכות מצות תפילין של ראש, כי כן מקרא מלא כתיב (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ובמס' ברכות (דף ו.) תניא, רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש. ובזה יתבאר גם מה שכתב בצרור המור (פ' ואתחנן) שנקרא שם המועד חנוכ"ה, להורות שהחשמונאים היו מייחדים את השם בפסוק שמע ישראל שיש בו כ"ה אותיות, ובכח זה נצחו אויביהם, עכ"ד. והיינו מה שהיו קוראין פסוק שמע מלובשין עם התפילין, ובעבור זה נכנעו אויביהם תחתיהם].

ולכן היתה הישועה והנס במנורה על ידי פך דייקא, ובבני יששכר במאמריו הקדושים לחנוכה ביאר הענין בכמה אופנים, ובתוך דבריו הוא כותב (מאמר י אות ד) כי אות ד' היא פשוטה והוא בגימטריא ת"ק, הנה פ"ך עולה תק"ף, עי"ש לדרכו. והנה תק"פ עולה כמספר תפילין. וזה בא להורות שזכו לנס נצחון המלחמה בזכות מצות תפילין, שעל ידה אנו נעשים בבחינת הקדש.

ובלכתינו בדרך זה יש לפרש מאמר המדרש (במ"ר פט"ו ס"ו) שחלשה דעתו של אהרן שלא היה בחנוכת המשכן עם הנשיאים, אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לו לאהרן אל תתירא, לגדולה מזו אתה מתוקן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הם נוהגים, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו. וביאר הרמב"ן ז"ל (ריש פ' בהעלותך) הכוונה, על מצות נר חנוכה. ביאור הדבר, כי הנשיאים הביאו קרבנות, ובה חינכו את המשכן והמזבח, והיתה עבודם הכנה דרבה לצורך עבודת בני ישראל משך כל השנים שהקריבו קרבנות על המזבח במשכן במדבר ובשילה נוב וגבעון ובשני בתי מקדשות, אבל אין זה הבטחה על קיומן של ישראל, שהרי בעוה"ר ביטלה התמיד ועבודת הקרבנות, מה שאין כן מצות הנרות, שממנו נשתלשל מצות נר חנוכה והנס שנעשה בפ"ך של שמן, יש בה הוראה לקיומן של כלל גם במשך ימי הגלות, שעל ידי מצות תפילין אנו זוכים להיות מוקדשים לה' בבחינת קודש קדשים, ומחמת קדושה זו יש קיום לבני ישראל גם במשך שנות הגלות, דהקדש אפילו באלף לא בטיל.

ובזה יתבאר מה שכתב בבני יששכר (לחנוכה מאמר ב אות טז) בשם הרב הקדוש הרבי ר' פינחס מקאריץ זצוק"ל שבכל חנוכה בשעת הדלקת הנרות מתנוצץ אורו של מלך המשיח, עכ"ד. והוא כי אלמלי יש חשש ביטול בין רוב אומות העולם, ח"ו אין תקוה לגאולה וביאת המשיח. אמנם כיון מצות נר חנוכה מורה על מצות תפילין, שעל ידה נעשינו בבחינת הקדש שאינו בטל ברוב, ממילא זוכים בני ישראל לקיום נצחי, ובעבור זה נזכה לגאולה העתידה.

(נר ח' תשפ"ג)

(מאמר המשך)

מֵאֵיבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשת תולדות (בראשית כז, יג) **מצאנו איך שרבקה אמינו אמרה ליעקב שאל יפחד כלל מקללת אביו ועלי קללתך בני, דהיינו שרבקה תקבל הקללה עליה במקום יעקב, ונמשיך לחקור האם יש דבר כזה שאדם יכול לקבל עליו קללת חבירו, וגם לעיין אם יש ענין כזה שאדם יכול לקבל עליו חובות חבירו.**

אדאתינא להכי, ראוי גם לבאר האם כל הזכיות של המדבר הולך לחבירו וה"ה החובות, או רק מקצת מהם?

ובאמת הלשון בספר 'חובת הלבבות' הוא: "דאחד מן החסידים שלח כלי מלא מזמרת ארצו וכתב אליו הגיעני ששלחת לי מנחה 'מזכיותיך' וכו', עי"ש, ומשמע מזה דרק מקצת הזכיות הגיע אליו, וכמה אחרונים מדייקים מלשון 'טוב הלבנון' שם, וז"ל: "דהמספר בגנות של חבירו "מנכין" מזכיותיו ומוסיפין על מי שספר ממנו" וכו', עי"ש, דמשמע שרק מנכין מקצת ולא כולו, ובאמת כן הוא גם בלשון ה'מגיד מישרים' (פ' ויקהל): "מי שאומר לשה"ר על חבירו **מנכין** לו מזכויותיו" וכו', עי"ש.

והגה"ק רבי הלל מקאלאמייא ז"ל בספרו על התורה 'מקרי דרדקי' (מצורע אות תל"א) כשדן באריכות בנידון שבעל מספר לשה"ר חוזר בתשובה האם חוזר זכיותיו למספר, וכן החובות למסופר, כתב שם בזה"ל: "מי שאמר על חבירו לשון הרע דינא הוא שע"י כך נוטל **קצת** מעוונותיו וחבירו נוטל **קצת** מעוונותיו" וכו', עי"ש. ובספר 'משפט צדק' על תהילים (אות רפו) כתב בזה"ל: "ואין ספק שלא את הכל יקח, רק הכל לפי המבייש והמתבייש ולפי הענין, ואל דיעות ה' הוא היודע איך לשקול", עי"ש.

ובספר 'שפת אמת' על ספר משלי כתב: "ואין ספק אצלי שלא כל המדבר בגנות חבירו אם רב ואם מעט, את הכל יקח, כי זה היה קצת עול, ואטו בשופטני עסקינן שלא ינחול בין רב למעט, ואלא אל דעות ה' ולא נתכנו עלילות בזה לדעת כל אנשי מעשה, והכל לפי המבייש והמתבייש, וכגון אלו המדברים בגנות חבריהם זכין לו לאדם הזה שלא בפניו, וחבין לו לעצמם בפניהם לירש עצר רוח ויגון ואנחה לנפשותם, ומלבד חלופיהם בגולם הזה, ענוש יענש על בחירת לשונו בלשון הרע שלא קיים לא תלך רכיל ואהבת לרעך" וכו', עי"ש.

אבל כבר ציינו האחרונים למש"כ המהרי"ט בדרשותיו (צפנת פענח פר' תזריע דרוש ב') בשם אביו המבי"ט, וזל"ק: "ועליהם נאמר תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק בגאוה ובוז מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו', והיה מפרש הרב אבא מארי המבי"ט זלה"ה שהמדבר לשון הרע גורם שתאבדנה **כל זכיותיו**, וכבר היה מעשה בחסיד אחד הביאו בעל ספר חובת הלבבות (שער ו פ"ז) פגע בו עשיר מתגאה ועשה עמו נבלה לבזותו ולעולבו, שמע החסיד חרפתו ושתק, הלך לביתו ושגר לו דורון כלכלה של פירות, שלח לו הגיעני מנחה מזכיותיך וגמלתיך בזה, וכן כתב שם יש צדיקים ימצאו בפנקס שלהם מעשים טובים אשר לא עשו, אומרים לו אלה הם מאותם אשר דברו לשון הרע עליך, ויש רשעים ימצאו בפנקס שלהם אשמתו, אשמות אשר לא באו לכלל כך, ואומרים לו אלו הורמו מפנקס הזכאים אשר דברת עליהם רעה והושמו בפנקסך, ועל זה אמר כאן כשהרשעים יתרעמו על מעשינו הראשונים אנו בושים, ואתם באתם להוסיף עליהם מה שלא עשינו, אומרים להם תאלמנה שפתותיכם יתפרכן ישתתקן יתחרשן הדוברות על צדיק עתק, כלום לא דברתם על הצדיק עתק הוסרו ממנו והושמו עליכם, ולא עוד אלא מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך מלבד שכר מעשיהם כי רב הוא תועלת להם תוספת כנגד המשחיתים ומחללים כבודם ויאבדו זכיותיהם", עי"ש.

וכן מבואר בדעת קדושים להגאון רבי רפאל מהאמבורג ז"ל, וז"ל: "הביטו וראו היש עוד מכאוב כמכאוב המספר לשה"ר, כי רגע ידבר "ויאבד **כל** טובותיו וזכיותיו" גם יחד אשר בילה בהם כל ימי חייו, ונקל גם זאת בעיניו כי יעמוס עליו עוונות אשר לא ידעם ולא שיערם" וכו', עי"ש. וכ"כ בספרו 'מרפא לשון' וז"ל: "יחוס על נפשו שלא יאבד זכיותיו אשר פעל ועשה ויגע בתורה ובמעש"ט נמצא יאבד כל אשר לו ברגע, וזה שוטה שאמרו חז"ל המאבד כל מה שנותנין לו, ואם בענין עוה"ז כך כ"ש שמאבד שכרו בעוה"ב", עי"ש. וכן מבואר ב'צל"ח' (דרושי הצל"ח דרוש ד'), וב'אמרי בינה' (דרוש ד' לשבת שובה) ועוד.

וכבר ציינו למש"כ מרן ה'חתם סופר' (יומא עה.) על מה דמבואר בגמ' ונחש עפר לחמו וכו' אפי' אוכל כל מעדני עולם טועם בהם טעם עפר, וזל"ק: "הכוונה כמ"ש המפרשים דהמדבר בחבירו אזי נוטלין **כל המצות** שעשה ונותנין להאיש שדבר עליו, וזהו אפילו **כל מעדני עולם פי' שעשה כל המצות** סופו יורד לבאר שחת עפר לחמו", עי"ש, ויסוד הדברים הוא בדרושים ואגדות מכת"י (דף קצ"ה).

ובדרך צחות כתב בזה בספר 'שארית מנחם' (להגה"צ מווישאווא ז"ל) וז"ל: "אל תען כסיל כאולתו וגו' ענה כסיל כאולתו, וכבר עמדו חז"ל בשבת (ל.) על הסתירה, ואפ"ל בדרך צחות עפ"י מה דאיתא בחובות הלבבות דמי שמדבר לשון הרע נוטלין ממנו מצותיו ונותנין למי שמדבר עליו, ומשו"ה בתחילה אל תען כסיל כאולתו יען שאתה לוקח מצותיו ע"י שהוא מדבר עליך לה"ר, אבל לפעמים ענה כסיל כאולתו כשהוא כסיל שונה באולתו ואז אין שום ריוח ממנו כיון שכבר אבד מצותיו בדברו הראשון", ודפח"ח.

עוד יותר מזה מבואר בספר 'חקל יצחק' (שבועות, בקטע האחרון) דאף חכמת התורה ממש מעביר לחבירו, וזל"ק: "מאויבי תחכמני מצותיך ופירש"י על דואג ואחיתופל אמרו, וי"ל דהנה ידוע אשר מי שמדבר לשון הרע על חבירו אזי נותנין חלק המצות שלו לחבירו ועבירות של חבירו הוא לוקחן, והנה דואג ואחיתופל דברו לשון הרע על דוד המלך ע"ה, ואמרו חז"ל (סנהדרין קו:) אשר בא מלאך והשכיח מהן התורה, **ובודאי התורה שלהם לא הלכה לאיבוד ח"ו רק לדוד המלך ע"ה נתנו החידושי תורה שלהם**, וזהו 'מאויבי' מהתורה של אויבי 'תחכמני מצותיך', שהחכמה שלהם נתת לי, מפני כי לעולם היא לי שמצד הדין שייכת לי יען שדברו עלי לשון הרע, עכל"ק.

ובספר 'לקוטי מהר"א' [להרה"ק ר' אלעזר מקאזניץ ז"ל בן הרה"ק בעל באר משה ז"ל בן הרה"ק המגיד מקאזניץ ז"ל] על הפסוק מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי כתב כעין זה, וזל"ק: "ונראה לבאר על פי שראיתי בספר 'ארץ החיים' פירוש על תהלים על פסוק מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי, ופירש כשהצדיק יש עליו התנגדות ומריבות ודוברים עליו לשון הרע או עושים לו יסורים, הפסק שנוטלים המצות והמעשים טובים מה ששייך להמתנגדים הנ"ל ונותנים הכל להצדיק, וזהו מאויבי תחכמני מחמת כי מצותיך לעולם היא לי שכל מצות ומעשים טוכים שלו נותנים לי", ודפח"ח. ובאמת ראינו בחוש העין כזאת הלא על כבוד קדושת אאמ"ו זצלה"ה בעל המחבר ספר 'באר משה' על התורה בעודו בחיים חיותו אתנו, רבים קמים והתנגדו עליו ופערו פיהם לבלי חק באמרם שאין יכול ללמוד רק הוא אומר תהלים וקראו אותו 'תהלים זאגער', ובעניני לימוד אמרו שאינו יודע מה שכתוב בספר, וכאשר הדפיסו ספרו באר משה על התורה כולם נעשו אלמים ויסכרו פי דוברי שקר וראו כל העולם כי היה מלא בגמרא פירוש תוספות ובפלפול כמעט בכל התורה כולה.

ולכאורה מאין היה כזאת הלא לא ראוהו עוסק בפלפול ופוסקים, ולפי הנ"ל ניהא שהלומדים מופלגי תורה המה היו המתנגדים עליו כי האנשים הפשוטים חלילה לא דברו עתק על צדיק כמוהו, מה עשה השם יתברך לקח התורה והפשטים של המתנגדים הנ"ל אשר לפעמים עבדו זמן רב עבודה רבה על חומרא של הרמב"ם לישבו ומסרו זאת מן השמים להצדיק כנ"ל, וממילא הצדיק פתאום נעשה בקי בפלפול ופוסקים וחומרות הרמב"ם כאחד מגאוני ארץ חוץ מלימודו, וזהו פירוש מאמר דוד מלך ישראל מכל מלמדי השכלתי, כי ידוע שדוד המלך עליו השלום היה עליו מתנגדים גדולי ישראל ואנשי שם כמו דואג ואחיתופל וחביריו וכדומה, ולקחו מן השמים תורתם וחכמתם ופלפולם ומעשיהם הטובים ומסרו הכל לו, לזה אמר מכל מלמדי מהלומדים המתנגדים השכלתי כי עדותיך הפשטים והתורה של הלומדים האלו שיחה לי מן השמים השמיעו לאזני כל תורתם ופלפולם ומסרו הכל אלי ברגע אחד וכנ"ל והבן עכל"ק.

ואגב עי' בהערות (מהדורא חדשה שנת תשפ"ג) אות ק"א: "דהרה"ק השרף ממאגלינצא ז"ל סיפר אשר מתנגד אחד ביקש לבחון הרה"ק בעל באר משה ז"ל בתוספות קשה, והרה"ק תירץ תיכף את דברי ר"ת באופן נפלא, ואמר הרה"ק ממאגליניצא: הנכם רואים שפרקי תהילים של דודי הינם יותר טובים מכל הפולפולים שלנו, ואל מה שהוא ניגש הרי זה שלו באמת, ואם הי' עוסק בנגלה היה ללמדן מיוחד בדורו, והוסיף השרף ששמע מאביו ז"ל ששמע מהממגיד מקאזניץ ז"ל דבנו בעל באר משה הי' עוסק בגלגולו הקודם רק במזון הגוף דהיינו בגפ"ת, לכן אינו רוצה לעסוק עתה בגלגול זה כי אם במזון הנפש היינו בלימוד הקבלה עי"ש.

האם השבטים ברכו "ברכת הנהנין" כשאכלו ושתו לפני מכירת יוסף?

בפרשתן (לז, כה) וישבו לאכול לחם, במדרש (תנחומא, פרשת כי תשא סי' ב') כששלח יעקב את יוסף אצל אחיו כיון שראו אותו ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא ולכו ונהרגהו, השליכוהו לבור אמרו נאכל ונשתה, ואח"כ נעלהו ונהרגהו, אכלו ושתו, באו לברך, אמר להם יהודה "אנו מבקשין להרוג נפש ונברך לאלקינו, אין אנו מברכין אלא מנאצין", על זה נאמר ובוצע ברך נאץ ה' (תהלים י), לכו ונמכרנו לישמעאלים וידינו אל תהי בו, וישבו לאכול ע"כ, ומבואר דכל זמן שהיה בדעתם להרגו לא היו יכולים לברך על אכילתם, דנחשב כאוכלים בזמן איסור, ורק לאחר שהסכימו למוכרו היה ביכלתם לברך, וכן מבואר דאכילתם היתה באיסור במדרש שוח"ט (תהלים פ"י, הובא ברבינו בחיי) וישבו לאכול לחם, אמר הקב"ה אתם מכרתם אחיכם מתוך מאכל ומשתה, שנאמר "וישבו לאכל לחם", הרי בניכם נמכרים בשושן מתוך מאכל ומשתה, "והמלך והמן ישבו לשתות" ע"כ, והטעם שנחשב אכילה באיסור ראיתי מובא מהגה' הרמ"ג על המד' שזהו על פי מה דקיי"ל בסנהדרין (ס"ג.) דסנהדרין שהרגו את הנפש אין טועמין כלום באותו יום, וכן בזה אף שסברו שעושים על פי דין אולם אין לאכול באותו יום.

האוכל מאכל באיסור האם מברך עליו?

אכילת מאכל איסור במזיד

האוכל מאכל איסור אינו מברך לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, בין במאכל שאיסור אכילתו הוא מן התורה ובין במאכל שאיסור אכילתו הוא מדרבנן.

בגמ' (ברכות מ"ח.) איתא דהאוכל טבל אין מזמנין עליו, ונחלקו הראשונים האם דוקא זימון אין מזמנים אבל הברכות מברך כרגיל, או הכונה דגם אין מברכים, דדעת הרמב"ם (פ"א מהל' ברכות הי"ט) דהכוונה שאין מברכים, ובכס"מ (שם) כתב דכן משמע ברש"י (ד"ה והשמש, עפ"י ביאור הראש יוסף ועי"ש עוד שדחה הראיה) דכתב לגבי רישא דמתני' לגבי דמאי דמזמנים כיון דלא הוי ברכה בעבירה, ומשמע דטבל הוי ברכה בעבירה, וכן משמע קצת ברש"י (מ"ז. ד"ה הא, ועי' פנ"י שם דאין הכרח בזה) דכתב הוי ליה ברכת זימון מצוה הבאה בעבירה, וכתיב (תהלים י) בוצע ברך נאץ ה', ואמר מר (ב"ק צ"ד.) הרי שגזל סאה חטים וטחנה אפאה ובירך עליה, אין זה מברך אלא מנאץ, ומשמע דהכונה על גוף הברכה, אמנם הראב"ד חולק וכתב שהוא טעות גדולה שלא אמרו שאין מברכין אלא שאין מזמנין, והטעם שאין מזמנין כיון שמאכל איסור אין להם חשיבות קביעות הואיל ואוכלים דבר איסור, וכעין אכילת מאכל שאין להם קביעות שאין מזמנים עליהם.

ואף אם אכל כדי שביעה מפת אין לברך ברכהמ"ז.

כן משמע בב"י (שם) לגבי גזל עצים וטחנן דאין מברך לא בתחילה ולא בסוף, ובמ"א (רישׂ הסי') ובמשנ"ב (סק"ד), אולם במט"א (סי' תר"ב סע' כ"ד) לגבי מי שאכל בתענית צום גדליה, דאם אכל כדי שביעה דמברך ברכהמ"ז דחיובו מה"ת, ואפשר דדוקא התם דאיירי באיסור התלוי בזמן ולא איסור בגוף המאכל, וגם בתענית צום גדליה דהוי איסור קיל, אולם באלף למטה (סק"י) משמע קצת דמדמה לכל האיסורים.

אכילת מאכל איסור בשוגג

אם אכילת מאכל האיסור היתה בשוגג דהיינו שבתחילת אכילתו לא ידע שהמאכל אסור מברך לאחריו.

משנ"ב (סק"ד) בשם הט"ז (סק"א) ועוד אחרונים דפסק כהראב"ד בשוגג, כיון דבשוגג לא שייך ניאוץ, אולם באבן האזל ביאר דעת הרמב"ם דבשוגג אינו מברך לא מטעם ניאוץ, אלא כיון דאין הפטור ברכה מפני האיסור שעשה באכילה זו, אלא משום דאין בדבר זה שאכל חיובי ברכה כלל ואינו בכלל אוכלין כיון דלא ניתנו לאכילה, וא"כ אין נ"מ בזה בין שוגג למזיד ואפילו אנוס פטור מלברך.

ונכון לעשות עצה לצאת ידי חובת הברכה.

דמצינו כמה אחרונים שנקטו דאף בשוגג אין לברך, בערוה"ש (סע' ד) תמה דסוף סוף איסורא אכל ואין זה בכלל ברכה, וכן בכה"ח (סק"ג) הביא דעת אחרונים דאינו מברך, וכן נקט בשו"ת כת"ס (סי' כ"ב), ולכן נכון לעשות עצה לברך דהיינו או לשמוע מאחר או לאכול עוד מאכל היתר.

מאכל שיש באכילתו בל תשקצו

מאכל שאין לאכלו משום בל תשקצו מפני מאיסותו אין לברך עליו.

בביאור הגר"א (יו"ד סי' קטז סעי' ו) הביא דברי אבות דרבי נתן (פכ"ו) דכתב הוא היה אומר האוכל אוכלין שאינן עולין על גופו ומברך עליהן, עובר משום ג' לאוין, שביזה את עצמו וביזה את האוכלין ומברך ברכה שאינה כתיקונה, ומבואר כוונתו דמה שמובא בשו"ע אין לברך עליו.

ובשו"ע שם מובא, אסור לאכול מאכלים ומשקים שנפשו של אדם קצה בהם, כגון משקים ואוכלים שנתערבו בהם קיא או צואה וליחה סרוחה וכיוצא בהם, וכן אסור לאכול ולשתות בכלים הצואים שנפשו של אדם קצה בהם, כגון כלים של בית הכסא וכלי זכוכית שמקיזים בהם וכיוצא בהם, וכן לא יאכל בידים מזוהמות ועל גבי כלים מלוכלכים, שכל אלו בכלל אל תשקצו את נפשותיכם ע"כ.

אכילת מאכל היתר בזמן איסור

האוכל [באיסור] מאכל היתר בזמן איסור כגון ביום תענית אינו מברך.

ב"י (סי' ר"ד סעי' ח) וכן במשנ"ב (סקמ"ו) לגבי יוה"כ דדוקא חולה מברך.

וכן אם אסר עליו לאכול.

משנ"ב (סי' קצ"ו סק"א) ושעה"צ כתב דכן מבואר בתוספתא (פ"ב דדמאי), לא יושיט כוס יין לנזיר וכו', ועל כולן אין מברכין ואין מזמנין עליו ואין עונין אחריו אמן, ודלא כאותה תשובה שהובאה בשערי תשובה בשם גדול אחד ע"כ.

מאכל שיש סכנה באכילתו

מאכל שיש סכנה באכילתו אין מברכים עליו.

ביאור הגר"א (סעי' א') בשם התוספתא.

מאכל גזול

האוכל מאכל גזול שאינו שלו אינו מברך לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה.

דנחשב מאכל איסור, וכן מבואר מהפוסקים דלקמן.

ואם קנה המאכל מהגזלן נחלקו הפוסקים האם מברך.

דנחלקו הפוסקים היכא שקנה מהגזלן ונגמר מעשה הגזילה בידו, דהיינו שעל ידי שנכנס לרשותו נקנה ביאוש ושינוי רשות האם מברך, עי' במשנ"ב סי' כ"ה סקנ"ד לגבי תפילין, סי' תנ"ד סק"י לגבי מצה, סי' תקפ"ו סק"ט לגבי שופר, סי' תרמ"ט סק"ו לגבי ד' מינים.

ואם כבר נגמר מעשה הגזילה ברשות המוכר הריהו מברך.

דהיינו שהמוכר כבר קנאו מאחר ונמצא דקנאו בשינוי רשות, או שהמוכר עשה בו שינוי מעשה, דאז יכול הלוקח לברך כיון דמעשה הגזילה לא נעשית ביד הלוקח.

וגזילת מאכלים שחוטפין בסעודת פורים מברכים עליהם.

עפ"י הרמ"א (סי' תרצ"ו סעי' ח') בשם תשו' מהר"י מינץ (סי' ט"ז) דאין בהם משום גזילה.

מאכל איסור במקום רפואה

האוכל מאכל איסור במקום שהותר לו לצורך רפואה, מברך עליו.

נחלקו הראשונים לפי דעת הרמב"ם דאינו מברך במאכל איסור מה הדין כשאכלו לרפואה במקום סכנה, דדעת הרא"ה והריטב"א (בסוגיא שם), דבאוכל איסור דאו' אינו מברך דמיקרי מנאץ, ומבואר דעתם דאף כשאוכל בהיתר נחשב מנאץ, וכן כתב במאירי (בסוגיא מ"ז.) [אלא דאינו מחלק בין איסור דאו' לדרבנן], וכעי"ז כתב בהל' ברכות לריטב"א (פ"ה הי"ב) וז"ל אפילו אכלם [מאכל האיסור] בהיתר מפני חליו שהיה מסוכן אינו חשוב נהנה ואינו מברך עליו כלל, שכל הנאה שתחילתה באונס וסופה ברצון אינה הנאה ע"כ, ומבואר מיניה הטעם כיון שאינו נחשב נהנה, אולם בב"י כתב דמברך להרמב"ם, וכן בפי' הרשב"ץ (בסוגיא) דלא הוי מצוה הבאה בעבירה ומברך, ובשו"ע (שם סעי' ב', וסי' ר"ד סעי' ט'), פסק דמברך כיון דבהתירא קאכיל, ושם איירי אפילו באיסור דאו' כשאוכלו במקום סכנה, ודעת הפמ"א (ח"ב סי' ז) דאינו מברך וטעמו כיון שנפשו של אדם קצה, ואף דעכשיו מתהנה מחמת רפואה לא מיחשב הנאה דומיא דחנקתי' אומצא כיון שאין נהנה מן המים כי אם לשתות לצמאו וחנקתי' אומצא לא מיחשב להנאה, ה"נ בדבר איסור דאי לא הי' בעי לרפואה היתה נפשו קצה ורפואתו לא מיחשב הנאה אפילו במקום סכנה דומיא דחנקתי' אומצא ע"כ, ומבואר דלמד הטעם דאינו מברך כיון דנחשב אכילה לרפואה, ונקרא אינו נהנה משום האיסור, וכן מבואר ברבינו ירוחם (נתיב ט"ז ח"א קמג:) דכתב וז"ל שתה שום דבר לרפואה או אכל לא יברך, שאם הוא דבר אסור ואכלו במקום סכנה לא יברך, וזה הכלל כל מידי דלרפואה לא יברך, כדאמרי' האי מאן דחנקתי' אומצא ע"כ, ומשמע דזהו בגדר רפואה שלא להנאה, ורוב האחרונים נקטו כדעת השו"ע, עי' שעה"צ (סי' ר"ד סקמ"א), וסברתם דמברך, לפי הטעם דהא דאין מברכים באכילת איסור משום דמנאץ, יש לומר פשוט דכיון דאוכל בהיתר אין זה נחשב מנאץ, ולפי הטעם דאינו מברך משום דאינו נהנה מאיסור, יש לומר דאע"ג דברצונו לא היה אוכל אותו המאכל, מ"מ כיון שעתה אחר שהוא חולה חפץ הוא לאכול ולהתרפאות במאכל זה, חשיבה אכילה שיש בה הנאה, וכ"כ בחמד משה (פכ"ב) לאחר שביאר דעת הרמב"ם דאין לברך על מאכל שבאה לו שלא בטובתו, כתב דאכל אם אכל איסור בשעת הסכנה, אף שהאכילה הכרח לו לרפואה, מכל מקום אין ההכרח באה מצד אכילה זו, ובודאי ברצונו הוא אוכל זה, ודאי צריך להודות לה' שהמציא לו והזמין לו דבר זה בעת ההוא לאכול ע"כ, ולפי הטעם דלא תיקנו ברכה במאכל איסור לכאורה אין לברך.

וכן חולה האוכל ביום כיפור.

בפשטות תלוי במחלוקת הנ"ל, ועדיין יש מקום לחלק להפוסקים דאין מברכים בין אכילת איסור דאין מברכים דגוף המאכל איסור הוא, לזמן איסור דגוף המאכל היתר הוא, ואפשר דיהא תלוי בהטעמים הנ"ל, וכן מצינו חילוק זה בב"ח (סי' רד ד"ה כתב) וז"ל כתב ה"ר ירוחם על שם ה"ר מאיר הלוי בתשובה שתה או אכל דבר איסור לרפואה בין שלא במקום סכנה בין במקום סכנה לא יברך עליו כלל, והבית יוסף דחה דבריו ופסק דבמקום סכנה מברך עליו תחלה וסוף, ותלה עצמו במה שכתב הרא"ש דחולה שאכל ביום הכיפורים מברך ומזכיר של יום הכיפורים בברכת המזון, ולא נהירא דגם ה"ר ירוחם מודה למה שפסק הרא"ש שהאוכל ביום הכיפורים מברך ברכת המזון, אלא דשאני התם דאכל היתר בשעת איסור אבל על אכילת איסור בשעת היתר אפילו אכלו לרפואה מפני הסכנה אין לברך על אכילת איסור כלל, והכי מוכח בירושלמי (חלה פ"א ה"ה) להדיא הילכך דברי ה"ר ירוחם בשם ה"ר מאיר הלוי עיקר ע"כ, ומוכח דנחלקו הב"י והב"ח בסברא זו.

תמצית דיני חנוכה

תמצית מס׳ חוקים להורותם, ושם נמצא מראה מקומות

דברים האסורים לפני ההדלקה

אין לאכול חצי שעה לפני ההדלקה, פת או מזונות יותר מכביצה, ויש שאסרו אף טעימה לחוד, ולצורך גדול יש להקל בכל ענין.

אשה שממתנת לבעלה בהדלקה, יכולה להקל באכילה.

הנוסע לעיר אחרת לפני ההדלקה, יש להקפיד שלא לאכול לפני ההדלקה, אם יש לו זמן מוגבל שצריך לחזור והמנורה מוכנת בביתו להדליק מיד בחזרתו, יש להקל.

אין לעשות מלאכה קבועה לפני ההדלקה.

אין להתחיל ללמוד מחצי שעה לפני זמן הדלקה, ואם התחיל צריך להפסיק בזמן ההדלקה, והמתחילים ללמוד יש על מה שיסמוכו, וטוב להעמיד שומר, ויש שכתבו דעדיף ללמוד הל׳ חנוכה.

נמצא בדרך

מי שאין ביכלתו להדליק כגון שאינו בביתו ואין לו מקום להדליק, אם בני ביתו גם כן אינם מדליקין, ישתדל לראות נרות של אחרים, ויברך בליל ראשון שעשה ניסים ושהחיינו ובליל שני שעשה ניסים, ואם בני ביתו מדליקין בביתו, אינו מברך כלל, אולם ישתדל לראות ולשמוע ברכות מאחר או לפחות לראות הנרות.

ואם ביכלתו להדליק נר אפילו רק נר אחד, ידליק נר אחד, ואפילו אם נמצא ברחוב ידליק נר ובלא ברכה, ואם אינו ביכלתו להדליק נר לפחות ידליק לעקטע״ר [פנס, ואם באפשרות עדיף שיש בה להבה] ובלא ברכה.

אשה בבית חולים או בבית החלמה

אם בעלה או אחד מבני בית מדליק בבית, פטורה מלהדליק, אולם תשתדל לראות נרות ולשמוע ברכות מאחר שמדליק, ואם אין מדליקין בביתה, צריכה להדליק או לשמנות שליח שידליק בעבורה במקום שהיא נמצאת ותשמע הברכות.

אשה שנמצאת לבד בבית

אשה בבית צריכה להדליק הנרות או שאחר ידליק בעבורה, ואינה יוצאת במה שהולכת לבית אחר לשמוע ההדלקה, ויכול אחר להדליק בעבורה ולחזור ולברך בבית כשידליק בעצמו.

נוסעים לעיר אחרת

הנוסעים לעיר אחרת כפי שמצוי שנוסעים לאדמו״ר או למסיבה לכתחילה נכון לצאת לדרך אחר ההדלקה, ומדליק בביתו אף כשיוצא תיכף לאחר ההדלקה.

ואם יוצא מוקדם ידליק כשחוזר לביתו, ויש סוברים דבדיעבד אפשר להדליק בבית אחרים כשנמצאים בעיר אחרת ואוכלים שם סעודה ונמצאים שם עד זמן מאוחר בלילה.

אם ברצונם לצאת מוקדם, ביכלתם למנות אחד מבני הבית שידליק בזמן בעבורם ויצא מאוחר לדרך, והם יצאו מוקדם, וישמעו הברכות מאחר במקום השני.

נוסעים לשבת

הנוסעים לשבת לעיר אחרת, מדליקים במוצאי שבת בביתם לאחר חזרתם, ואם שוהים זמן רב [כמה שעות] במקום שהותם בשבת, ואוכלים שם מלוה דמלכה, ביכלתם להדליק שם.

התחזקות בימי החנוכה

יש להתחזק בתורה (של״ה, פמ״ג, חת״ס), להתחזק שלא לדבר בשעת התפילה (צל״ח), להרבות בצדקה (קיצשו״ע, יסושה״ע ועוד), לשמוח שמחה המעורבת בשמחת התורה (מהרש״ל).

דיני אמירת הלל בימי חנוכה (ב)

א] ראוי לומר את ההלל במנין [א].

ב] אם קורא את ההלל ביחידות יבקש משני אנשים שיאמרו עמו "הודו לה' כי טוב" דהיינו שהוא יאמר והם יענו אחריו [ב] ואם אין עמו שנים שישיבו לו אינו צריך לחפש אחריהם [ג].

ג] אם שכח "יעלה ויבוא" בתפילת שחרית של ר"ח טבת וצריך לחזור ולהתפלל שנית תפילת שמונה עשרה, יש לחלק בזה שאם מתפלל ביחידות ראוי שיחזור ויתפלל תחילה תפילת שמונה עשרה ואח"כ יאמר הלל ובדיעבד אם אמר קודם הלל ואח"כ התפלל שמונה עשרה לא מעכב, אמנם אם מתפלל בציבור ואם יקדים לחזור על תפילת שמונה עשרה יפסיד את אמירת הלל בציבור עדיף שיאמר קודם הלל עם הציבור ואח"כ יחזור להתפלל שמונה עשרה [ד].

ד] יש לומר ברכה קודם אמירת הלל ולאחריו ואף באופן ששכח ולא בירך קודם אמירת הלל מכל מקום יברך את ברכת "יהללוך" שבסיום ההלל [ה].

ה] אם שכח לברך בתחילת ההלל ונזכר באמצע אמירת הלל יברך במקום שנזכר וימשיך לומר הלאה מהמקום שאוחז בו [ו].

ו] אם סיים את ברכת "יהללוך" שבסוף הלל ביחד עם השליח ציבור יכול לענות אמן על ברכת השליח ציבור אף שהוא ג"כ אחרי ברכת עצמו [ז].

ז] התחיל לקרוא הלל ובאמצע נתעורר לו תאווה קצת לעשות צרכיו אף שהוא משער בעצמו שאין יכול לעצור את עצמו עד שיעור פרסה מותר לו לגמור את כולו [ח].

ח] אם חיסר פסוק אחד או תיבה אחת או אפילו אות אחת לא יצא ידי חובת קריאת ההלל וצריך להתחיל שוב מאותו פסוק ולגמור עד סוף ההלל [ט] ואם מסתפק באיזה פסוק חיסר ודילג יחזור לתחילת הפרק שבו נפל הספק [י].

ביאורים והוספות

(א) קיצור שו"ע סימן צ"ז ס"ד

(ב) רמ"א (סימן תכ"ב ס"ב) דבזה נחשב כאומרו ברבים והלשון של "הודו" משמע שאומר כן לאחרים שהם יודו לה' ואף דבהודו לה' של הלל הגדול שאומרים בשבת לפני "ברוך שאמר" אומרים אף ביחידות אך כאן הוא דרך שירה ולכן צריך שיענו אחריו כמו בשירת הים

(ג) משנ"ב סימן תכ"ב סקי"ח

(ד) דעת תורה סימן תכ"ב ס"ב

(ה) ביאור הלכה סימן נ"ג ס"ב ד"ה אמר

(ו) סימן תרפ"ג ברכי יוסף סק"א ובאשי ישראל (פל"ט הערה ע"ו) מביא בשם הגרח"ק שיברך ויתחיל שוב מתחילת ההלל

(ז) משנה ברורה (סימן נ"א סק"ג) אף דאין לענות אמן אחר ברכת עצמו והרי זה מגונה אבל בברכת יהללוך דדעת הרבה פוסקים דבזה עונה אפילו אחר ברכת עצמו אף דלא נוהגין כן אך בכה"ג שאמרו ג"כ אחרי ברכת אחר וודאי יש לסמוך על זה ולענות אמן

(ח) ביאור הלכה (סימן צ"ב ס"ב) ד"ה וקורא והטעם כיון שהתחיל בהיתר מותר לו לגמור את הענין עד סופו

(ט) משנ"ב סימן תפ"ח ובשעה"צ סק"ב דאם יאמרנו במקום שנזכר נחשב כקריאה למפרע והקורא את ההלל בדילוג ושלא כסדר לא יצא, ומוכח בגמ' (מגילה י"ז) דהלל ומגילה שוין וכמו במגילה אם חיסר תיבה אחת לא יצא ה"ה בהלל ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן ל"ט) שחולק על דין זה וכתב שאין לדמות הלל למגילה ומקרי הלל שלם אפילו החסיר תיבה אחת ודווקא במגילה י"ל דמגילה עם כל תיבותיה ואותיותיה זו היא צורתה ואם יש חסרון תיבה אחת לא נקרא "מגילה" דלא נתנה מגילה לחצאין

(י) משנ"ב סקכ"ז

ט] אם טעה וחשב שאין גומרים ההלל ודילג "לא לנו" ו"אהבתי" אם נזכר באמצע הלל חוזר למקום שדילג וימשיך משם כסדר ואם נזכר אחר שכבר גמר את ההלל יחזור ויאמר את כל ההלל בלי ברכה (יא).

י] מותר לקרוא הלל בעל פה אם שגור בפיו היטב (יב) אבל יזהר מאוד לא לבוא לידי טעות כי בקל יכול לטעות (יג).

יא] מי שעומד באמצע קריאת הלל וקראוהו לתורה יכול להפסיק באמצע ולעלות לתורה ויברך הברכות בתחילה וסוף אבל לא יקרא את הפרשה עם הבעל קורא רק יטה אוזנו לשמוע ממנו ואף אם הוא עומד באמצע הפרק יכול להפסיק אלא שעדיף אם יוכל למהר לסיים את הפרק או לפחות לסיים את הענין (יד).

יב] אם עומד בברכת יהללוך שבסוף הלל והש"ץ סיים את ברכת ההלל לא יענה אמן על ברכתו (טו).

יג] אם אין שם מי שיודע לקרות בתורה אלא מי שעומד באמצע הלל מותר לו להפסיק ולקרות (טז).

יד] אם הפסיק באמצע אמירת ההלל ושהה משך של זמן מסיבות שונות כגון שהיה אזעקה או שחטף תנומה וכדומה, אם שהה זמן קצר שלא יכול לגמור כל ההלל מתחילה ועד סוף בזמן זה אז אינו צריך לחזור לתחילת ההלל אלא למקום שפסק אבל אם שהה זמן ארוך שבמשך זמן זו יכול לסיים את כל ההלל בזה יש לחלק שאם הפסיק מדעת ולא מאונס אינו צריך לחזור לתחילת הלל אלא למקום שפסק אבל אם מחמת אונס שאירע לו כגון שנצרך לילך לבית הכסא או שהיה מקום מטונף נחלקו הפוסקים אם צריך להתחיל שוב מתחילת ההלל ולמעשה יחזור לתחילת ההלל בלי ברכה (יז)

טו] אחר אמירת הלל בימי חנוכה אומר השליח ציבור חצי קדיש ולאחר קריאת התורה ואמירת "אשרי" "ובא לציון" אומר השליח ציבור קדיש שלם עם תתקבל (יח) וברי"ח טבת ושבת חנוכה אומרים לאחר הלל קדיש שלם עם "תתקבל" ואם טעה הש"ץ בימי חנוכה בימות החול ואמר אחר הלל קדיש שלם עם תתקבל יאמר אחרי "ובא לציון" קדיש שלם בלי "תתקבל" (יט).

טז] ראוי שהשליח ציבור לא יפסיק בשיחה עד אחרי אמירת קדיש "תתקבל" (כ).

יז] אם מתחלף שליח ציבור אחר לפני אמירת ההלל בימות החול שאומר רק חצי קדיש יכול גם הש"ץ השני לאומרו אבל בראש חודש ושבת חנוכה צריך דווקא שהש"ץ הראשון שהתפלל חזרת הש"ץ של שחרית יאמר את הקדיש שאחר הלל (כא).

ביאורים והוספות

(יא) שו"ת שבט הלוי (ח"ז סימן ס"ב) וטעמו דכיון שמצינו שמברכים ברכה גם על חצי הלל כגון בר"ח ושאר ימי הפסח א"כ ידי ברכה יצא אף שלא גמר את ההלל ולא הוי ברכתו לבטלה אלא שלא קיים תקנת חז"ל לגמור את ההלל ולכן יחזור ויקרא הלל שלם בלי ברכות אך באשי ישראל (פמ"א הע' ע"ז) מביא בשם הגרח"ק שאם הסיח דעתו צריך לחזור ולברך וכ"כ בשו"ת רבבות אפרים ח"ד סימן ק"ה.

(יב) שו"ע סימן מ"ט סעיף א' וביאור הלכה ד"ה כגון והטעם כיון שרגילים לאומרו וכל דבר שרגילים בו מותר לאומרו בעל פה

(יג) ביאור הלכה שם דבאמירת "לא לנו" כשאומר "אזנים להם ולא ישמעו" יכול לטעות למזמור קל"ה "אזנים להם ולא יאזינו".

(יד) משנ"ב סימן ס"ו סקכ"ו.

(טו) אשי ישראל פל"ט הערה ק' וכמו שמבואר בסימן נ"א משנ"ב סק"ב ובביאור הלכה שם ד"ה ברוך דאם עומד באמצע ברכת ישתבח לא יענה אמן על ברכת הש"ץ של ישתבח עיי"ש.

(טז) משנ"ב סימן ס"ו והטעם מפני שהוא כבוד תורה ואם אפשר יסיים עד סוף הפרק ואח"כ יקרא בתורה וימנע עצמו מלהיות הגבאי שמקריא העליות, ואם עלה לתורה והגבאי שכח שמו באמירת ה"מי שברך" ושואלו מותר להשיב לו מפני הכבוד

(יז) משנ"ב סימן תכ"ב סקכ"ה והאופן האיך לשער את הזמן של שהייה לגמור את כולה ברמ"א סימן ס"ה ס"א כתב לענין קריאת שמע שאין משערין לפי קריאת רוב בני אדם אלא בקורא עצמו, ואם הקורא עצמו בדרך כלל קורא מהר ובפעם זו קרא לאט צריך לשער כמו שקרא עתה כ"כ באשי ישראל תשובה מ"ז בסוף הספר

(יח) לבוש סימן תרפ"ג ס"א שכיון שאין בו מוסף מניחין את הקדיש שלם עד אחר סדר קדושה לכוללה ג"כ תוך הקדיש כמו בשאר ימי החול

(יט) שו"ת בית שלמה או"ח סימן נ"ב

(כ) סימן קכ"ג משנ"ב סקי"ח בשם הפמ"ג כי קדיש תתקבל הוא קדיש על כל התפילה מחזרת הש"ץ עד הקדיש.

(כא) כי קדיש "תתקבל" עולה על תפילת שמונה עשרה כ"כ בהליכות שלמה חנוכה פי"ז דבר הלכה סק"ו

בס"ד

עוד לא נראה כנושם הזה!

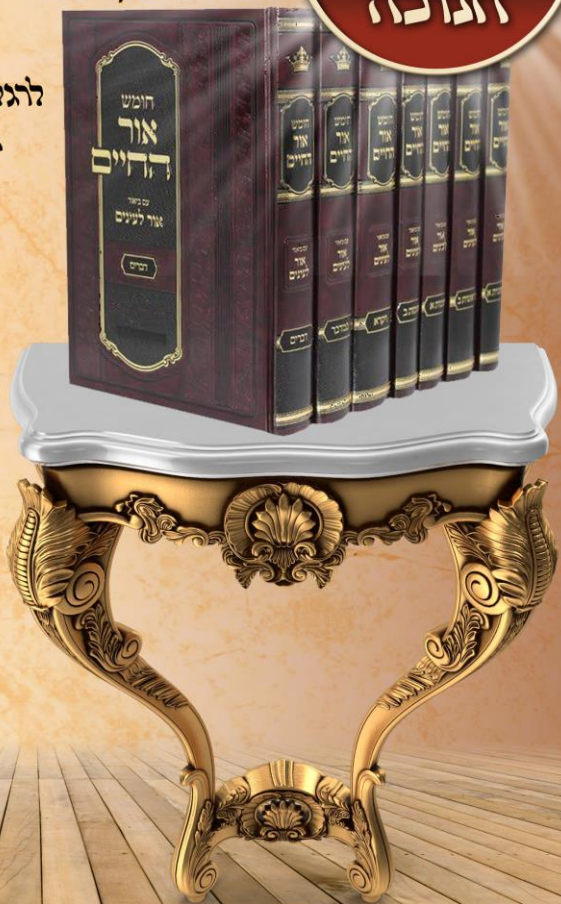
זה עתה נדפס מחדש

חומש אור החיים הקדוש

עם הפירוש הנפלא והמפורסם

"אור לעיניים"

פירוש צחה וברורה השווה לכל נפש
משולב בתוך האור החיים הקדוש

די שענסטע מתנה לכבוד חנוכה

לרגל ההדפסה של המהדורה החדשה
ניתן להשיג את הסט של 7 כרכים
במחיר זול במיוחד

בסך 70 $ בלבד
לכל הסט

להשיג בכל חניות הספרים בארה"ב

בתי מדרשים ומוסדות
יכולים להשיג
אצל המפיץ ר' דוד מיללער
1359 39th St.
347-689-8500

במצות צדקה בחנוכה

מרבים בצדקה בימי חנוכה, ובמיוחד להחזקת לומדי תורה \ צדקה לעני לצורך נרות חנוכה \ נרות חנוכה מכספי מעשר

מרבים בצדקה בימי חנוכה, ובמיוחד להחזקת לומדי תורה

כתב המג"א (ריש סימן תרע) "נוהגין הנערים העניים לסבב בחנוכה על הפתחים. ובספר חנוכת הבית כתב טעם לזה". ובספר חנוכת הבית כתב "ובחנוכה מחויב ליתן **בפרט לנערים** לומדי **תורה** וכו', לכן טיב נערים, שחוזרים על הפתחים, בחנוכה בזמרים". וכ"כ בקיצושו"ע "ומרבים בצדקה בימי חנוכה, כי הם מסוגלים לתקן בהם פגמי נפשו ע"י הצדקה, **וביחוד ללומדי תורה העניים להחזיקם**".

כתב בקדושת לוי (סוף קדושת החמישית) "לכן צריכין בחנוכה ליתן צדקה הרבה ומסבבין העניים **ולהחזיק לומדי תורה**, שבחיזוק לומדי תורה מתקנין רגלי הקדושה כנודע (וזה"ק ח"א קע"א ע"א), וזה הטעם שמסבבין העניים ולומדי תורה בחנוכה. וצריך להזהר אז בצדקה, **ולהחזיק לומדי תורה, כי המחזיק לומדי תורה מתקנין רגלי הקדושה כנודע**, ובזכות הצדקה יבוא גואל צדק ב"ב, כמאמר הפסוק (ישעיה א כז) **ושביה בצדקה**, ויברך את עמו בשלום, כמאמר (שם לב יז) והיה מעשה הצדקה שלום, אמן סלה".

וכן כתב ביסוד ושורש העבודה (שער יב פ"א) "גודל מעלת נתינת הצדקה בשמונת ימי חנוכה אלו יותר מבכל השנה. הובא בספרים כי ימים אלו מסוגלים מאוד לתקן פגמי נפשו בנתינת הצדקה, **וביחוד ללומדי תורה להחזיקם**. ובודאי מי שיעיין בזוה"ק ובתקונים וכתבי האריז"ל, ויתבונן שורש הדברים בימים אלו במדות וספירות העליונות הק', גם גודל קדושתן שנקראים מועדים ונכללים בפסוק אלה הם מועדי, ואז יתבונן גם כן גודל מעלת של התיקון נתינת צדקה בימים אלו, וגדול המעשה יותר מן העושה".

צדקה לעני לצורך נרות חנוכה

כתב בשו"ע (סימן תרעא ס"א) "ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל [על הפתחים (מ"ב סק"ב)] או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק". וכתב הבאור הלכה (ד"ה ואפילו עני) "ולפי זה נראה דהגבאים מחיבים ליתן לו נרות להדליק כמו בארבע כוסות. מיהו אם לא נתנו לו צריך לעשות כמו שכתב בשו"ע. מיהו נראה דאין צריכין ליתן לו כי אם נר אחד בכל לילה, דהיינו נר איש וביתו, דיותר הוה מן המהדרין, ואין חייב ליתן לו. וכתב בתשובות והנהגות (ח"ג סימן שצא) "לענ"ד היינו דווקא כשלא מבקש, אבל אם רוצה לנהוג כמהדרין וחסר לו נותנין". ובס' חוט שני (שבת ח"ד) כתב "ונראה דבזמנינו שכולם מדליקים נרות בהידור, א"כ לא גרע מהא שנותנים לעני אפילו סוס לרכוב עליו, ומחויבים ליתן נרות כמנין הימים לכל יום ויום, ומסתבר דהו הדין צריך ליתן לו שמן זית, ולא נרות במקום שכולם מדליקים בשמן זית.

צדקה לעני שיוכל לקיים מצות

הנה הפוסקים דנו האם איכא מצות צדקה ליתן לעני מעות לצורך מצוה כגון לקנות תפילין, מזוזה, וציצית, דאפשר דמצות צדקה הוא רק לדברים גשמיים, כגון עניני אכילה ושתיה מלבושים וכדומה, ולא בקניית דברים הצריך למצוה. ולכאורה הרי בנר חנוכה איתא דצריכים לתת להעני, אמנם אין להביא ראיה מכאן, דשאני נר חנוכה וארבע כוסות דיש בהם מצות צדקה, משום דקיי"ל שהעני צריך לחזור על הפתחים, או למכור כסותו בשביל זה, לכן יש בזה חיוב של צדקה. משא"כ על שאר מצות דליכא חיוב לחזור על הפתחים אין בזה משום מצות צדקה.

והנה בספר צדקה ומשפט (להגאון רבי יעקב בלויא זצ"ל) כתב שיש ליתן צדקה לעני כדי שיקיים מצוה כהלכתה, וכתב שם שאפשר שאם רגיל לקיים מצוה בהידור, מצוה לסייעו גם בכך, אלא שמסתבר שאין לעני לעשות כן. אכן הבאור הלכה (הנ"ל) כתב דאין צריכים לתת לעני יותר מנר אחד לכל לילה, כיון שבנר אחד סגי, כדי לצאת ידי חובת המצוה, משמע שאין חיוב לתת לו על הידור מצוה, אבל עכ"פ במצוה גופא פשיטא שמותר ליטול מן הצדקה, ומצוה על כל אחד לסייע בכך.

נרות חנוכה ממעות מעשר

כלל כתבו הפוסקים דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, ולכן אין לקנות נרות חנוכה מכספי מעשר. ומסתבר דאפילו מה שמדליקים יותר מעיקר הדין, דהיינו להוסיף נר בכל לילה ולילה, ולכל אחד מבני ביתו, נמי אין לקנות מכסף מעשר, כיון שכבר נהגו להדליק נרות ההידור הוה כחובה, ולכן אין יכול לקנותם ממעשר כספים (פוסקים).

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

כ"ז כסלו

הגה"ק ר' חיים מטשערנאוויטץ [בעל "באר מים חיים"] זי"ע

צור קודש מחצבתו

איש חסיד וירא אלוקים היה ר' שלמה טארר, הוא דר בעירה הסמוכה לבוטשאטש אשר בחבל גאליצי', ויהי האיש עובד אלוקים באמונה ובתם לבב, בעירתו מתהלכות שמועות וסיפורים מדהימים אודות צדקתו ומסירות נפשו לכל דבר מצוה, מוכן ומזומן הוא להפקיר את נפשו ומאודו למען קיים מצוות בוראו, פע"א ומשום סיבה כל שהיא שכח למכור את הי"ש שבבית המזיגה שלו לנכרי בערב פסח עד שעבר עליו הפסח, הוא הכין את עצמו לקיים המצוה בכל מאודך ובדעתו לשפוך את כל הי"ש ללא כל התחכמות, הוא ציוה לאשתו להכין סעודה גדולה וזאת לבטא את שמחתו שמוסר כל ממונו למען מצוה אחת, הוא פקד על משרתו שיקרא לערלים שינגנו והוא עמו שפך את הי"ש ובשעת מעשה כרכר ורקד בכל עוז ובהתלהבות עצומה, בני הכפר הערלים הלכו מיד לאדון הכפר וסיפרו לו שר' שלמה בעל בית מזיגת הי"ש נשתטה ויצא מדעתו וזה לו האות כי שפך את כל הי"ש לעיניהם ועוד רקד בזמן איבוד הי"ש, האדון ציוה מיד לסלקו מהכפר, וכך יצא ר' שלמה נקי מכל נכסיו בקיימו ע"י כך מצוה של ביעור חמץ.

בימים ההם ור' שלמה נודד ממקום למקום בעירום ובחוסר כל, ביום מן הימים הגיע אליו שמועה רעה, שאחיו שהי' עתיר נכסין מת ולא השאיר אחריו בנים, אלמנתו נשארה כבולה ללא אפשרות לינשא עד שיבא אחי בעלה והוא ר' שלמה כדי לקיים בה מצות חליצה, אבל היא בידעה מה רב המרחק בין מקומה למקום מגוריו של ר' שלמה כמעט ונתייאשה, ולא עלה בדעתה שיבוא לחלצה, והיא תשאר עגונה כל ימיה, ברם לא איש כר' שלמה יחרד וילפת מלעבור מרחקים עצומים למען קיום מצות ה', הוא שם נפשו בכפו ויצא אל מקום אחיו המנוח, שבועות וחדשים מרובים ארכה נסיעתו הקשה, ללא פרוטה בכיסו וללא בגד ראוי שיגין עליו מפני רוחות ושלגים, והוא בשלו, מטרה אחת ויחידה לו, להוציא אשת אחיו מכבלי עגונה, ובמטרה קדושה זו לא עכבוהו גשם ושלג רוח וסערה, ויהי בעת היפרד ר' שלמה מעמה לאחר שהתירה מכבלי עיגונה, הפצירה בו במאוד שיואיל ליהנות מהטוב הרב שנתן לה האלוקים, ותושט לו מלא חפניים זהובים, אך הוא דחה בשתי ידים באמרו שאין בדעתו ליהנות ממצוה כה נדירה כמצות החליצה שהגיעה לידו ע"י נסיונות ויסורים קשים עד למאוד, בשובו משם נגלה אליו אליהו הנביא ובישרו שבזכות המצוה שקיימה תוך מסירות נפש עצומה יזכה שיוולד לו בן בעל נשמה גבוהה וקדושה, אשר אור תורתו וקדושתו תאיר ותזרח על פני תבל, ואכן לתקופת השנה נולד לו בן ויקרא שמו בישראל חיים,

ימי ההילולא

כ"ו כסלו

- רבינו אברהם ב"ר דוד (השגות הראב"ד) - ד"א תתקנ"ט
- רבי אלעזר מקאזניץ ב"ר משה אליקים בריעה - תרכ"ב
- רבי יחיאל מיכל מגלינא (חתן ר"מ מפרעמישלאן) ב"ר משה (קב ונקי) - תרכ"ז
- רבי צמח ברוך משידלאווצא ב"ר נתן דוד - תרל"ז
- רבישלמה יעקב ב"ר יצחק אייזיק מזידיטשוב - תרמ"ו
- רבי יוסף מקוידינוב ב"ר אהרן - תרע"ו
- רבי שלמה יצחק ב"ר ישכר דוב מוואלברוז - תרע"ו

כ"ז כסלו

- רבי שאול אב"ד לובלין ב"ר מאיר מאוסטראה בעל מאיר נתינים - תקמ"ח
- רבי שמואל אב"ד פויזנא ב"ר משה פנחס (בית שמואל אחרון) - תקס"ז
- רבי חיים מטשערנוביץ ב"ר שלמה (באר מים חיים) - תקע"ג
- רבי חזקי' פייביל פלויט אב"ד שוראני (ליקוטי חבר בן חיים) ב"ר חיים - תרנ"ה

כ"ח כסלו

- רבי חזקיה די סילוא ב"ר דוד (פרי חדש) - תנ"ח
- רבי עוזיאל מייזליש (עין הדעת טוב) ב"ר צבי - תקמ"ו
- רבי ישראל משולם זלמן אב"ד לאנדאן ב"ר יעקב מעמדין - תקנ"ה
- רבי אהרן מפעלשטיין ב"ר צבי ארי' - תרס"ז
- רבי ברוך דוד מקלינקוביץ ב"ר מרדכי דוב מהארנסטייפל - תרפ"ו

כ"ט כסלו

- רבי גדליהו מליניץ (תשואות חן) ב"ר יצחק - תקס"ד
- רבי ארי' לייבוש הלוי הורוויץ אב"ד סטאניסלאב ב"ר אלעזר (פני ארי') - תר"ד
- רבי צבי הירש מרדכי ב"ר אברהם משה מפאשיסחא - תרכ"ז
- רבי שלמה הכהן מווילנא ב"ר ישראל משה (חשק שלמה) - תרס"ו
- רבי מנחם נחום יוסף בן ציון טברסקי ב"ר מרדכי מקאריסטשוב - תרס"ט

שהתפרסם כעבור שנים על שם ספרו "באר מים חיים" הלא הוא הרה"ק ר' חיים מטשערנאוויץ זי"ע.

ואלה תולדות

הרה"ק ר' חיים מטשערנאוויטץ נולד בשנת תק"כ בכפר הסמוכה לבוטשאטש לאביו ר' שלמה שהי' מרביץ תורה בק"ק הורודנקא, אחיו של ר' צבי מפודהייץ (חותן הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע) מצאצאי הב"ח והחלקת מחוקק.

עוד בהיותו יניק וחכים כבר החלה רוח ה' לפעמו וראו בו כי לגדולות נוצר ולאילנא רברבא יתעביד, ושעל הנער הזה בישר אליהו הנביא שאורו יאיר על פני תבל.

בצעירותו נשלח ע"י אביו ללמוד תורה בבוטשאטש שהיתה עיר גדולה לאלוקים חבירו היה הרה"ק ר' אברהם דוד מבוטשאטש בעל ה"אשל אברהם" ו"דעת קדושים" בבוטשאטש אם כי היה גדול ממנו בשנים, ויחד קיבלו את תורתם מפי רבם הגאון רבי צבי הירש קרא אב"ד בוטשאטש ובעל "נטע שעשועים".

באותו זמן החל גם להסתופף בצל רבו המובהק הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע, שם התבלט כאחד המיוחדים שבחבורה, כשרבו מרעיף עליו אהבה וחיבה מיוחדת, הדבר בא לידי ביטוי עז בהסכמתו של הרה"ק ר' מרדכי מקרעמניץ זי"ע (בנו של הרה"ק מזלאטשוב זי"ע) על ספרו "שער התפילה", וז"ל: "ראיתי וידעתי מטעם עריבות חיבת ידידות מכבוד אבי אדמו"ר הרב הקדוש החסיד המפורסם לכל באי עולם מוה"ר יחיאל מיכל זלה"ה אליו, שחיבבו ביותר ויותר, כבבת עינו היה אצלו ואהבת עולם חיבבו". כמו כן ביקר בהיכלי הקודש של המגיד הגדול ממעזריטש, הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע, והרה"ק ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע.

בענותנותו הגדולה התהלך עמם באהבה וחיבה ובדרכי נועם היטה את אורחותיהם לטובה, בכל מקום אליו הגיע לא נח ולא שקט עד אשר ביסס שם את יסודות היהדות, על ידי ייסוד בתי מדרשות והחדרת החינוך הטהור לצעירי המקום, כאשר הוא מרעיף עליהם אהבה וחיבה, ומשפיע עליהם מהודו ומיראתו הטהורה.

מספרים זקני העיר טשערנאוויץ מה ששמעו מאבותיהם שמוראו וחיתתו של הרה"ק הי' על פני כל אנשי העיר ותקיפותו ועוז רוחו בענינים הנוגעים לכבוד שמים, עוברות כחוט השני בין כל שנות רבנותו, מעולם לא נרתע למחות בידי פורצי גדר, גם כאשר נגע הדבר לכבודו, אלו שהעיזו להמרות את פיו היתה בם יד ה' ונענשו קשות, כאשר סירב אחד לצו בי"ד היה הרה"ק קורא מתוך החומש את העונש הקבוע לו, וכפי שמסופר על איש אחד שקרא לו שיבוא להתדיין לפניו ולא רצה לבוא, והיה שולח שליחים להתרותו, ומשלא נענה לשלוחים לקח את החומש בידו

ימי ההילולא

א' טבת

- **התנא הקדוש רבי אבא**
- **רבי יאיר חיים בכרך [חוות יאיר]** (תע"ד)
- **רבי נפתלי הירץ מברעזאן** (תר"ה)
- **רבי שאול מטבריה** (תרי"ג)
- **רבי צבי הירש מפרעמישלאן** (תרט"ו)
- **רבי חיים מקראשנאוויץ** (תרע"א)
- **רבי אהרן גרינפעלד מוויטקא** (תר"ס)

ב' טבת

- **רבי יעקב סלאנים מהברון** (תרי"ז)
- **רבי אברהם משה מפרשיסחא** (תקפ"ט)
- **רבי יעקב צבי ראבינאוויטש מפאריסוב [עטרה לראש צדיק]** (תרמ"ט)
- **רבי משה חיים מאלטשטאט** (תרנ"ח)
- **רבי מרדכי זאב ארנשטיין מלעמבערג** (תקמ"ז)
- **רבי יעקב אבן ציר מפאס-מאראקא [שו"ת משפט וצדקה ביעקב]** (תקי"ג)

ג' טבת

- **רבי אליעזר זאב מבאטשעטשא** (תרי"ב)
- **רבי אברהם בראנדוויין מסטרעטין [דגל מחנה יהודה]** (תרכ"ה)
- **רבי מרדכי מיכלאוויטש מראדוויל** (תרס"ה)
- **רבי מרדכי ברודא ממיאווא [שו"ת מהר"מ ברודא]** (תרמ"ג)

ד' טבת

- **רבי חיים שניאור זלמן שניאורסון מלאדי** (תר"מ)
- **רבי אברהם אלחנן אונגאר מקאלאשין** (תרמ"ג)
- **רבי גרשון חנוך העניך מראדזין [בעל התכלת]** (תרנ"א)
- **רבי יהושע אייזיק שפירא מסלאנים [רבי אייזל חריף]** (תרל"ב)

על כס הרבנות

לפני הכהנו כרב בעיר טשערנאוויץ כיהן כרב בעיר קוזובא ואח"כ בעיר קריפטץ, אך שם לא האריך ימים על ממלכתו, וסבל רבות מתושבי העיר שהוכיחם רבות שישובו מדרכיהם הרעים, לבסוף מחמת ריב שפרץ בינו לבין תושבי העיר שלא אבו לקבל את תוכחתו, נאלץ לעזוב את העיר.

בשנת תקמ"ט נקרא לכהן פאר כרבה של טשערנאוויטץ אשר בגליל בוקאבינא, שם הנהיג את עדתו ברמה, אשר אהבוהו אהבה עזה, לאחר כמה שנים התמנה לרב הגליל של בוקובינה כולה, ואף אושר והוכר רשמית ע"י השלטונות האוסטרים ששלטו שם באותה העת.

בגלילות בוקאבינא וולחייא, היו התושבים נמנים על פשוטי עם ובעלי נפש גסה, הרה"ק

וקרא את העונש למי "שלא ישמע לכהן שבימיך שאנוכי אדרוש מאתו", ומיד נענש המסרב במיתה רח"ל.

בעירו היה גר בעל מגן נפלא ושמו שמעון, בשירתו הנפלאה היה כובש את ליבם של יהודי העיר, עד אשר באחד הימים החליטו פה אחד עם ראשי הקהילה למנותו כחזן בית הכנסת בעיר, הרה"ק אשר נודעו לו דרכיו המקולקלים של אותו חזן, לא אבה ליתן את הסכמתו לכך, אולם דעתו לא התקבלה על ראשי הקהילה שחשקה נפשם בשירתו של אותו שמעון, כשנוכח הרה"ק כי מחלוקת גדולה תצמח באם יצא נגדם בעוז ובתוקף, שלח לידידיו הרבנים הגאונים מכתב כתוב ברמיזה: "שמעון דורש כל אתין שבתורה, "את" החזיר, "את" הנבילה, "את" הטריפה, כיון שהגיע ל"את" ה' אלוקיך תירא פירש", במכתב תשובתם כתבו אלו, כי למען הרבות שלום ימנע מלהכריז מלחמה נגדם, בסוף תשובתם הביעו אלו את תקוותם כי בוודאי ימצא ברוב תבונתו דרך מחוכמת להדיח את שמעון ממשמרתו, בסופו של דבר אכן נתמנה אותו שמעון למשרה הרמה, הרה"ק ניסה לקרבו ולדבר על ליבו שיחדל ממעשיו המקולקלים, אולם כשנכח לראות כי דבריו נופלים על אזנים ערלות החליט לפעול בדרך אחרת, הוא החל להתיידד עמו, בכל סעודה שהסב בה הגיש לו הרה"ק כוס יין ישן, וכך הרגילו בשתיה, עד שבמשך הימים התחיל הלה להתגולל ברחובות העיר אפוף שכרות ונתבזה כאחד הריקים, אנשי הקהל אשר הדבר הסב להם בושה וחרפה, העבירוהו תיכף ממשרתו, ואז נוכחו הכל לראות כח ראייתו העמוקה של רבם ומיהרו לפייסו.

עשרים ושלש שנים ארכה כהונתו, עד אשר פרצה המלחמה בין אוסטריא לראמעניא, וכתוצאה מכך עבר כל חבל בוקאבינא לידי האוסטרים שהחלו להצר את צעדי היהודים כשגזרו לאסור תפילה בציבור, וכן על חובת הלימוד בבתי"ס הממשלתיים. הרה"ק לחם כנגדם בכל עוז כאשר הקהיל קהילות ברבים ולימד את עדתו תורת ה', ובזה הצית כאש את זעמו של שר העיר וציוה לאסרו בבית האסורים, ורק לאחר מאמצים רבים של אנשי קהילתו הצליח להשתחרר אבל הוא נאלץ לעזוב את העיר, בצאתו את העיר פקד על משמשו שנשאר בעיר שישים עינו על הביהמ"ד וישמרנו מכל משמר, מאוד מאוד החשיב והעריך הרה"ק את בית מדרשו וקדושה מיוחדת שררה עליו, וסיפרו זקני העיר טשערנאוויטץ כי הביהמ"ד עמד מול פרעות ומלחמות רבות שה' מנת חלקם של תושבי בוקאבינא, ובעוד שכל הבתים הסמוכים אליו נהרסו עד היסוד, עמד הביהמ"ד על תילה רבות בשנים, ועד היום בנוי לתלפיות ביהמ"ד הנקרא ע"ש ה"באר מים חיים".

לארץ החיי"ם

או אז התכונן למלאות את שאיפתו העזה מאז, לעלות ולחנן את עפרה של הארץ הקדושה, ויהי בצאתו מן העיר טשערנאוויטץ יצאו אנשי העיר ללוותו כשלא יכלו להיפרד מרבם ומאורם, הרה"ק הבטיח להם אז שלעולם יהא נקרא ע"ש העיר הזאת טשערנאוויטץ, ואכן ע"ש זה נקרא עד היום הזה על אף ששימש ברבנות בכמה עיירות.

בדרכו לא"י עבר דרך העיר בוטשאן ולהפצרת בני העיר נעתר לכהן פאר בעירם, כמו"כ כיהן אח"כ בעוד כמה קהילות שונות וחשובות, מוהילוב, וקישינוב, עד אשר עלה בידו להגשים את מאויו לעלות לא"י שם השתקע בעיה"ק צפת, ובה חי את שארית ימיו בקדושה ובטהרה עד יום הסתלקותו לגנזי מרומים ביום כ"ז כסלו נר שלישי דחנוכה שנת תקע"ח לפ"ק, מקום מנוחתו הוא בבית החיים בצפת במערה הנקראת "מערת הבאר מים חיים" הנמצא בקרוב מקום לציון הבית יוסף, בין הב"י ובין האלשיך הק', וזה נוסח מצבתו: פ"נ הרב ר' חיים בהחסיד ר' שלמה מבאטישאן נלב"ע ביום כ"ז כסלו תקע"ח.

ביום השביעי נתעל"ה

נודעת ומפורסמת עבודתו הנוראה והשגותיו הנפלאות ביום שבת קודש, עד שהעידו עליו כי לאחר בואו מבית המרחץ נשתנתה צורתו לבלתי הכר והי' נדמה לאיש אחר, ויש שאמרו כי קומתו היתה מזדקפת מערש"ק אחרי המקוה עד מוצש"ק וגדלה במידת ראש.

ובספר קדושת יעקב מביא מה ששאל המחבר את אביו ר' משולם נתן מרגליות שהסתופף בצילו של הרה"ק מטשערנאוויטץ, וז"ל שם: "שאלתי את אבי ז"ל, אם אמת הדבר מה שאומרים כי מן ערש"ק אחר טבילתו עד אחרי שב"ק גבה במידת ראש, והשיב לי: בני, אתה ידעתי כי אין דרכי לגזם וגם לא מדותי בקומתו, אך זאת אומר אני לך בעדות ברורה, כי ראיתי אותו בכל ערש"ק בלכתו אל המרחץ ובבואו משם, וממש לא בא אותו האיש שהלך, ונדמה כליל לאיש אחר בצורתו בקומתו ובכל תואר גופו הקדוש היה משונה מבראשונה", כן היו אחדים שפי' ענינה של הגבהה זו שבמשך ימי החול התהלך בכפיפת קומה ולא כן הי' בשב"ק, ומשו"ה נדמה הי' כן, אולם בספר מגדל עוז מביא בשם הרה"ק הצמח צדק מליובאוויטש שאמר שאפשר להאמין בזה שהרי בעינינו ראינו שהרה"ק הבעל התניא זי"ע ביום שנתמנה לרבי גבהה קומתו במידת ראש ונשאר כך כל ימי חייו.

דרכו בקודש היתה להתפלל בעצמו לפני התיבה כל התפילות ולקרוא בתורה בשבתות וימים טובים, ואש קודש בערה בו אז ובקע רקיעים בתפילתו, ורק כשהיה תלמידו הרה"צ ר' משולם נתן מרגליות שובת אצלו היה מכבדו בקריאת התורה, והי' מתבטא אליו: "אילו זיכני השי"ת בכלי נגינה כמותך הייתי רק צועק ומרנן להשי"ת כל המעת לעת של שבת קודש".

לגודל להב השלהבת שבערה בו מקדושת השבת לא הי' מסוגל לישון, ומספר כי פעם כאשר ראה בשב"ק יהודי ישן שנת ישרים מיהר לזלף עליו מים חיים בחושבו לגודל מדרגתו כי וודאי נתעלף, לאחר שעמד על טעותו, מיהר לפייסו, ולאות כן הניח את ידיו הקדושות על ראשו ובירכו, מני אז נבצר הי' מאותו יהודי לישון ביום השבת.

שגור הוא בפי כל העובדא הידועה שפע"א נקלע יהודי כפרי אחד בערש"ק לטשערנאוויץ לרגל מסחרו, כשסכום כסף גדול בחיקו, וכיון שלא הי' לו שם שום מכיר או מודע שיוכל להפקיד אצלו ממונו עד צאת השבת גמר בדעתו למסור את ממונו לרב דמתא ובוודאי הוא איש מהימן, וכן עשה, באותו ערב שבת נכנסה אל הרה"ק אשה ענייה בבכי מר, היות ובתה צריכה להכנס לחופה בו ביום ומפאת שאין לה לסלק את הנדוניא לא רוצה החתן בשום אופן ללכת אל החופה ורוצה לנתק את כל קשרי החיתון, דבר שיגרום בושה וחרפה להכלה ולכל המשפחה, הרה"ק נתן לה תיכף את צרור הכסף שזה עתה קיבל ואמר לה מהרי לסלק את את הנדוניא ועוד היום הכניסי את בתך לחופה, האשה יצאה מאת פני הרב בשמחה ואושר ששמחתה לא תופר ועוד באותו יום נכנסה בתה לחופה, עם יציאת השבת הגיע הלה לבית הרב לגבות את פקדונו, הרה"ק התנצל לפניו וסיפר לו אשר הציל בת ישראל ומשפחתה מקלון גדול וזה נעשה ע"י מעותיו, והוסיף כי הוא מבטיחו שתוך כמה ימים יחזיר לו כספו בשלימות, ולעת עתה מברכהו שיצליח פי כמה בכל עסקיו, ואכן ההצלחה האירה לו פנים במאוד והרויח סכום גדול אשר לא תיאר כלל לעצמו, היהודי שוב לא רצה לקבל את הסכום מאת הרה"ק על אף הפצרותיו ותחנוניו באמרו שכבר הרויח פי כמה מהסכום שמסר לידי הרב וברור לו שזאת היתה לו ע"י ברכתו, הרה"ק שאל אותו, במה אברכך, הלה לא היה לו שום מענה בפיהו, ויאמר לו הרה"ק: בעבור הנסיון שעמדת שלא חפצת לחלל את השבת, ומסרת כספך לאיש בלתי מוכר לך, ומצוה זו גררה מצוה אחרת שהצלת משפחה שלמה מקלון, ע"כ אברכך שתרגיש את טעם השבת כפי שאני מרגיש כל ימי חייך, ויהי בבוא האיש לביתו כבר ביום הרביעי נתלהבו בקרבו רשפי אש שלהבת קדושת השבת והיה נהפך לאיש אחר, וההתלהבות הלכה וגדלה עד שכבר בערש"ק הפיל פחד על כל בני ביתו, ומה נהדר הי' מראהו בשבת עצמו שנשתנו פניו לגמרי ובהתלהבות נוראה הי' מקבל את פני שבת מלכתא, כאשר במשך כל השבת היו פניו בוערות כגחלי אש, והי' שרוי בשמחה רבה ובהתרוממות נפלאה עד צאת השבת, אולם במוצש"ק חזר להיות כאחד האדם, והשקיע ראשו במסחר כדרכו, ובהגיע יום הרביעי החל שוב רוח השבת לפעמו, וכך נשנה הדבר מדי שבת בשבתו לאורך שנים רבות.

מקובל שהרה"ק ר' אלימלך מליזענסק אמר פעם לתלמידיו אם רוצים לראות איך יהודי פשוט מקיים ומכבד את יום השבת כבעל מדריגה גדול ילכו אל ר' הירש מאסיובר (שמו של הכפרי הנ"ל) הם הלכו אליו וראו את כל התפארה, והוא סיפר להם שהכל בא לו בעטיו של הרה"ק מטשערנאוויטץ.

כמו"כ לחם בעוז ותעצומות על שמירת השבת ולחם עם מחללי השבתות עד חרמה, ומסופר שפע"א ראה אחד רוכב בהפרסיא על סוס בשבת, הרה"ק שהתרה בו זכה לקיתונות של לעג, לשמע הדברים לקח הרה"ק את החומש וקרא בו את הפסוק "מחלליה מות יומת" וכך הוה, כי המים סחפוהו ויטבע במצולות.

כן יסופר כי בעת היותו רב בעיר טשערנאוויטץ הביט פעם מחלון ביתו וראה שפורקי עול בחורים וגם בתולות התאספו ביום השבת ומרקדים ומחללים את השבת בפני עם ועדה, הרה"ק שלח את שלוחו להזהירם להפסיק את חילולי השבת, הם לא שמעו לו ועוד התחצפו אליו, לפתע החלה יד ה' לפגוע בם ואחדים מהם נפלו חללים, כמובן שמיד הפסיקו את חילולי השבת, אך הרה"ק פנה אל השאר ובלשון רכה הסביר להם ערך גדולת השבת ועל ידי כך קרבם אליו.

פעם בא לפניו עשיר סוחר בהמות וקבל לפניו היות ששלח שוורים רבים לארץ וויען, ועתה הגיעתו הידיעה כי נפגעו בחולי מסוים, וחלק גדול מהם מת בדרך והפסדו גדול הוא עד מאוד, אמר לו הרה"ק: אם תקבל עליך שלא יעבוד עם צאנו בשבת אז לא ימותו יותר, ואמר ע"ז בדרך צחות כי זה מרומז בנוטריקון של שבת, אם ש'ורל ב'שבת ת'עבוד אזי ש'ורך ב'דרך ת'מות, אבל אם ש'ורך ב'שבת ת'נוח אז ש'ורך ב'דרך ת'לך.

מן הבא"ר ההוא ישקו העדרים

במרכז תולדות חייו הקדושים מלאי ההוד יש לציין את חיבוריו הנפלאים שכבשו לבבותיהם של רבבות בני ישראל אשר מרווים בהם את צמאונם ומתענגים על דברי קדשו בפרד"ס התורה ובנתיבי החסידות.

בראשית נציין את חיבורו הק' "באר מים חיים" אשר על שמו נקרא, חיבה יתירה היתה נודעת לו מגאוני וצדיקי דורו, שהפליאו במאוד את תוכנו ושיבחו את מחברו.

הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע אמר פעם: "דער ספר מאכט פלעטערן דאס הארץ צום לעבעדיגן בורא".

הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר: כי ספר המוסר הראשון שלמד בו היה הספה"ק באר מים חיים, מרן הגה"ק העצי חיים זי"ע אמר פעם: כי מה שכתוב בספה"ק שהלימוד בספרי מוסר קודם לימוד גפ"ת ושו"ע סגולה נפלאה שהתלמוד יביאוהו לידי מעשה, זאת אפשר להשיג במיוחד בספה"ק באר מים חיים.

הרה"ק מרוזין זי"ע החשיב מאוד את הספה"ק לסיבת היותו יחיד במינו באופן כתיבתו, שהוא כדבר איש אל רעהו, והסביר דבריו שחיבור הזה הוא ליקוט דברי התעוררות ומוסר שנאמרו על ידו בכל ליל שישי בבית המדרש כשפניו אל מול ארון הקודש הפתוח, ולא היה שם אף אחד זולת הסופר שכתב את כל אשר שמע.

מסופר על איש אחד שאמר להס"ק מרוזין זי"ע כי בספריו של הבאר מים חיים יש אריכות לשון, ענהו הסבא קדישא, כי היה להבאר מים חיים משקל של זהב על לשונו, היינו שהיה מייחד יחודים על כל תיבה, ופעם אחרת השיב למי שטען כזאת ואמר "אַ שאד אזוי וויניג".

הרה"ק ר' מרדכי מקרעמניץ זי"ע בהסכמתו לספה"ק הנ"ל כותב בזה"ל: "כל איש ואיש, כאשר הספר הנחמד הזה יגיע לו,

עטרה בראשו ישימנו לו, כרביד הזהב על צוארו יעשנו לו, יערב עליו שיחו צוף נועם אמרותיו וכו', כל איש על דגלו כסוף יכסוף לו".

הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע בהסכמתו לספה"ק הנ"ל כותב בזה"ל: "ידענו היטב חפץ ורצון אותו צדיק, אשר כל ימיו היה משתוקק לזכות את הרבים בדבריו הקדושים, ותורת אמת היתה בפיהו לדרוש בכל עת ברבים, ורבים השיב מעון, ומאז כלתה נפשו שיהיו אמרותיו אמרות טהורות, זכרון לדורות לאות ולמשמרת".

הספר היחיד שהופיע בחייו הוא חיבורו הנודע "סידורו של שבת", בו הוא מפליא בדרושים נשגבים מענין קדושת יום השבת, להלהיב הלבבות ולהאחז בנועם קדושתו, בהקדמת הספר מבקש הרה"ק: "לאנשי שלומי ומיודעי, אשר פעם בפעם האזינו לאמרי פי ולעצתי יחלו, הנה המצוה עליהם שגם מזה אל יניחו ידם ואל יבדילו, רק בכל שבת בשבתו יקבעו ללמוד לימוד אחד בחיבור הזה".

חיבה מיוחדת הגה הרה"ק לספרו "שער התפילה" שחיבר בשבתו בא"י בו סידר את סדר העבודה זו תפילה, בביאור עשר לשונותיה, על חיבור זה התבטא פעם ואמר: מובטחני שכאשר יתפשט החיבור הזה בעולם יהי על ידי זה התקרבות הגאולה".

נוסף על ספריו האמורים חיבר את ספרו "ארץ החיים" על מסכת ברכות וליקוטים על תהלים ונ"ך, חיבור זה נשלח מא"י וכאשר הובא למראה עיני הרה"ק מרוזין זי"ע הורה להדפיסם לזכות בו את הרבים הצמאים לדבריו, המו"ל מספר בהקדמתו כי המחבר לא קבע שם לספרו והרה"ק מרוזין ציוה לקראו בשם "ארץ החיים" מפני שספר זה חיבר בהיותו בארץ הקודש.

גם נשאר ממנו כמה תשובות, שלש מתשובותיו מופיעות בשו"ת ר' משולם איגרא (אבה"ע י"ד, י"ז, ל"א) עמו דן בהתרת עגונה אחת, כן ידועה תשובתו להלכה בפלפול עמוק על דברי הגאון בעל נודע ביהודה זצ"ל בענין הנוסח לשם יחוד שנהגו כל הצדיקים לאמרו, והגאון הנ"ל התנגד לזה והרה"ק יצא אז וכלי מלחמתו בידו להשיב לו בתוכחת מגולה ובראיות ברורות וכאן מצא בעל חוב לגבות את חובו נגד דעתו של הנוב"י על שיטת ודרך החסידות, והיא לו נדפסה בסוף ספרו שער התפילה באריכות.

צדיקים במיתתן קרויין חיי"ם

מסופר שאיש אחד היה מקורב אליו מאוד, ופעם אמר לו הבאמ"ח שבעת צרה יצייר לפניו את צורתו, ופע"א כשהי' בבית המרחץ שפך עליו אחד דלי מים רותחים ונכווה מראשו ועד רגליו, ושכב כמו אבן, אבל פתאום ראו אצלו השתנות לטובה, ומצבו השתפר וקם וסיפר שראה את רבו שהי' כבר לאחר פטירתו ומשח אותו בשמן ותיכף הרגיש הטבה.

איש אחד חשוך בנים היה גומר מדי שבוע בשבוע את הספה"ק "באר מים חיים" לפרשת השבוע, יום אחד כשישב ולמד נרדם וראה נשמות מעלמא דקשוט, שאל אותם אם יש ביכולתם לעזור לו, אמרו לו שיסע לבעל באמ"ח, אמר להם והרי המרחק רב, אזי לקחו אותו והעמידו אותו על קברו, נכנס לתוך המערה וראה את הבאמ"ח לומד בפרשת תזריע בספרו הק' "באר מים חיים", שאלו מה חפצו, וענה שרוצה להוושע בבנים, שאל אותו אם הוא יודע מספר ימי טומאה וטהרה כשנקיבה תלד, ענהו שמונים יום, אמר לו שיחלק מאה ושישים רובל לטובת נשמתו ויולדו לו שני בנות, האיש התעורר משנתו, ותיכף שלח לאחיו שהי' גר בצפת מאה ושישים רובל לחלקם לצדקה, ולתקופת השנה נולדו לו שתי בנות, האיש הלז המשיך לשלוח את המאה ושישים רובל בכל שנה עד לפרוץ מלחמת העולם הראשונה.

זרעו אחריו

בנו ר' יעקב יוסף רב במוהילוב חתנו של ר' יצחק מקאליס בנו של בעל "דגל מחנה אפרים" נכדו של הבעש"ט הק' זי"ע.

[אגב, ראוי לציין עובדא נפלאה מה שהי' להבאמ"ח עם הבעש"ט, כי פע"א נחלה הבאמ"ח מאוד והי' שוכב בחליו זמן רב עד שהרופאים התיאשו ממנו, והי' שוכב ערך שלשה ימים ממש כדומם, עד שביום אחד מהימים פתאום הגביה את עצמו וישב על מיטתו והניח ידיו על ראשו וצעק בקול: אוי, אוי, ונשערו והתבהלו מאוד, ויגש אחד מאנשיו אליו ושאל אותו על כך, אמר לו האינך רואה כי הבעש"ט הק' עומד לידי, ותיכף הוסר חליו ממנו והתחיל לחזור לאיתנו, ואח"כ סיפר המעשה שהי' שכמעט הלכה נשמתו ממנו וראה כי הולך הוא בעולמות העליונים וראה את הבעש"ט זי"ע ואמר לו רבינו עשו לי טובה שירפאני השי"ת, השיב לי, בני מה אעשה לך כבר נגזרה גזירה, אמרתי לו הלא דרך קדשו של מורי ורבי הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע היה שלא בירך ברכת המזון בסעודה שלישית של שבת עד שדיבר מכבודכם איזה ענין, ופע"א נמשך ישיבתו בס"ג עד כי ראו אור היום נראה בבית וציוה להביא מים אחרונים, אזי הזכרתי לו ואמרתי רבי עדיין לא דיברתם מהבעש"ט זי"ע, ואמר לי טוב אמרת וציוה לסלק המים אחרונים ודיבר איזה ענין מכבודכם ואח"כ בירך ברכת המזון, ובוודאי הי' לכם לנחת מדיבורו מכם, ואני הייתי אז הגורם לנחת לכן מחוייבים אתם לעשות לי טובה,השיב לו הבעש"ט, הצדק אתך אני זאת אעשה אני אברך אותך ובטוח אני אשר ברכתי לא תשוב ריקם, ואכן בירך אותי, ואכן חזרתי לאיתני].

גם היה לו בן ר' קלונימוס קלמן שהי' חתנו של הרה"ק מאפטא זי"ע.

חתניו לוקחי בנותיו היו: ר' יצחק אייזיק מבוטשאן, ר' שמואל שמעלקע האראוויטץ מרומאן אחיו של הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ ובנו של ר' מנחם מענדל מלינסק, ור' אהרן אב"ד בוטשאן.

ב' טבת

הגה"ק רבי יעקב צבי מפאריסוב זי"ע
[בעל "עטרה לראש צדיק"]

מתולדותיו

הרה"ק רבי יעקב צבי מפאריסוב זי"ע נולד כבנו בכורו לאביו הגה"ק רבי יהושע אשר מפאריסוב בנו של היהודי הק' מפרשיסחא זי"ע, כבר בצעירותו נודע כגאון ופוסק ובעל הוראה, כמו"כ הי' דבוק בצדיקי דורו ה"ה הרה"ק מראדושיץ והרה"ק ר' אלעזר מקאזניץ זי"ע.

לאחר הסתלקות רבו הק' מקאזניץ נסע להרה"ק רבי נתן דוד משידלאווצא זי"ע בן דוד הרה"ק רבי ירחמיאל מפרשיסחא זי"ע בנו של היהודי הק', להסתופף בצל קדשו, כאשר הגיע אליו לשבות בשבת לפני ראש השנה, והיה בדעתו להישאר בשידלאווצא על ר"ה, שלח הרה"ק ר' נתן דוד לקרוא לו על מנת לקבל את ברכת הפרידה, באמרו כי בביתו ממתינים לו הרבה אלפי ישראל אנשי שלומו, אך הוא בענוותנותו הרבה ענה לו: מי אנוכי לנהל עדה קדושה – צאן קדשים, רצוני להישאר אצלכם על ראש השנה, אמר לו הרה"ק משידלאווצא: מצינו שאמר הקב"ה למשה "מה תצעק אלי" וכי למי יצעק אם לא להשי"ת, אך הענין הוא כי משה רבינו בגודל ענוותנותו לא רצה לקבל עליו התמנות, באמרו: מי אני לעשות טובה לישראל, ועל זה אמר לו הקב"ה: "מה (היינו בחינת "ונחנו מה") תצעק אלי" דווקא, "דבר אל בני ישראל ויסעו" אליך, סע לשלום לביתך ויסעו אליך ישראל, וברכו שיוושעו כל האנשים הדופקים על פתחו ברוחניות ובגשמיות.

ואכן נסע לביתו, ובשולחנו הטהור בליל ראש השנה, הזכיר א' החסידים את בתו שהיתה סגי נהור ר"ל, ונתן לו הרה"ק את עין הדג באמרו "טוב עין הוא יבורך" וציוה לו שיתן זה לבתו ותתרפא, אך משום עינא בישא אמר לו שיעקור את דירתו למקום אחר, וכאשר אמר כן היה ונפקחו עיניה.

פע"א הזכירו לפניו אברך צעיר שחלה אנוש אמר: על פי התורה אין בית דין של מעלה מענישים פחות מבן עשרים, וא"כ מוכרח להחלים, וכן היה, אך כשמלאו לו שנתו הכ' שבק חיים, לימים שוב קרה ואברך נוסף חלה ונטה למות, אמר שוב שאין ביד בי"ד של מעלה להענישו, ופנה לשלה הרבנים שנכחו שם ואמר: חוששני שמא ידונו אותו שוב כשיהיה בן כ' כמקרה שקרה להלה, א"כ תוציאו פסק דין שעליו לחיות, וכן עשו ונתרפא כליל והאריך ימים.

זמן מה לפני הסתלקותו רמז ואמר: "למה לי חיים אם לא שומעים לי בשמים", כמו כן גילה כי ראה בחלומו שבא לבית הכנסת וראה אנשים שוכבים ופניהם למעלה ועטופים בטליתותיהם ואמר לו שגם הוא יעשה כמוהם כי זה ענין השתחויה וביום ה' פר' ויגש ב' טבת תרמ"ט השיב נשמתו ליוצרו ומנוחתו כבוד בפאריסוב באהל אביו.

ג' טבת

הגה"ק רבי אברהם מסטערטין זי"ע
[בעל "דגל מחנה יהודה"]

ואלה תולדות

הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע נולד בשנת תקס"ה כבנו בכורו של הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זי"ע, עם פטירת אביו הק' מילא את מקומו באדמורי"ת סטרעטין, כ"א שנים הנהיג את חסידיו משנת תר"ד עד יומו האחרון מוצש"ק יום ג' טבת תרכ"ה השיב את נשמתו ליוצרו.

נודע היה כפועל ישועות בדברי קדשו, וכשבאו אליו לבקש שיעורר רחמים על החולים היה רגיל לומר שהמחלה אינה זו שאומרים הרופאים, והיה מכנה אותם בשם אחר לגמרי, וכך נתרפאו החולים, ומסופר שפעם הי' בעיר הסמוכה לסטרעטין ובהיותו שם חלה קשות אחד מחסידיו, והלך הרה"ק לבקרו ויהיב ליה ידיה ואוקמיה, הלה קם מחליו, ומיד ציוה הרה"ק לנסוע מהר לביתו, בדרך נתהפכה המרכבה, והיה נס גדול שלא אירע להם מאומה, ובמשך כל זמן הנסיעה זירז אותם הרה"ק לנסוע במהירות גדולה, וכשהגיע לסטרעטין לא הלך לביתו כדרכו, אלא רץ לבית המדרש של אביו הקדוש וישב מיד על כסא אביו, במשך כמה שעות המשיך לשבת שם כשפניו לוהטים כלפיד אש, ורק לאחר שעות ארוכות חזר לביתו, ולאחר מכן גילה טמירות, שהשטן הוא המלאך המוות, רדף אחריו ורצה להזיקו, מפני שריפא את האברך.

פע"א כשאחד מאנשי שלומו שהיה גר בבראד היה חולה מסוכן, שלח הלה שליח מיוחד אליו בשבת שיבקש עליו רחמים, וכאשר נודע הדבר להגה"ק רבי שלמה קלוגער המגיד מישרים בבראד, חרה לו הדבר היטב שחיללו שבת בשליחת השליח, לאחר כמה שבועות בא הגה"ק מסטרעטין לבראד ושבת שם בשב"ק, בבוקרו של יום השבת הלך אל המגיד על קידוש, והיה אז שעת הכושר, ושאל אותו המגיד: הכיצד הרשה לחסידיו לחלל שבת בשליחת שליח חוץ לתחום, ענה לו הגה"ק כי זהו גמרא מפורשת שמותר לשלוח שליח לחכם שיבקש רחמים, אך הגה"ק מבראד אמר: אני איני זוכר גמרא זאת, אמר לו הגה"ק מסטרעטין: הרי איתא בגמרא כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, והנה מבואר להלכה בשו"ע כי אם רופא מומחה נותן רפואה לחולה מסוכן מותר לחלל שבת, ובאמת מנין אנו יודעים שהרופא ביכלתו לרפאות, אלא כבר למדו כן מפסוק "ורפא ירפא" מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, ועתה הרי הדברים ק"ו כי מה לענין רופא שאמרו שניתן לו רשות לרפא ולא חובה, נפסק בשו"ע שמותר לחלל שבת, ואילו לגבי חכם שאמרו "ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים" שהוא לשון חיוב שחייב ללכת אל החכם, אם כן בוודאי שמותר לחלל שבת, והודה הגה"ק ר' שלמה קלוגער ושיבח את הדברים.

שבת חנוכה – בשבת חנוכה אמר [הרה"ק משידלאווצא] על הפסוק כי נר מצוה ותורה אור, היום היה לנו שני מאורות היינו נר מצוה שמדליקים נר חנוכה, ותורה אור הוא רמז לשבת, וע"י שניהם יוכל להשיג אורח חיים ותוכחת מוס"ר, הוא לשון הסרה הכוונה שלא נצטרכו לתוכחה, וד"ל. (זר זהב)

◆◆◆

שמעתי מר' לייב אברהם שו"ב דק' אטיק מאהלוב, ששמע מפה קדשו של הרה"ק מרוזין זי"ע שאמר בשם אביו הרה"ק ר' שלום מפאהריביטש זי"ע, כי פסוק והארץ היתה תהו ובהו נאמר על השבתים שעד שבת חנוכה, ויאמר אלהים יהי אור קאי על שבת חנוכה. (מרגניתא דבי רבנן)

◆◆◆

מאמר הכתוב (יחזקאל מו ב) וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח, שבת הוא פתח להיכנס אל הקדושה, וכן ראש חודש הוא פתח, וגדולה מעלת חנוכה שכל מצות בפתח וכולה פתח. (דברי שמואל)

◆◆◆

הנה בימי החנוכה ימים המאירים עת וזמן שנתגלה אורות קדושות ובהירות, צריך האדם להכין עצמו על ימים הבאים חדשי טבת ושבט שהם ימי השובבי"ם שלא יפול ח"ו ויחזיק וישען בה' וזהו מאמה"כ ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש בחודש העשירי הוא חודש טבת, היינו בחודש טבת ובימים הנמוכים ימי החשכות והסתרת פנים, אם האדם מחזק את עצמו בעת ההסתרה, זוכה שתלקח ההתחזקות והאמונה אל המלך מלכי המלכים הקב"ה להמליץ טוב. (ישמח ישראל)

◆◆◆

הכנה בחנוכה על הימים הבאים אחריהם טבת ושבט, שהם ימי שובבי"ם, כי תמיד צריך האדם להכין קדושה מימים טובים על ימים הנמוכים, וכמ"ש בפסוק (קהלת ז ד) ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה, וכמו שקיבלנו מרבינו מורינו אלימלך זצ"ל בספרו הקדוש [נועם אלימלך– אמור] אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים – שמימי מוחין דגדלות צריך להיות הכנה על יומין דמוחין דקטנות, והחדשים הנ"ל הם סוד עיניין דרחל כנודע, לכן נעשה ההכנה על פי הסתכלות בנר חנוכה לראותם בלבד, לתקן כל אחד מה שפגם מעודו בראיית עין. (עבודת ישראל)

◆◆◆

ועושים בחנוכה הכנה לחדשים שאח"כ כמ"ש במדרש על הפסוק משוך חסדך ליודעיך שהם המשכות החסדים והאור לעת הצורך בחשכת להאיר אפילתם כמו מימי משה לימי ירמיהו, וזהו המשכת הרגל לשוק העולמות, והן יוצאין מהרגל ומכלים ונכספים לאל עליון וזה שתכלה רגל [רגילות] מן השוק, ולכן ביומין קדמאין הוצרכו להדליק בפתח החצר לפרסם נסיו אבל עתה שאנו נמצאים בעולמות התחתונים אז אין צריך לפתח החצר כי מבתינו יכולים להאיר כי הכל כמו שוק. (נר ישראל. קאזניץ)

◆◆◆

זאת חנוכה – וביום האחרון שנק' זאת חנוכה קורין בו פר' בהעלותך כי יום האחרון כולל כל הימים כמו שמיני עצרת מאסף כל ימי החג כן בחנוכה ופ' זאת חנוכת המזבח הוא כן שמקודם כי פרט הקרבת כל נשיא ואח"כ הכלל כמו כן בזאת חנוכה וע"י שהוא יום האחרון קשה עלינו פרידות הימים טובים לכן משאיר יותר הארה על כל השנה ומתעורר בו נרות המנורה. (שפת אמת)

◆◆◆

הרה"ק מריזין זי"ע אמר מה שהצדיקים יכולים לפעול מהשי"ת בר"ה ויוהכ"פ יכול כל יהודי לפעול בזאת חנוכה, גם קרה פעם שנכנס מרן מריזין זי"ע בהקלויז בזאת חנוכה ומצא חבורת חסידים שמשחקים בדריידל ואמר להם תשחקו היום בדריידל כי מה שמרויחים בשאר ימי חנוכה עדיין אינו מובטח שישאר בידו אבל מה שמרויחים בזאת חנוכה קשה להאבד ממנו וישאר אצלו. (נר ישראל)

◆◆◆

ובאמת נראה אשר הכל הוא בשמיני מילה הוא בשמיני ובחג הסוכות שמיני עצרת כדאיתא במדרש עצרו לו יום אחד כי אז הוא שלימות כל היחודים שנעשה בזה החודש ונגמר בשמע"צ ובחנוכה צריכים להדליק שמונה נרות ולדעתי יכול להיות שנר השמיני של חנוכה היא בחי' עצמה של שמיני עצרת ולכן אומרים הצדיקים שבחנוכה הוא גמר החתימה. (בית אהרן)

◆◆◆

הנה אומר לך הדבר אשר מרגלא בפומייהו דרבנן רבותינו הקודמים אשר בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים ועקרות כענין ר"ה הנה לדעתו עיקר הענין עיקר הסגולה ביום האחרון הנקרא בפי כל זאת חנוכה. (בני יששכר)

◆◆◆

ידוע מספה"ק אשר ביום הזה מסוגל לבנים, כי בנים לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא וביום הזה הוא היחוד העליון מתרין מזלין נוצר ונקה כידוע, ועיין מה שכתב בזה בבני יששכר ועוד ספה"ק, וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, שהנה כל כל הקריאה לימי חנוכה הוא פרשה ז' מסדר במדבר, מן ויהי ביום כלות משה עד סוף הפרשה, יש שם פ"ט פסוקים, כמנין ט"ף והוא בני. (חמרא טבא)

נלקט מספר "מקראי קודש- לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת

שַׁעַר הֶחָצֵר הַפְּנִימִית בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפָּתֵחַ

שבת מברכים - ראש חודש

שבת מברכין החודש

מברכין החודש לחודיע זמן ר"ח

נוהגין בכל תפוצות הגולה שמברכין את החדש הבא לטובה בשבת שלפניו (והוא במקום קידוש החדש), וטעמא בעי למה דוקא בשבת, ועל פי פשוטו יש בנותן טעם דבימות החול העם טרודין בגולה על המחיה ועל הכלכלה ואין מתקבצין כל כך לבית הכנסת ולבית המדרש ובפרט בני הכפרים, משא"כ בשבת זמן קהילה, אז מודיעין מתי יחול החדש, ואגב מברכין אותו שיחול לטובה ולחיים.

(בני יששכר - ראש חודש מאמר א אות יא)

השבת מאיר לחודש הבא צירופו המיוחד

י"ב חדשי השנה המה נגד י"ב צירופי הוי"ה, בכל חדש מאיר צירוף אחר.. ועל כן נקראו הירחים חד"ש בגימ' י"ב צירופי הוי"ה, והנה שבת נקרא בזהר "יומא דנשמתא", דהוא נשמת הזמן, וכל חדשי השנה המה אצלו בגוף לגבי הנשמה וכו', לפי"ז על כרחך בשבת מאירין כל הי"ב צירופי הוי"ה שבכל חדשי השנה וכו', ומעתה תמצא טוב טעם ודעת למנהג ישראל תורה שמברכין את כל חדש בחדשו ביום השבת, להאיר בו הצירוף המגיע לו.

(בני יששכר - ראש חודש מאמר א אות יא)

עוד מתיקון הברית, בשבת שלפני ראש חודש בעת שמברכין את החודש כשיאמר מי שעשה נסים לאבותינו וממצרים גאלם הוא יגאל אותנו וכו' "בסימן טוב יהיה לנו ראש חודש פלוני" ויזכור שעת המולד באיזה יום ובאיזה שעה ובאיזה חלק יהיה – כן שמעתי בשם המקובלים.

(קרנות צדיק, לר"א מני – פרק ג אות צג)

התחדשות החודש תלוי בשבת

נוהגין לברך החדש בשבת שלפניו. ויש להבין למה בשבת דוקא. ונ"ל על דרך דאיתא בזוהר (ח"ב דף פה.) כל ברכאין דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין. וכיון דעיקר התחדשות החדש תליא בשבת שלפניו, על כן מברכין בו החדש, ומבקשים שיחדשהו ה' לטובה וכו'.

(ייטב פנים - פרשת החודש אות טז)

זמן המולד

יש מי שכתב שנכון לידע בשעה שמברכין החודש אימת יהיה המולד, והטעם לפי שעיקר של שם חודש הוא על חידושה של לבנה שהוא המולד, וכן אנו אומרים יחדשהו וכו', ואם לא ידע לא עיכב, והעיקר הוא לידע יום קביעת ר"ח בבירור.

(שערי אפרים - שער י אות לז)

והנה יש מקומות שהשמש מכריז זמן המולד והנה ידידי הרב המאה"ג וכו' מו"ה פנחס הורוויץ נ"י ראבפ"ק קאסוב העיר אותי שבספר אוהב ישראל פרשת בא משמע שאין נכון להכריז בפרהסיא את יום המוליד ורמז ע"ז אין אסתר מגדת מולדת"ה ע"ש אך הרב הנגיד וכו' מו"ה אהרן גוטמאן מווראנוב שכתב לי שהיה שב"ק ברימינוב ושמע שהכריזו המוליד ובודאי מנהג זה נובע עוד מהגה"ק מו"ה מנחם מענדל זצללה"ה מרימינוב ע"כ דעביד כמר עביד וכו'.

(ליקוטי מהרי"ח – השמטה לח"ב דף פח ע"ב)

נכון לידע המולד קודם שמברכין החודש, י"ל שהוא עפ"י שנמצא במסכת סופרים פרק י"ט הלכה ט' אשר בזמן שהיו מקדשין החודש ע"פ עדות ראיות מולד הלבנה היו מברכין על הכוס ועוד נוסח ברכה בשם ומלכות בפתיחה וחתימה והיו עושין סעודה (עיין ירושלמי פ"ק דשבת ה"א, סנהדרין פרק בן סורר ה"ב), והיו מתפללין על הצלחת החודש עיי"ש בנוסח באריכות, לכן גם עתה שעושין דוגמתו בשבת שלפניו נכון לידע המולד בעת ההיא.

(הוספות לשו"ע הרב – עמוד תיז)

יען שראיתי אנשים טועים ומטעים ומנהג טעות הוא בידיהם, במה ששואלים בכל פעם טרם שמברכין החודש בביהכ"נ אחר מולד שיבוא בחודש הנכנס, ונ"ל שהוא זכר לקידוש החודש שהיה דוקא על פי הראיה, ובאמת הבל יפצה פיהם, כי אין אנו מזכירין קידוש החודש, רק מתפללין על החודש שיבוא, שיתחדש לחיים ולשלום. ונראה לי טעם הגון [ששואלין אחר המולד בברכת החודש], דאיתא בשבת, עה: כל היודע לחשב תקופות ומולדות ואינו מחשב, עליו הכתוב אומר (ישעיה ה, יב): "ואת פועל ה' לא יביטו", נמצא דמצוה לחשב המולד, והיא מצוה שאין קבוע לה זמן, מזה יבוא מנהג ותיקון יפה בשבת שמברכים החודש הואיל ומזכירין עכשיו ר"ח, לקיים מצוות הישוב המולד בזמנה, ומזה נשתרבב המנהג לשאול טרם שמברכין החודש אחר המולד, רק לא כהעולם הטועים לשאול אחר מולד הבא בחודש שנכנס, רק בעולם של תיקון מצוה בזמנה, ולשאול אחר מולד מחודש העבר, ויוסיף על מולד זה שעבר א' י"ב תשצ"ג, ויחשב מולד הבא, ובזה מקיים מצוות חישוב מולד בזמנה בשעת מעשה.

(שארית יעקב, אלטונא שנת תפז – פרשת ואתחנן עמוד מה)

בזמן הזה עיקר המצוה הוא לחשוב חשבון התקופות והמולדות עפ"י הכללים המסורים בידינו מאת חכמי האמת וקביעות הר"ח עפ"י הדחיות המסורים בידינו דהיינו חשבון המולדות הוא בהוספת אחד יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים ממולד למולד וכו'.

והנה המצוה הזאת בעת מוטלת על כל אחד מישראל לחשוב עכ"פ המולדות מחודש לחודש ולא יסמוך על הלוח הנדפס ואמרו רז"ל [שבת עה.] כל מי שיודע לחשוב בחשבון תקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר ואת פועל ד' לא יביטו ומעשי ידיו לא ראו, הנה הוא מדברי חז"ל בדרשותיהם, ולדעתי כיון שאין בעת ב"ד סמוכים לעשות המצוה כדת של תורה בזמנה בעד כל ישראל, רק אנחנו סומכים על החשבון דר' הילל, הנה מהוייב כל אחד לחשוב עכ"פ בזמנו החשבון ממולד למולד עפ"י הכללים שכלל ר' הילל, ואי אפשר לנו לומר שאנחנו יוצאים ידי חובה בהחשבון שחשב ר' הילל בזמנו כי אפילו הב"ד הגדול לא היו יכולים להוציא את הרבים ידי חובתם בזה רק בזמנם, אבל לא לדורות הבאים אחריהם.

(דרך פקודיך – מ"ע ד חלק המעשה אות י)

ברכת החודש

חיים שיש בהם

חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא, הא דמשנין משאר הבקשות שאומרים 'של' כמו חיים של שלום, לפי שיראת שמים צריך להיות כל כולו ועיקר, משא"כ שאר הדברים שאינם אלא פרטיות, וכמ"ש הא"ר הטעם שבשבת מברכים 'להדליק נר ש"ל שבת', ובחנוכה להדליק 'נר חנוכה', משום דשבת יש לה כמה פרטים, והנר היא אחד

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

'וימאן' ר"ת מ'ה י'פית ו'מה נ'עמת א'הבה בתענוגים, כי שב"ק סגולה להנצל מתאוות רעות

בפסוק וימאן נקוד שלשלת, הנה איתא במדרש אבכיר מובא בסדר הדורות אשר הנסיון של יוסף היה בשבת, ומה שנאמר ויבא הביתה לעשות מלאכתו רומז להיות קורה ושונה, עיי"ש, ונראה כי ידוע **אשר מצות שבת הוא סגולה להנצל מתאות רעות, ובהזכר בפה את יום השבת גם כן מסוגל לבטל על ידי אהבה דקדושה שהוא יום שבת אהבה בתענוגים, מבטל על ידי זה אהבות רעות** ר"ל, **וכמו שאמר אדמו"ר מה"ר מענדל מרימנאב אשר בעת נשואי חתן וכלה, ובשעת ריקודין שהוא התערבות אנשים ונשים, על כן המנהג לצעוק אז שבת, בכדי להזכיר העם במצות תענוגי שבת, לבטל תענוגים הרעים, ולהפך נגע לענג,** להנצל מתאוות הנקראים נגעי בני אדם. ולזה רמזו במקום אחר אשר **וימאן ר"ת מ'ה י'פית ו'מה נ'עמת א'הבה בתענוגים**, שהוא יום השבת אהבה בתענוגים, גם ר"ת (וימאן) א'והבי ו'רעי מ'נגד נ'געי י'עמודו, היינו כנ"ל לעשות מ"נגע" "ענג" **על כן נקוד טעמו שלשלת, כי שבת הוא סעודתא דאברהם יצחק ויעקב כלולין בהו** כי כל אחד כלול מחבירו כמו שאומרים בסעודתא דחקל תפוחין אשר גם עתיקא קדישא וזעיר אנפין אתיין לסעדא בהדה, וכמו כן בכל סעודה, והוא בחינת שלשלת כי **פזר הוא שלש תנועות בטעם הנגינה, נגד ג' אבות, ושלשלת הוא שלש פעמים פזר, הוא בבחינת כלולין זה בזה, שלש פעמים שלש**, ורמזו בזה שעל כן בא לידי עבירה ותאוה רעה חלילה יען שלא הזכיר עצמו במצות שבת, אשר בכחו לבטל התאוות.

(אמרי נועם)

מהם שייך לומר של, משא"כ חנוכה שאין לה מצוה אחרת אלא נר בלבד.

(חלקת יעקב – הו"ד בהליכות שנה פ' קיט סק"ג)

וכל כמה שיתגדל האדם במעלות התורה צריך להוסיף ביתר שאת ביראת ה' טהורה, כי אמרו חז"ל (סוכה נב.) כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, ובזה יש לפרש אמרינו בברכת החודש חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא, חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים, וצ"ב כפל הלשון, ולדרכינו הכוונה כי בודאי צריך שתוקדם היראה ללימוד התורה, אמנם לאחר הלימוד צריך להוסיף יראת שמים במדה יתירה, ולזה אחר שמבקשים על אהבת תורה צריך לחזור ולבקש על יראת שמים. והשי"ת יעזרינו להדבק בתורתו וביראתו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם.

(ברך משה – פרשת לך עמוד נח)

שבת ראש חודש

ואומר אם מצד הזמן שהוא יום שבת ור"ח שהוא יום מסוגל להודות על העבר ולהתפלל על העתיד כדכתיב [סוף ישעי'] והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני נאום ד' ויצאו וראו בפגרי אנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דיראון לכל בשר, ושוב כופלים והי' מידי חדש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה' וכו'.

(דרשות חת"ס – ח"ג דף נג ע"א בד"ה ואומר)

חדש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה. ע"ד מארז"ל אפילו עובד ע"ז כדור אנוש כששומר שבת מוחלין לו. וז"ש כשחדש ושבת, ואתם קרא מקרא ועצרה לפני, בשביל כבוד שבת שאין בו מלאכה ע"כ אתם עוצרים עצמכם בבהכ"נ ובביהמ"ד, אז לא אוכל להיות אתם עוצרים לפני ויהי' און, ורק תיכף מחול לו על כל. וגם ר"ח הוא זמן כפרה לכל תולדותם. והכל הוא מטעם שבעת שישראל מתכנסים יחד ומתנדבים לבם לאביהם שבשמים, אז תיכף בהתנדב עם ברכו את ה' על מחילת העון, כי אמר ה' לא אוכל זאת להיות ישראל מתכנשין לפני, בשביל מצות שבת ומניעת המלאכה או הבאת קרבן לפני בראשי חדשים, ואון יהיה לפני עליהם. והכל הוא נדרש לטוב בני ישראל.

(ארץ החיים, לבאמ"ח – ליקוטים ישעיה עמוד לא)

ידוע אשר שבת גם ר"ח המה זמנים מסוגלים להמתיק הדינים ברחמים, ובהם נפתחים השערים הסוגרים בששת ימי המעשה כמאמר הכ' (יהזקאל מו, א), וכש"כ אם הם סמוכים זה לזה בודאי מסוגל ביותר להמתקת הדינים.

(אהבת ישראל – פרשת תולדות אות קכא)

קדושת ר"ח מהני גם לתום' קדושת שב"ק

כשחל ראש חדש בשבת אז אהני ראש חדש דגם קדושת שבת יהיה נחשב קב שלו. דבאמת גם בשבת כתיב זכור את יום השבת לקדשו שמור וגו' לקדשו שישראל צריך להכנים קדושה לשבת ושבת נקרא תחלה למקראי קודש כי באיזה כח יש לישראל שהוא יכנים קדושה לראש חדש ומועדים הוא רק על ידי שישראל קדושים, וכמו שאמרו (שמות רבה פט"ו) ואם כלי חול כשהוא מתמלא מן הקודש מתקדשת על אחת כמה וכמה ישראל שהם קדושים ומקדשים את החודש וכו'.

ומכל מקום אף בשבת צוה השם יתברך שהישראל יכנים בו קדושה על ידי זכור שהוא הקידוש ועל ידי שמירת שבת. אך עיקר הקדושה בשבת הוא מצד השם יתברך אבל כשחל ראש חדש בשבת אהני ראש חדש גם להתוספות קדושה דשבת שיהיה נקרא גם כן על שם ישראל שמקבלין עול מלכותו יתברך שמו.

(פרי צדיק - ר"ח מנחם אב אות ב)

שבת ר"ח נולד כח עצום מאוד

ענין שבת ור"ח הגיד כ"ק אבי אדומו"ר זצללה"ה שהוא התאחדות יוסף שהוא מוסף שבת ויהודה הוא דוד המע"ה מוסף ר"ח, והוא רמז על לעתיד כמ"ש ביחזקאל פרק לז, עכת"ד. ויש עוד לומר דהנה שבת הוא שביעי בימים שתלוי במהלך השמש לבד ללא שייכות ללבנה, ור"ח תלוי בהיקף הלבנה, וכאשר באים שניהם יחד הנה נולד כח עצום מאוד נשא וגבוה מן השמש והירח, כידוע שמכל הרכבת שני דברים נולד כח שלישי אשר לא הי' כלל בשניהם, וזה כמ"ש (ישעי' ס) לא יהי' לך עוד השמש לאור יומם ולנוגה הירח לא יאיר לך והי' לך ה' לאור עולם, שזה יהי' לעתיד ב"ב, ובשבת ור"ח יש הארה מזה כנ"ל.

(שם משמואל – פ' נח ר"ח מרחשון תרעג)

בראש חודש יש עליה לשכינה, וגם נפש יתירה, ובשבת יש עליה יתירה לשכינה ונשמה יתירה, וזה מבוא לאדם לעשות תשובה שלימה. והנה כשראש חודש חל להיות בשבת אזי יש עליה גדולה לשכינה מאד מאד ונעשה יחוד גדול בעולמות העליונים יותר כפולה ומכופלת משהיה ראש חודש בחול, ועל ידי כן יכולים כל בשר לנתק את עצמם מהגשמיות לחזור בתשובה שלימה יותר משאר ראשי חודשים.

וזה מדי חודש בחודשו ומדי שבת בשבתו דהיינו כשיחול ראש חודש בשבת אזי יבוא כל בשר להשתחוות לפני, לפי שהקדושה יהיה גדולה עד למאד מאד ויהיה התעוררות התשובה בכל בשר כנ"ל.

(מאור ושמש – פ' משפטים בד"ה והיה מידי חודש)

שבת ראש חודש

בספר אילה שלוחה (להרה"ק מליטאוויסק בן הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב זי"ע) כתוב, ששמע פעם מרבינו הרה"ק מסאדיגורא זי"ע בשבת ראש חודש טבת שאמר בזה"ל: שבת איז לה', ראש חודש איז לכם (כי אצל שבת כתוב: "שבת לה' אלקיך", ואצל ר"ח כתוב: "החודש הזה לכם") אז ס'גענפאלט ר"ח אום שבת, קענן יודען ווערן מחותנים מיט גאט.

גם כ"ק מרן אדמו"ר מבאיאן טשערנוביץ זי"ע אמר בשם זקנו רבינו מסגידורא שאמר בזה"ל: שבת ראש חודש איז גרעסער פון אלע ימים טובים, מ'האט מתקן געווען א באזונדערע שמונה עשרה (תפלת 'אתה יצרת' אינו אלא בשבת ר"ח).

(נר ישראל - ח"ב עמוד לו)

שבת ור"ח המה התקשרות יחד דבי חיי כולא

צרורא דלעילא דבי חיי כולא וכו' ותיסק עד רישא. יש לומר ששייך ביחוד בשבת קדש זה, שבת וראש חדש ביחד, המה צרורה התקשרות דבי חיי כולא, כי עיקר החיים של האדם הוא בב' בחינות, שנקראים בתורה הקדושה נשמת חיים ונפש חיה, כמו שכתוב (בראשית ב, ז) ויפח באפיו נשמת חיה, כמו שכתוב (בראשית ב, ז) ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה, וידוע שב' אלה המה קדושת שבת וקדושת ראש חדש, כי שבת הוא יומא דנשמתא (זוהר ח"ב רה.), כי נתוסף בו בהאדם נשמה יתירה, ובראש חודש ידוע מספרים הקדושים (פרי עץ חיים שי"ט פ"ג) שהוא בבחינת נפש יתירה, ושלימות העונג שבת שעיקרו בסעודה זו אז תתענג, הוא מב' אלה יחד, נשמ"ה נפ"ש בגימטריה ענ"ג שב"ת, ולזה שייך ביחוד לומר בסעודה זו בשבת וראש חדש יחד צרורה דלעילא דבי חיי כולא.

(שבט מיהודה - פרשת וארא שנת תרסה)

"אתה יצרת כו' ולפי שחטאנו לפניך כו' חרבה עירנו" כו'. הגם שבשבת קודש אין שום וידוי ותחינה, מכל מקום, מפני שבר"ח זמן כפרה לכל תולדותם לא יכלו חז"ל להתאפק מלקבוע בקשה על תיקון הנחוץ לכלל ישראל ולבנין ביהמ"ק, מפני שבא בר"ח התחדשות ועת רצון גדול, ובשבת קודש מבקשים "רצה והחליצנו", מפני ששבת קודש הוא יומא דנשמתא, על כן בקשת החילוץ על הנשמה שתזדכך מכל לכלוך וכתם, כדכתיב (תהלים ג, ה) "חלצה נפשי", ובר"ח מבקשים "חיים של חילוץ עצמות", העצמות אשר חז"ל אמרו רשע עוונותיו חקוקין על עצמותיו, שיוכל על ידי התעוררות תשובה וזמן כפרה להיחלץ עצמותיו מכל כתם, וממילא יאירו הזכיות, כמאמרם ז"ל צדיק זכיותיו חקוקין על עצמותיו, וכשבא עת רצון כזה ואין שם על לב יש ח"ו הקפדה יותר, על כן האירו לנו חז"ל בנוסח התפלה להתוודות על חורבן ביהמ"ק ועל הגלות, וממילא ירגיש כל אחד לפי חסרונו לחמים לבו כמים, ושיהיה מוכן לקדש שם שמים במסירות נפש, אזי כל הכתמים מתלבנים, מכיון שמכנים לעומקי לבו שמוכנים כל איבריו ועצמותיו להישרף על קידוש ש"ש, ממילא אין מקום בהעצמות שישאר עליהם רושם מחטא, ועל ידי זה מקוים בו "כל עצמותי תאמרנה" וגו' (תהלים לה, י).

(שפתי צדיק - סוף פרשת וארא)

בשבת קודש זה, שבת וראש חודש בפרשת נח, בוודאי שעת רחמים ועת רצון לצאת ממסגר אסיר מכל מיני מאסר כמו שכתוב (יהזקאל מו, א) שער וכו' יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח, וביחוד כשמתחברים שניהם בפרשת נח, דאיתא במדרש (ב"ר לד, א) "הוציאה ממסגר נפשי" (תהלים קמב, ח) – זה נח, וידוע הדקדוק שלא אמר המדרש זה תפלת נח, רק זה נח גופיה שהוא בבחינת שבת (זוה"ק ח"ג רנו.) מוציא כל נפש מישראל

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

שבת חנוכה הוא שבת גדול, כי יש התגלות ובניקל להתקרב אל הקדושה

בגודל מעלת שבת חנוכה אמר הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זללה"ה וזל"ק, **די גוטע אידן זאגן, ששבת זה שבת חנוכה הוא שבת גדול**, כי שבת הוא התגלות אלקותו ית', כמו שנאמר (שמות לא, י) לדעת כי אני ה' מקדשכם. והובא בספרים רבים ביד מעטים מובן הוא שהיה נס, אבל טמאים ביד טהורים מה היה הנס, **אלא זה היה הנס שמהטמאים נעשה טהורים, מהרשעים נעשה צדיקים, כי היה אז התגלות אלקות. וכששניהם יחד שבת וחנוכה, הוא שבת גדול, כי חנוכה התגלות ושבת הוא התגלות.**

(חשבה לטובה, חנוכה)

ממסגרו בבחינת "ביום השבת יפתח". וכן גם ראש חודש – "ביום החודש יפתח" כל הסגירות של כל נפשות ישראל מצד שהוא בבחינת דוד המלך ע"ה כידוע (ראש השנה כה.) קדשיה לירחא ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים וכו'.

(שבט מיהודה, לובלין - פ' נח ליל שב"ק ר"ח מרחשון תרע)

בראש חודש עושים מאכל אחד יותר

כתבו האחרונים, דהמדקדקים נוהגים כשחל ר"ח בחול, עושים מאכל אחד יותר מבכל הימים לכבוד ר"ח, וכשחל בשבת, עושים מאכל אחד יותר ממה שנוהגים בכל השבתות, כדי שיהיה ניכר כבוד של ר"ח.

(משנה ברורה – סי' תיט סק"ב)

כל שבת ור"ח יש לו קדושה פרטיות

באמת כל חדש וכל שבת יש לו קדושה פרטיות, מה שלא היה כן בשום שבת וחודש, ולא יהיה כן לעולם בשום שבת וחודש, רק אין אנו יודעין רק בדרך כלל קדושת שבת וראש חודש, אבל הפרטיות אין אתנו יודע, על כן העבדות שמים בכל חדש ובכל שבת גם כן אינו רק על דרך זה של הכלל, אבל על דרך הפרטיות אנחנו לא נדע מה נעבוד את ה', עד בואינו שמה לירושלים עיר הקודש בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה ב"ב, וימלא הארץ דעה, ויהיה דרך עבדות בבחינה הפרטיות בכל חדש ובכל שבת, והיינו (ישעיה סו, כג) והיה מדי חדש בחדשו דייקא ומדי שבת בשבתו דייקא יבוא כל בשר להשתחוות וכו', דהיינו על דרך זה יהיה ההשתחוויה והעבודה דהיינו הבחינה הפרטית.

(ישמח משה - ישעי' סו כג)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

שימלא ה' "כל" משאלות לבנו לטובה

ס'איז דא א ווארט פון סקולענער רבי'ן זצ"ל, מען מאכט א גרויסע באשטעלונג אין שבת מברכים, ותתן לנו חיים ארוכים, חיים של שלום, חיים של טובה, חיים של ברכה, צום סוף זאגט מען חיים שימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה. אין די גרויסע געשעפטן אפילו, אז מען קומט אריין, אמאל האבן זיי נישט בכלל די סחורה, אמאל האבן זיי נישט געגנוג, אמאל איז די גאנצע זאך אונטערגעגאנגען, ס'איז שוין בכלל נישטא מער צו באקומען. ביים בורא כל העולמים איז נישט אזוי, דער אייבערשטער האט אלעס, ער איז דער כל יכול, און מיר האבן באשטעלט אלעס וואס מיר דארפן, ענדיגן מיר די תפלה, חיים שימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה, דו האסט פון אלעמען רבוש"ע, די והותר, מיר ברויכן די אלע זאכן, זאלסט אונז ממלא זיין די גאנצע בקשה.

(קונטרס אז נדברו)

"ונאמר אמן" שיהי' הרבה שמחות בבתי ישראל

ס'שטייט א ווארט פון הייליגן ר' שמעון פון יערעסלאב זי"ע, מען ענדיגט דעם יחדשהו הקדוש ברוך הוא, זאגט מען דארטן ולרפואה שלימה ולגאולה קרובה 'ונאמר אמן', וואס איז דער ונאמר אמן, ביי יעדע איינע ברכה זאגט מען דאך נאך אמן, וואס איז נאכאמאל דער ונאמר אמן. זאגט דער רבי שמעון, אז ונאמר אמן איז אן עקסטערע ברכה, וועז א איד איז זוכה ער מאכט א שמחה, און דער חבר וואונטש אים אן, ענטפערט ער אים צוריק, ס'זאל זיין ביי דיר מיט'ן אייבערשטנ'ס הילף, און יענער זאגט אמן, שטייט דאך אזוי אין מג"א, אז א איד דארף נאכזאגן אמן נאך אן אנדערען איד, איז זאל זיין א חודש, וואס מען זאל זיך האלטן אין איין וואונטשן שמחות, שידוכים, קינדער, אלע סארטן שמחות, ס'זאל זיין ונאמר אמן, איינער פארן אנדערן זאלן קענען כסדר זאגן אמן, אי"ה ביי דיר אויף שמחת בקרוב.

(קונטרס אז נדברו)

פנימי תשכ"ד בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הרב הגאון רבי אברהם יונה שווארץ שליט"א

אב"ד דק"ק קהל חסידים וויען יע"א

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בוויליאמסבורג יע"א

יום ג' פרשת ויגש תשפ"ג לפ"ק

רבינו: שלום עליכם, וואס מאכט איר עפעס גוטס?

אב"ד קהל חסידים: עליכם השלום, געלויבט השי"ת אז מ'קען קומען.

רבינו: וואס עפעס זענט איר דאהי?

אב"ד קהל חסידים: מ'גרייט'זיך צו א חתונה אי"ה, מיין זוהן מאכט חתונה, די וואך דאנערשטאג.

ומסר לרבינו את הזמנת החתונה

רבינו: וואס טוט איר גוט'ס? וואס הערט'זיך אין וויען?

אב"ד קהל חסידים: יא, ב"ה ס'איז דא א שיינער חסידישער קיבוץ.

מ'ווארט דער רבי זאל קומען.

דער רבי וועט זיין ביי די חתונה היינט, ביי ר' חיים לעווי (מנכבדי אנ"ש בעיה"ב וויען יצ"ו ומגדולי תומכי מוסדות רבינו בכל אתר ואתר)?, ער מאכט היינט חתונה דא.

רבינו: ר' חיים איז א טייערער איד, אבער אפילו איך וויל קען איך נישט גיין....

מיין שוואגער רבי דוד פון מאנטרעאל (הגה"צ רב דקהלתינו שליט"א במאנטרעאל יצ"ו) מאכט אויך היינט חתונה א אייניקל, דארף איך נאך אהנקומען היינט דארט. און כ'וועל דארט אויך שוין אהנקומען שפעט, וואס קען איך דען טוהן, כ'בין א פארנומענער מענטש, עם קומט מיר נישט אוים צו קענען גיין.

אב"ד קהל חסידים: דער רבי איז א רב, א ראש ישיבה, א רבי, מיט אלעם.

רבינו: איך בין היינט אויך געזיצן אין ישיבה. ס'איז שוין נאך חנוכה און כ'בין שוין געווען היינט צוריק אין די ישיבה.

אב"ד קהל חסידים: יעצט חנוכה האט מען פארן עולם כסדר געזאגט, דאם אליינם איז א גאנצער חיבור מסתמא?

רבינו: יא, ברוך ה' אז מ'קען זאגן פאר אידישע קינדער. אבות אבותינו האבן זיך אזוי געפירט.

דער זיידע ז"ל דער ייטב לב האט געלאזט צוואה, כה תברכו את בני ישראל אמור להם (במדבר ו, כג), אזוי האט ער געזאגט דעם לעצטן שבועות, ער איז דאך נסתלק געווארן ו' אלול יענעם יאר, האט ער געזאגט אז ס'איז דא רבי'ם וואם זאגן תורה און ס'איז דא וואם זאגן נישט תורה, ביי אונז איז מקובל פונעם זיידן פונעם ישמח משה צו זאגן, און אזוי איז מען משפיע פאר אידישע קינדער, האט ער געזאגט, כה תברכו את בני ישראל, דורך אמור להם, מ'זאל זיי זאגן תורה.

דאם וואלט איז נאך געדרוקט אין ייטב פנים (מאמר זמן מתן תורתינו אות נג).[1]

---

1 עיין מה שכתב מרן הברך משה ז"ל בהקדמה לספרו ברך משה בטעם הדבר אשר ספרו נקרא 'ברך משה', וזלש"ק: ...והנה אבותינו ספרו לנו מק"ז מרן הייטב לב ז"ל אשר עת דרש דרש בבית מדרשו בפעם האחרון בחג השבועות קודם פטירתו דיבר בקדשו, כי ישנם צדיקים אשר נוהגים לומר דברי תורה לפני עם ה' בכל עת מצוא, וישנם צדיקים אשר אינם אומרים ד"ת ברבים, אבל כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים ומשפיעים השפעות טובות לישראל כל אחד לפי דרכו בקודש, אולם נפשי בשאלתי אל בניי אחרי כי ממני ילמדו וכן יעשו לומר דברי תורה לפני בנ"י בכל עת ועונה בשבתות ומועדי השנה, כאשר קבלתי מהאי סבא קדישא מרן הישמח משה זי"ע, וסיים אז לפרש

ומסר לו רבינו ספרו לב אהרן על חנוכה ב"כ

אב"ד קהל חסידים: א יישר כח.

דער תפארת שלמה (לחנוכה) זאגט דאך, זכר עשה לנפלאותיו, אז דאס איז הלכות חנוכה, מסכת מגילה, הלכות מגילה, אז עם קומט תורה דערפון, פון די נפלאות ה'...[2]

רבינו: יא, ער טייטשט, מאי חנוכה דתנו רבנן...[3]

אב"ד קהל חסידים: טאקע א פלא פון א זאך, ס'איז ממש א מים שאין להם סוף.

רבינו: נו אודאי, דער אויבערשטער האט דאך געגעבן די תורה, דער אויבערשטער איז אין סוף, במילא איז די תורה אויך אין סוף.

ס'איז מיר אויסגעקומען נאכצוזאגן דעם יום טוב (חנוכה) דעם רבי ר' יהונתן (תפארת יהונתן פ' ואתחנן), ער זאגט אז די תורה איז בלי גבול, ארוכה מארץ מדה, און וואס מער מ'איז עוסק דערין מ'איז זיך מייגע אלץ גרעסער און בריייטער וועדט דאס.[4]

ער טייטשט די גמרא (גיטטין נז.) ארץ ישראל נקראת ארץ צבי (דניאל יא מא), מה צבי אין עורו מחזיק את בשרו, כך ארץ ישראל פשטא לה וגמדא לה, שטעלט ער דאס צי צו ארץ ישראל.[5]

דער זיידע ז"ל אין ייטב לב פ' מסעי האט אויך א שמועס איבער דעם.[6]

איך האב דאס צוגעשטעלט אזוי, האב איך געזאגט (בתוך דבר"ק אצל הדלקת הנרות ליל ב' דחנוכה) אז מיטן כח החידושי תורה אין תורה שבעל פה איז געקומען דער נם פון די מנורה, ווייל דאס האט מרחיב געווען דעם שמן און ס'איז אריינגעקומען די ברכה, אזוי ווי ס'איז מרחיב ארץ ישראל.[7]

הכתוב בברכת כהנים (במדבר ו, כג) כה תברכו את הני ישראל, להשפיע להם כל טוב, אמו"ר להם, על ידי אמירת דברי תורה... עכלש"ק.

וכבר ציינו לזה דורשי רשומות גם על ספרי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א אשר בשמו יקרא 'לב אהרן' לרמז ענין זה, כי ל"ב אהר"ן ר"ת ר'אה א'נוכי נ'ותן ל'פניכם ה'יום ב'רכה.

2 עי' שם בספה"ק תפארת שלמה לחנוכה שמבאר הענין, וז"ל: אך הנ"ל לפרש דהנה כתיב זכרו נפלאותיו אשר עשה מופתיו ומשפטי פיו מהו ענין שייכות המשפטים אל הנפלאות. אכן משפטים הם התורה ומצות דהנה כן הוא ענין הנס הגדול הנעשה ברצון הבורא ית"ש הוא להיות רצון הבורא ב"ה לחדש להם הלכות ומצות לישראל. הנה ע"י השפעת אורו הגדול ית"ש בשעת הנס ההוא הנה ע"כ הוא משפיע וממשיך להם התורה והלכות לישראל וכל עיקר הנס הוא ע"י ההלכות והמצות האלו והשפעתם שנתחדשו בעולם שע"י חדושי ההלכות הוא מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית כנודע. הנה זה שאמר הכתוב זכרו נפלאותיו אשר עשה להודות לד' עליהם. וע"י מה יהי' הזכרון אמר הכתוב מופתיו ומשפטי פיו כי הלא נתחדשו מזה משפטים ותורות כגון הלכות חנוכה. הלכות פורים, עי"ש כל הענין.

3 וז"ק: וכן בחנוכה אמרו ז"ל מאי חנוכה דת"ר ע"ש פי' ששואל מאי חנוכה ומה ענינה ומתרץ דתנו רבנן זה עיקר מכח התורה ללמוד דברי רבנן וסברתם כנ"ל. וזה נ"ח נר מצוה ותורה אור. אבל אם אין בבחי' הנס התחדשות התורה הנה הוא רק לשעה כשאר הניסים אשר נעשים לישראל, עי"ש.

4 עי' לשו"ק בתפארת יהונתן (פ' ראה): דידוע דהתורה ארוכה מארץ מדה, ומקוצר המשיג בקושי גדול יש להשיגה, אך אם יהגה בו תמיד אז מביט בשכלו ומתרחב עד מאוד, וזה בזה תליא אם אנו לומדי' תור' ומתרחבת אצלינו אז א"י ג"כ מתרחבת אבל אם אינם עוסקי' בתורה היא מתקצרת.

5 וזל"ק שם פ' ואתחנן: רק נראה דהתורה שבכתב יש לה גבול כמו שכתובה, אבל תורה שבע"פ הוא ברמזים וביאורי התורה אין להם קץ ותכלה, כמ"ש ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ולפי רוב ההוגים בתורת ה' נתרחב גבולה, כך א"י נמי מתרחבת והולכת, ולכך נקראת ארץ צבי שמתחזקת יושביה כדאמרינן, דלפי תחום התורה תחום א"י מתחשבת.

6 וזל"ק שם בפ' מסעי: והענין, כי בזכות התורה שבעל פה שדרשו על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ומלבד זה עוד הוסיפו גזרות ותקנות וסייגים למשמרת התורה וגם זה נכלל בכלל תורת ה' מלא תסור, אם כן הרי התורה שבכתב נתגדל ונתרחב והולך בהרחבה וארוכה מארץ מדה, כמו כן ארץ ישראל מתרחב והולך.

7 כדי להבין הענין נעתיק את הדברות קודש של ליל ב' דחנוכה, במילואו: במס' שבת (כג.) אמר רב יהודה, יום ראשון הרואה מברך שתים ומדליק מברך שלש, מכאן ואילך מדליק מברך שתים ורואה מברך אחת, מאי ממעט, ממעט זמן, ופריך ונימעוט נס, ומשני נס כל יומי איתיה. והקשה בפנים יפות (פ' מקץ) מאי סלקא דעתך לומר ונימעוט ניסא, אדרבה הא בשאר ימים היה הנס יותר נראה ונגלה מביום הראשון.

וי"ל מה שכתב בתפארת יונתן (פ' דברים ופ' ראה) על מאמרם ז"ל (גיטין נז.) שארץ ישראל נקראת ארץ צבי (דניאל יא מא), מה צבי אין עורו מחזיק את בשרו, כך ארץ ישראל פשטא לה וגמדא לה. ביאור הדבר, כי התורה שבכתב יש לה גבול כמו שכתובה, אבל תורה שבעל פה הוא ברמזים וביאורי התורה אין להם קץ ותכלה, כמ"ש (איוב יא ט) ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים (עירובין נא.), ולפי רוב ההוגים בתורת ה' נתרחב גבולה, כך ארץ ישראל נמי מתרחבת והולכת, עכ"ד. (הובא בייטב לב פ' מסעי עמוד רמא).

ועל פי זה יש לומר המכוון בברכת יצחק אבינו ליעקב אבינו (בפ' תולדות) ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ, ובמדרש (ב"ר פפ"ו ס"ג) ויתן ויחזור ויתן, מטל השמים זו ציון שנאמר (תהלים קלג ג) כטל חרמון שיורד על הררי ציון. והיינו שיזכה יעקב אבינו למתנת הארץ כמה פעמים ויתן ויחזור ויתן, ואם תאמר במה יזכה לברכה זו, על זה דרש המדרש (שם) מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה, דגן זו תלמוד, תירוש זה אגדה. כלומר שבזכות לימוד התורה מקרא משנה תלמוד ואגדה, ויוסיף קושיות ותירוצים בתורה שבעל פה ותתרחב

התורה, כך ויתן לך האלקים מטל השמים, זה ציון, ויתן ויחזור ויתן, שיתרחב ארץ ישראל ויתגדל כסדר.

והקדים יצחק אבינו אל הברכות, ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י זה שדה תפוחים, ומקורו במס' תענית (דף כט:). וכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תולדות) רומז לשבת קודש הנקרא (זוה"ק יתרו פח.) חקל תפוחין קדישין. וביאור הדבר, דאיתא בזוה"ק (יתרו דף פח.) כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, הרי שכל מיני ברכות והשפעות של ששת ימי ימי המעשה, כולם תלויין ביום השבת, ואם כן גם השפעת התורה והיינו השפע של חידושי תורה, נמשך ביום השבת. וזהו ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', רומז על יום השבת הקל תפוחין קדישין, כי בו ביום נמשך ההשפעה של חידושי תורה והרחבת גבולי ארץ ישראל.

ונקדים עוד מה שאנו אומרים (בברכת ההודאה) וזדים ביד עוסקי' תורתך, ומפרש הפרי מגדים (או"ח עת"ר א"א סק"א) הכוונה, שעסקו בעיון ופלפול התורה, עכ"ד. וממה שמזכירים זה אצל ההודאה, מוכח כי דבר זה היה גורם לנס מה שעסקו בפלפול ועיון התורה.

ונודע דברי הגה"ק מאוסטראווצא ז"ל באור תורה (חנוכה אות ג) שמבאר על פי חשבון, שכ"ה בכסליו של אותו שנה חל בשבת, והיו טמאים טומאת ערב, והדליקו בליל שבת, עכ"ד.

ובכן יש לומר כי כאשר נחו מאויביהם ביום כ"ה בכסליו שחל אז בשבת, מיד התחילו הכהנים הקדושים לעסוק בתורה בעיון ופלפול, כי ידעו שהשפעת התורה בששת ימי המעשה תלוי ועומד ביום השבת קודש, ובכח זה של חידושי תורה ביום השבת, זכו לנס חנוכה, כי כמו שבחידושי תורה נתברך גבולות ארץ ישראל, כן נמשך הברכה והרחבה גם בשמן שבפך, עד שהספיק השמן לכל שמונת ימי חנוכה.

ובזה יתפרשו דברי הגמרא דפריך ונימעוט ניסא, כי הקשה הבית יוסף (סי' עת"ר) למה תקנו להדליק נר חנוכה שמונה ימים, הלא כיון שבפך היה בו שמן להדליק יום אחד, נמצא שביום הראשון לא היה שום נס. ולפי האמור יש לומר דאין הכי נמי שהתגלות הנס מה שהיתה הברכה מצויה בשמן, היה רק בימים האחרים, אמנם הלא ברכה זו היתה תלויה ביום הראשון שהוא שורש החידושי תורה בכל ששת ימי המעשה שלאחריו, וכיון ששורש הנס והברכה היתה ביום הראשון, משום הכי סלקא דעתך אמינא למעט ניסא בשאר הימים, ועל זה מתרץ נס בכל יומי איתיה, דסוף כל סוף נס דמנורה היה בשאר הימים בכל יום בפני עצמו, לכן בכל הימים ראוי לברך שעשה נסים.

ולכן בימי חנוכה נמשך שפע הפרנסה, כי בהדלקת נר חנוכה מאיר אור התורה, ועל ידי זה מתרחבים גבולות ארץ ישראל, וגם נתרחב השפע בצרכי הגשמיים, וממילא נמשך פרנסה בהרחבה גדולה.

8 הנה דין הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת אינו מוזכר כלל בדברי הגמרא, וראשיתה ומקורה בדברי רבותינו הראשונים, וזהו לשון המאירי בחידושיו למס' שבת (כג:): וזה שנהגו להדליקם בבית הכנסת, עיקר הענין משום פרסומי ניסא ולא לכוונה אחרת, והדבר נאה, עכ"ל.

אב"ד קהל חסידים: איך האב געזאגט א געדאנק, דער בית יוסף מוטשעט זיך פארוואס מ'צינדט אין שוהל, זאגט ער איין טעם וועגן פרסומי ניסא, איין טעם זאגט ער וועגן די אורחים.[8]

רבינו: ס'איז א נפקא מינא בלפי א קטן צי ער קען צינדן אין בית הכנסת.[9]

אב"ד קהל חסידים: כ'האב געזאגט נאך א טעם, לכאורה איז א פלא ווען דאם בית המקדש איז געשטאנען, ס'איז טאקע געשען א נם אז מ'האט געקענט צינדן די מנורה, פארוואס האט מען מתקן געווען אז יעדער איד מוז אינדערהיים צינדן, ס'איז דאך דא דער בית המקדש וואו מ'צינדט די מנורה.

רבינו: דער מהר"ם שיק אין די תשובות (סי' ל"ה) ברענגט טאקע אז דער חתם סופר האט געצינדן אין ביהמ"ד אהן קיין ברכה.[10]

וז"ל המחבר (בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרע"א סעי' ד) **ובבית הכנסת מניחו** [למנורה שמדליקים בבית הכנסת] בכותל דרום, ומדליקין ומברכין בבית הכנסת משום פרסומי ניסא, ומוסיף הרמ"א: ואין אדם יוצא בנרות של בית הכנסת, וצריך לחזור ולהדליק בביתו, ונוהגין להדליק בבית הכנסת בין מנחה למעריב, ויש נוהגין להדליק בערב שבת קודם מנחה, ואם רוצים למהר להתפלל לאחר שבירך השליח ציבור והדליק אחד מהן, יוכל השמש להדליק הנשארים, והשליח ציבור יתפלל עכ"ל.

ובבית יוסף שם ביאר מקור דין זה, וז"ל: ומה שכתב הטור שמניחין נר חנוכה בבית הכנסת, נראה שתיקנו כן מפני האורחים שאין להם בית להדליק בו, וכמו שתיקנו קידוש בבית הכנסת משום אורחים דאכלו ושתו בבי כנישתא, וכן כתב הכל בו (סימן מ"ד).

וכתב עוד טעם אחר שהוא כדי לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר הברכות לפניהם, שיש בזה פרסום גדול להשם יתברך וקידוש שמו כשמברכין אותו במקהלות.

וזה לשון הריב"ש (בתשובה סימן קי"א) המנהג הזה להדליק בבית הכנסת מנהג ותיקן הוא, משום פרסומי ניסא כיון שאין אנו יכולין לקיים המצוה כתיקונה להדליק כל אחד בפתח ביתו מבחוץ, מפני שיד האומות תקיפה, ומברכין על זה כמו שמברכין על הלל דראש חדש, אף על פי שאינו אלא מנהג, ומכל מקום באותה הדלקה של בית הכנסת אין אדם יוצא בה, וצריך לחזור ולהדליק כל אחד בביתו , ע"כ לשון הבית יוסף.

נמצינו למדים שני טעמים בדין הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, בכל בו כתב שמדליקים בבית הכנסת משום אורחים שאין להם בית להדליק ויוצאים ידי חובתן בנרות אלו, ועוד הוסיף טעם אחר וטעם זה ביארו גם הריב"ש בתשובה משום פירסומא ניסא.

9 דהיינו שיהיה נפק"מ למעשה בין ב' הטעמים אם קטן יכול להדליק בביהכ"נ, כפי שפוסק הגר"י נג'אר זצ"ל בספרו מועדי ה' (על הסמ"ג הל' חנוכה): ונראה דקטן מותר להדליק בביה"כ כיון שאינו אלא לפרסומי ניסא ואין אדם יוצא יד"ח בהם, ואע"פ שלפי הטעם שכ' הב"י בשם הכלבו דמפני האורחים אינו יכול להדליק, מכל מקום נקטינן בעיקר טעמא... וראה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' ס"ה).

10 ע"ש שדן בענין ברכה על הדלקת נ"ח בביהכ"נ, וכתב, אבל האמת דמנהג העולם לברך גם על מנהג שאין לו מקור בש"ס ופוסקים, והכי פסקינן בשו"ע דמברכין על הדלקת נ"ח בביהכ"נ, וכן הוא המנהג בכל

אב"ד קהל חסידים: כ'האב נישט קיין תירוץ, נאר ס'קען זיין אז דאס איז דער טעם וואס מ'צינדט היינט סיי אינדערהיים און סיי אין ביהמ"ד, ווייל בשעת די נס איז אזוי געווען, אז מ'האט געצינדן אין ביהמ"ק און יעדער איד האט געצינדן אינדערהיים, במילא איז געבליבן אזוי.

רבינו: דער קדושת לוי זאגט דאך אז דער גאנצער נס חנוכה איז געווען אין זכות פון די נרות וואס מ'צינדט אין ביהמ"ד.[11]

אב"ד קהל חסידים: ער זאגט עם דארט מיט א משל.[12]

רבינו: יא, אז דער זכות נרות בית הכנסת האט מעורר רחמים געווען, און פארדעם איז געווען דער נס המנורה.

איך האב אמאל געקלערט א טעם, ס'איז מיר שוין אויסגעקומען דאס צו זאגן אסאך יארן צוריק, פארוואס מ'צינדט אין ביהמ"ד. דער מחבר (או"ח סי' תרע"א ס"ז) זאגט דארט אז מ'צינדט און מ'מאכט א ברכה אין ביהמ"ד וועגן פרסומי ניסא, זאגט דער רמ"א 'הגה ואין אדם יוצא בנרות של בית הכנסת וצריך לחזור ולהדליק בביתו'. נו אז קיינער איז נישט יוצא מיט די נרות בבית הכנסת פארוואס צינדט מען דאס.

דער טאטע ז"ל אין ברך משה אויף חנוכה (מאמר על הניסים אות יד) שטעלט זיך אויך אויף דעם.

האב איך דעמאלטס געזאגט, ווייל דער טורי זהב (או"ח סי' עת"ר ס"א) פארענטפערט דעם בית יוסף'ס קשיא וואס איז געווען דער נס די ערשטע נאכמ, זאגט ער אז ס'שטייט אין זוהר הק' (פ' יתרו פז:) אז 'הברכה אינה שורה באתר ריקניא', במילא האט געמוזט בלייבן אביסל שמן די ערשטע נאכט כדי די ברכה זאל האבן ווי חל צו זיין, אזוי פארענטפערט ער די קשיא.

פרעגט דער אפוקי יהודה (דרוש מי מרובה), הני מילי ביי א נס וואס קומט בכח הצדיקים, צדיק גוזר והקב"ה מקיים, דאס קען נישט קומען באתר ריקניא, אבער ביי א נס פונעם אויבערשטן אליינס, דער אויבערשטער קען דאך באשאפן אפילו א יש מאין, איז דאך נישט שייך צו זאגן אז ס'פעלט אויס מער שמן כדי די ברכה זאל קענען חל זיין.

נאר ס'שטייט פונעם בעלזער רב ז"ל רבי ישכר בער, זאגט ער אז דער נס חנוכה איז געווען טאקע בכח הצדיקים וואס האבן מתפלל געווען אז ס'זאל נתרבה ווערן די שמן מ'זאל קענען צינדן די הייליגע מנורה, ער טייטשט דארט אזוי, מ'זאגט אין די תפילה דארט ביי על הניסים 'והדליקו נרות בחצרות קדשיך' זאגט ער 'והדליקו נרות' דאס אז מ'האט געקענט צינדן די נרות המנורה, דאס איז געווען מיטן כח פון 'בחצרות קדשך' די בתי כנסיות ובתי מדרשות וואס ווערן אזוי אהנגערופן חצרות קדשיך, ווי צדיקים האבן מתפלל געווען ס'זאל געשעהן דער נס השמן.

באמת דער זיידע ז"ל אין קדושת יו"ט (לחנוכה אות ט"ז) זאגט נאך איך אזוי, אז דער נס המנורה איז געקומען בכח תפילת הצדיקים, במילא איז דער טורי זהב געערעכט

תפוצות ישראל, ואעפ"י ששמעתי שמרן בעל החתם סופר מנע את עצמו מלברך על הדלקת נ"ח בביהכ"נ, מ"מ כן הוא המנהג, וסוגיא דעלמא בלי פקפוק, עכ"ל.

ובכנסת הגדולה (סי' תרע"א): אמר המאסף ואע"פ שאין מברכין על ערבה זהו במנהג קל וכו', ואני לא באתי לידי מדה זו וכו' בנר חנוכה דאינו מנהג אלא משום מעשה שהי' ותיקנו חכמים שידליקו, אף שההדלקה בביהכ"נ הוא מנהג, הרי עיקר נר חנוכה אינו מנהג ומברכין גם בביהכ"נ.

ועי"ע בס' מור וקציעה כתב היעב"ץ שא"א ספק ברכות להקל בנר חנוכה, כיון שהברכה היא בכלל פרסום ניסא.

ובערוך השולחן (סי' תרע"א) דייק מדברי מרן בשו"ע שכתב מדליקין ומברכין גם בביהכ"נ משום פרסומי ניסא, דהיינו גם ההדלקה וגם בברכה יש משום פרסום הנס, ועי"ע בס' דעת תורה שם.

11 עיין בספה"ק קדושת לוי (לחנוכה, קדושה שלישית) שמבאר הענין וזל"ק: ונראה הטעם שהיו נרות דבית המקדש יותר רצוים לפני השי"ת שבהם נעשה הנס, ובזכות המנורה נעשה ההצלה, שבנרות יש תמיד קדושה אפילו בחוץ כגון נר של שבת ונר של בית הכנסת, משא"כ בשאר קרבנות, לכן כיון שבנרות אנו עובדין אותו תמיד, אפי' בזמן שבית המקדש חרב היא רצויה לפני הקב"ה מכל עבודות, שכשבטלו מלכות יון הרשעה עבודת בית אלהינו בזה הזמן עשו ישראל בודאי מצוה בנרות כגון בנר שבת ובנר התפלה, ועלו אלו הנרות של שבת ושל בית הכנסת למעלה לפני הבורא ב"ה, התעורר זה המצוה נעשה לישראל תשועה.

12 עי"ש מה שכתב במתק לשון קדשו: והרי זה דומה על דרך משל, כל זמן שהבן אינו רואה את פניו אין לו כ"כ געגועים עליו, וכיון שהוא בא לחצר ורואה את אביו דרך החלונות ואין מניחין אותו לחדר לכנוס לפנים אצל אביו, יש לו געגועים על האב ויש להאב געגועים על הבן, כיון שרואין זה את זה ואין מניחין אותו לחדר לכנוס לפנים אצל אביו.

כך כיון שנכנסו היוונים להיכל היו כל הקרבנות ועבודות בטלין, אך נרות המנורה כיון שהיה נרות של שבת ושל בית הכנסת שהם עבודת חוץ, ועלה לפני הקב"ה ולפני כסא כבודו, ולא הניחו הרשעים להדליק הנרות שהיא עבודת הקודש פנימה, גלל כן נכמרו רחמים למעלה על זאת העבודה של הנרות, לכן נעשה הנס בנרות ולא בשאר עבודות, ואע"פ שגזרו על שבת ומסתמא גזרו על נר שבת, אעפ"כ בודאי עשו בצנעא כי שמרו שבת בצנעא, לכן כיון שבהתעוררות נרות נעשה תשועה לישראל, לכן נעשה בה נס. עי"ש.

אז ס׳האט אויסגעפעלט איבעריגע שמן כדי די ברכה זאל קענען חל זיין די איבעריגע טעג.[13]

קומט אויס, איז דאך דער נס געשעהן פון די תפילות וואס מ׳האט מתפלל געווען אין די בתי מדרשות, איז לזכר זה צינדט מען אין ביהמ״ד עקסטערע די נרות המנורה אלץ פרסומי ניסא. אזוי האב איך אמאל געזאגט א טעם דערויף.[14]

אב״ד קהל חסידים: אז דער בימים ההם איז דאס געווען, איז דאך דער בזמן הזה אויך אזוי, דער כח אז די צדיקים קענען משפיע זיין ניסים. ס׳שטייט דאך אזוי אין קדושת לוי (קדושה ראשונה לחנוכה) לשנה אחרת קבעום אז זיי האבן געזהן א יאר שפעטער די השפעה פונעם נס, די זעלבע הארה איז אראפגעקומען, פארדעם האבן זיי קובע געווען דעם יום טוב. במילא דארפן די צדיקים היינט אויך משפיע זיין, זיי זענען בכח משפיע צו זיין ניסים פאר אידישע קינדער.[15]

רבינו: דער זיידע ז״ל פירט טאקע אזוי אוים, אז ווייל דער נס איז בכח הצדיקים קען מען משפיע זיין עד היום הזה.[16]

באמת די גמרא (שבת כא:) איז א פלא, דער לשון הגמרא איז דאך אזוי ׳לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה׳, עם שטייט נישט הדלקת הנרות, ס׳איז ווערט גארנישט דערמאנט, דער לשון הגמרא איז נאר ׳הלל והודאה׳, עד כדי כך אז ס׳איז דא וואס זאגן אז בזמן הבית האט מען נאר מתקן געווען ׳הלל והודאה׳, ערשט נאכן חורבן האט מען מתקן געווען צו צינדן,[17] אזוי האב איך געזהן א שמועס איבער דעם. און רבי משה שטערנבוך (הגאון הגדול מרא דארעא קדישא שליט״א בעל שו״ת

---

13 עיי״ש בקדושת יו״ט שכתב וז״ל: ״ולפי דעתי יש לדון על דבריו, דמהיכן יצא לו לומר בהחלט דהנס של חנוכה היה על ידי השי״ת לבדו, דלמא היה על ידי תפלת צדיקים שהתפללו להשי״ת שיהיה תוספות שפע על השמן, ואם כן היה על ידי תפלת הצדיקים שנזונים בזרוע (ברכות יז:) ואם כן יצדקו דברי הטורי זהב״.

14 ועיין בחידו״ת מהר״א ט״ב (שנת תש״ס דף נ״ב) שמרן שליט״א מביא ביאור הנ״ל ומוסיף שעוד יקשה לפי מ״ש אאמו״ר שליט״א בברך משה (פר׳ ויחי) דבשבת קודש באה ההשפעה מכח עליון גבוה מעל גבוה, וממילא שורה הברכה אף באתר ריקניא. וידוע מהגה״ק מאוסטראווצא ז״ל (אור תורה חנוכה אות ג׳) דנס חנוכה חל אז כ״ה בסליו ביום השבת, וא״כ הוה השפעתו בכח עליון גבוה מעל גבוה דאשתכח גם באתר ריקניא.

אולם ע״פ המבואר דהיונים רצו שיבטל מבני ישראל עבודת התפלה, ומ״מ התגברו בנ״י והתפללו לד׳, יש לומר דאה״נ דהנס הי׳ יכול לחול באתר ריקניא, כי הו״ל לישפע ע״י הקב״ה, אבל כיון שרצו היונים להשבית עבודת התפלה כדי שלא יהא כח הבחירה, ע״כ עשה הקב״ה והשפיע הנס דייקא ע״י תפילת הצדיקים בכדי להראות גודל כח התפלה, עדש״א והדליקו נרות, ע״י בחצרות קדשיך אלו התפלות הנאמרין בביהמ״ד, וכיון דבא מהשפעת כח התפלה שע״י הצדיקים, שפיר איצטריך שיהי׳ מקום לנס לחול על שום דבר. ועיי״ש שהאריך עוד בנועם דבריו.

15 וזל״ק: דהנה צריכין להבין למה עשאו יום טוב וקבעו בהלל ובהודאה על הנס דשמונת ימי חנוכה ודפורים, ולא עשאו יום טוב ביום מלחמות סיסרא ביום מלחמת סנחריב אשר היה נס גדול שרצה הקל יתברך לעשות את חזקיהו משיח וכו׳ וביתר ניסים שבכל יום, אלא הנס שראו אבותינו ונביאים הקדמונים ואנשי כנסת הגדולה שעשה גם כן פעולה במעשינו הטובים, שאלו החסדים נתגלה בכל שנה ושנה ובכל דור ומאירים אלו הניסים לפי גודל מעשיהם אשר עשו הקדמונים שיתגלה תמיד, עשאום יום טוב כגון חנוכה ופורים שלוש רגלים, אבל במלחמת סיסרא וסנחריב וכדומה להם ראו הקדמונים שלא היה כח בידם שיתגלה זה ההארה לזה הנס והחסדים ההמה בכל דור ודור ובכל שנה ושנה, לכן לא עשאום יום טוב, וזה היה כוונת אנשי כנסת הגדול שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, כלומר שאלו החסדים והניסים וההארות שהיה אז בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול נתגלה עד עכשיו בזמן הזה עכל״ק

16 וזל״ק של מרן הקדושת יו״ט שם: ״ולפי זה בנס חנוכה יש שני חילוקים בכמה שהיה על ידי תפלת הצדיקים, א׳ שאם היה הנס על ידי השי״ת לבדו לא היה הנס רק ז׳ ימים, אבל על ידי תפלת הצדיקים היה הנס שמונה ימים. ב׳ מחמת שנעשה על ידי תפלת הצדיקים, נוכל להשפיע הנסים גם כהיום הזה״.

17 הנה נחלקו הראשונים מתי נתקנה התקנה בחנוכה להדליק נרות, וריהטא דשמעתתא היא שכשתקנו שימי חנוכה יהיו ימי הלל והודאה ה״ה שתקנו התקנה להדליק נרות.

אמנם דעת הרז״ה (בסוגיא דחנוכה בשבת) שתקנו תקנת הנרות לאחר שנחרב הבית, ונמצא שהיתה כמו 206 שנה (עיין ע״ז ט.) אחר שגברה מלכות בית חשמונאי. וכבר הרגיש בזה הרא״ם בחיבורו על הסמ״ג הלכות חנוכה (והובאו דבריו בב״ח סי׳ תרע״א) מדברי הברייתא בשבת (כא:) חוץ דלא תיקנו אותם אלא בהלל והודאה ולא הוזכר כלל שקבעום לענין הדלקת נרות.

וכן יש לדייק נמי מדברי המדרש (מובא באוצר המדרשים עמ׳ קפ״ח): ...ועל הצלתם ונס האסיך ההוא קבלו וקיימו היהודים עליהם ועל זרעם להיות עושים את שמונת ימי חנוכה בהלל ובהודאה בכל שנה ושנה וזכרם לא יסוף מזרעם... ולא הזכירו כלל ענין הדלקת נר חנוכה.

ויש לציין שעל פי ד׳ הרז״ה מיישבים תמיהת האחרונים איך יתכן שבית שמאי ובית הלל נחלקו אודות מהדרין מן המהדרין, הלא תקנת נר חנוכה היתה בימי החשמונאים שהיה כמאה שנה קודם הלל שחי כמאה שנה קודם החורבן, ואיך משכחה״ל שבמאה שנה נשתכחה התקנה אודות הדלקת הנרות.

אמנם לדעת הרז״ה (ריש פ״ב דשבת) שתקנת הדלקת המנורה התחילה אחר החורבן, ונחלקו בית שמאי ובית הלל אם במהדרין מן המהדרין היו מוסיפים כל יום או פוחתים לק״מ, דגם ביבנה נחלקו שתקופה זו היתה זמן התקנה ונחלקו במהות התקנה איך לתקן.

תשובות והנהגות) האט מיר געשיקט זיינם א ספר אויף חנוכה (ספר מועדים וזמנים לחנוכה), האב איך געזעהן ער האט אויך א שמועס, און ער וויל טאקע אויך זאגן אז אין אנהייב האט מען נאר מתקן געווען במקום רבים אין א ביהמ"ד, און שפעטער האט מען מתקן געווען ס'זאל זיין 'איש וביתו'.

אב"ד קהל חסידים: ער פארענטפערט מיין קשיא.

רבינו: אזוי וויל ער דארט זאגן, אז אנהייב האט מען מתקן געווען מ'זאל צינדן, אבער נישט יעדער איד זאל צינדן, נאר במקום רבים. ס'איז עפעס א חידוש פון א אויפטוה.

אבער כ'האב שוין געזעהן אזוי פון אנדערע וואם זאגן אז מ'האט טאקע קובע געווען אנהייב נאר הלל והודאה.

אין די ראשונים איז דא וואם זאגן יא אז מ'האט מתקן געווען גלייך הלל והודאה און הדלקת נרות, אבער די גמרא'ס לשון איז קבעום 'בהלל והודאה'.

אב"ד קהל חסידים: אין שמונה עשרה זאגט מען אויך אזוי ביי 'על הנסים', וקבעו שמונת ימי חנוכה 'להודות ולהלל'.

רבינו: דאם קומט פונעם לשון הברייתא 'לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה'.

אבער ס'איז דא ראשונים וואם זאגן יא ארוים אז מ'האט תיקף מתקן געווען הדלקת הנרות אויך.[18]

אב"ד קהל חסידים: כ'האב געטראכט לויט דעם, דער פרי מגדים (סי' תר"ע א"א סק"ב) זאגט אז דער מנהג איז אנצוצינדן אין די בתי מדרשים אינדערפרי,[19] אז מ'זאל צינדן בייטאג אויך, ווייל אין ביהמ"ק איז דא וואם האלטן אז מ'זאל צינדן אויך אינדערפרי אינדערוואכן.

רבינו: דער רמב"ם (פ"ג מהל' תמידין ומוספין) האלט אזוי מ'זאל צינדן אינדערפרי אויך.

איינם פון די תירוצים אויפ'ן בית יוסף'ס קשיא איז אז ס'איז געווען אנצוצינדן אויף בייטאג אויך, ווייל ארגינעל איז נאר געווען אויף ביינאכט, און ס'איז געווען דער נם אז ס'איז געווען סיי אויף ביינאכט און סיי אויף בייטאג, דאם איז איינם פון די תירוצים אויפן בית יוסף'ס קשיא. [עיי' בדברי הבנין שלמה המובאים לקמן].

אב"ד קהל חסידים: רבי שלמה כהן דער חשק שלמה זאגט אין א תשובה (שו"ת בנין שלמה), אז די גמרא זאגט דארט 'בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן ולא היה בו אלא להדליק 'יום אחד', אז ס'וואלט געדארפט וועז שטיין 'לילה אחד', נאר דער נם איז געווען אז ס'איז אויף בייטאג אויך געווען געגוג.[20]

---

18 וכן כתב הריא"ז (שבת כא:) לשנה אחרת קבעום ועשאום שמונה ימים שאומרים בהן את ההלל ומודים על הנס בהדלקת הנרות ומזכירין אותו בתפילה.

הרי לנו בהדיא דבשנה אחרת מיד כבר תקנו את ההלל בתפילה וההודאה בהדלקת הנרות, וכן נקט הרא"ם בחידושיו על הסמ"ג (חנוכה), וכתב דלפי הגירסא דקבעום ועשאום קבעום קאי אהדלקה דלעיל, ועשאום קאי אהלל והודאה.

19 עיי' בספר מור וקציעה (סי' תרע"ה) כ' שכך היתה נהוג מקדם בכמה קהילות באשכנז, וכה כותב: מה שנוהגים בק"ק שבארצות אשכנז עם שיורי הנרות שדלקו מאתמול שחוזרין ומדליקין אותם בבית הכנסת בבוקר בעת התפלה". היינו שהי' מדליקין בשחרית אותן נרות החנוכה שנשארו כבויים מאתמול בלילה, דכיון שנתעבד בהו חדא מצוה יתעבד בהו פרסומי מצוה גם בשחרית.

וכן מביא מנהג זה הגאון בעל חות יאיר בספרו מקור חיים (תרע"ב ס"ב): מנהג ישובים מכבין בערב אחר יציאת ביה"כ וחוזרים ומדליקין בבוקר.

20 עיי' שו"ת בנין שלמה (סי' נ"ג) שתמה מאין יצא מנהג זה שכל הנך טעמי דלעיל שניתנו בראשונים לא שייך על הדלקה בבוקר, וסיים, ומצוה לבקש וליתן טעם לזה.

אמנם הגאון בעל בנין שלמה נדרש ליישב טעם המנהג, וכותב, ועלה בדעתי דאולי יצא המנהג כדי לצאת דעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דגם בבוקר היה צריך להדליק נרות המנורה אם מצאן כבויות, ועל זה כתב קרא (שמות ל, ז) בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות וכמ"ש בפ"ג מהל' תמידין ומוספין הל' י"ב וז"ל: דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מ"ע וכו' מהו דישון המנורה כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו וכו' ומדליק נר שכבה, והדלקת הנרות היא הטבתם, ונר שמצאו שלא כבה מתקנו עכ"ל.

וע"ל קצת להביא ראיה לדברי הרמב"ם ז"ל מלשון הש"ס דשבת (כ"א:) דאמר שלא מצאו אלא פך אחד וכו' ולא הי' בו להדליק אלא יום אחד, וכ"ה הלשון במגילת תענית (פ"ט). ולכאורה הא מצות הדלקת המנורה הוא מערב עד בוקר ולא ביום, וא"כ שפי הו"ל לומר דלא הי' בו להדליק רק לילה אחת, אלא ודאי כדעת הרמב"ם ז"ל דגם בבוקר הי' צריך להדליק כל הז' נרות אם מצאן כבויות, ואם כן הי' נמשך באמת ההדלקה כל המעת לעת.

ועל פי זה עולה נכון המנהג להדליק בביהכ"ג גם בבוקר, משום דבמנורה נמי היה ניכר הנס גם בבוקר בעת ההטבה דלא היה בו רק להדליק ולהטיב רק ליום אחד והדליקו בו שמונה ימים, והא דאין מדליקין בבית בבוקר היינו משום דביום ליכא פרסומי ניסא כלל דשרגא בטיהרא מאי אהני, אבל בבהכ"נ דהוא מקדש מעט שפיר נכון להדליק במנורה נ"ח, כדי לעשות זכר לנס דהטבה.

רבינו: יא, איינם פון די תירוצים איז דאס אז אינעם פך איז נאר געווען אויף בלילה, און ס׳איז געווען גענוג אויף בייטאג אויך.[21]

ס׳איז נאר דער רמב״ם וואס האלט אזוי, אנדערע האלטן אז ס׳איז נאר ביי די נאכט, אין פסוק שטייט ׳מערב ועד בוקר׳.

וועלן האט מען געצינדן? לויטן רמב״ם שטייט אז מ׳האט געצינדן בין הערבים, פון לשון הרמב״ם קוקט אוים אז מ׳האט געצינדן פארנאכט׳ס.[22]

אב״ד קהל חסידים: אזוי ווי קרבן פסח, בין הערבים.

רבינו: דער אוסטראוצער אין אור תורה (לחנוכה אות ב, ג) זאגט אז דעם ערשטן טאג דעמאלטס זענען זיי געווען טמאי ערב, און מ׳האט נישט געקענט צינדן נאר ביי די נאכט, מ׳האט געמוזט ווארטן אויף הערב שמש.

ער מאכט א חשבון אז דעם ערשטן טאג איז געווען שבת, און וועגן דעם האט מען טאקע דעמאלטס געמוזט צינדן ביי די נאכט.

אב״ד קהל חסידים: און שבת קען מען דען נישט צינדן...?

רבינו: הדלקת המנורה איז טאקע דוחה שבת [וכפי שכתב הרמב״ם בפ״ג מהלכות תמידין ומוספין ה״י דהוי כקרבנות שקבוע להן זמן], אבער מ׳איז געווען טמא טומאת ערב, מ׳האט געמוזט ווארטן אויף הערב שמש. אזוי מאכט ער אזא חשבון.

ער פרעגט לויט דעם אויפ׳ן בית יוסף׳ס תירוץ אז מ׳האט צוטיילט אויף אכט חלקים, נו וויזוי האט מען געמעגט צינדן שבת וועלן ס׳איז נישט קיין שיעור.[23]

דער טאטע ז״ל אין ברך משה פארענטפערט דעם בית יוסף׳ס קשיא, לויט דעם אוסטראוצער אז ס׳איז געווען ערב שבת, זאגט ער ממילא האט מען אנגעצינדן די מנורה בייטאג וועגן תוספות שבת.[24]

אב״ד קהל חסידים: יא, במילא האט דאס געדארפט ברענען מער ווי ליל אחד.

*

ואמר רבינו: זענט איר געקומען דא אויף א שמחה?

אב״ד קהל חסידים: יא, אויף אפאר שמחות קיעה״ר. כ׳האב דריי אייניקלעך התונות איינם נאכן אנדערן.

ואמר רבינו בצחות: זענט איר דא אויף איינמאל געקומען צו די אלע שמחות מיט איין שפעזן...

אב״ד קהל חסידים: יא....

שוין.... כ׳וויל נישט אויפהאלטן דעם רבי׳ן, כ׳זעה ס׳וואלטן נאך אפאך אידן אריינצוקומען, כ׳וויל נאר נעמען א ברכה.

ובירכו רבינו: הצלחה רבה, מ׳זאל קומען אויף שמחות, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל זעהן נחת דורות ישרים ומבורכים קינדער און קינד׳ס קינדער עד מאה ועשרים שנים מיט הרחבת הדעת.

אב״ד קהל חסידים: אמן, א יישר כח, והמברך יתברך.

ואיחל רבינו לבנו המחותן: דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל פירן אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת, ס׳זאל זיין א קשר של קיימא, א בנין עדי עד.

---

21 עיי׳ עוד טעם נאה על המנהג להדליק בשחרית בשו״ת שיח יצחק (סי׳ שכ״ו) שהוא מיוסד עפ״י תי׳ הבית יוסף (סי׳ תר״ע) על קושיתו הידועה למה קבעו ח׳ ימים בחנוכה הלא בפך השמן הי׳ בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בז׳ לילות, ותי׳ הב״י באופן השלישי: א״נ שבליל הראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה, ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה׳.

ולפי תירוץ זה מובן מנהג הקהילות שמדליקים בביהכ״נ ובביהמ״ד נרות המנורה גם בכל שחרית דחנוכה, באשר הנס הי׳ נדאה בבוקר, ולזכר זה מדליקים המנורה בשחרית דחנוכה ודוק היטיב.

22 עיי׳ בחי׳ חת״ס (סוכה לח:) שמבאר שלפי״ד ר״ת בקדשים הלילה מתחיל מהשקיעה, וע״כ היו צריכים להדליק המנורה לפני שקיעת החמה, ע״ש.

23 קושית הבית יוסף (או״ח סי׳ עת״ר) למה קבעו חנוכה ח׳ ימים, דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה א׳ נמצא שלא נעשה הנס אלא בז׳ לילות. ותירץ שחילקו שמן שבפך לח׳ חלקים, ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק א׳ והיה דולק עד הבוקר, ונמצא שבכל הלילות נעשה נס,

עי״ש. וע״ז הקשה הגאון מאוסטראוצא זללה״ה באור תורה (לחנוכה אות ב) איך חילקו השמן שבפך לח׳ חלקים, לפי מה שכתבו המפרשים שלא נטמאו הכהנים טומאת שבעה רק טומאת ערב, וכשטבלו והעריב שמש אז הדליקו בתחילת הלילה בטהרה, ולכאורה היאך הדליקו בלילה הראשונה שחל אז בשבת חלק שמיני, הא לא ידעו עדיין מנס ויש חילול שבת אם לא ידלוק כל הלילה, והיאך הדליקו בשבת באופן כזה.

24 עי׳ בברך משה פ׳ מקץ (עמוד ער״ה) וזל״ק: ליישב קושית הבית יוסף מה היה הנס בליל הראשון, דהנה הגאון מאסטראוצא זללה״ה באור תורה (לחנוכה אות ג) בירר, דלפי מה שכתב בספר הדורות דנס חנוכה היה בשנת ג׳ אלפים תרכ״ב, נמצא לפי חשבון המולדות דכ״ה כסליו חל אז בשבת, עי״ש בדבריו. ולפי זה יש לומר, דאף ששיעור חכמים חצי לוג למנורה, שתהא דולקת והולכת מערב עד בוקר כמבואר בגמרא (מנחות פט:), מכל מקום בכל ערב שבת היו הכהנים מזדרזים בעבודתם מפני כבוד השבת, והדליקו המנורה בעוד היום גדול, והוצרכו להוסיף שמן על השיעור הקצוב. ומעתה י״ל דהשמן שבפך לא היה בו אלא כדי להדליק יום אחד מימות החול, וכיון שכ״ה כסליו חל אז בשבת, הוצרכו להדליק בערב שבת בעוד היום גדול, ונעשה בו נס שהיה דולק והולך כל הלילה עד בוקר של יום השבת, ואם כן הרי היה נס גם ביום הראשון. וכ״פ גם בדברי יואל לחנוכה אות נח.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קול ה' חוצב להבות אש

דברות קודש שנשמעו מפום ממלל רבבן ראש גולת אריאל

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

במקהלות רבבות אלפי ישראל בסעודת הודאה יום א' וישב תשפ"ד לפ"ק
כ"א כסלו יום שחרור והצלת מרן רביה"ק זי"ע

בשבח המוסדות הק' בוויליאמסבורג

פותחין בכבוד האכסניא, בשבח פון די מוסדות דא אין ווילִיאמסבורג, וואו ס'ווערן מחונך טויזנטער תלמידים ותלמידות כ"י, אין א בחינה פון "מוסיף והולך" בכמות ובאיכות. מ'בויט נייע בנינים, גרויסע בנינים לשם ולתפארת, און די חינוך איז אויפן זעלבן וועג בדרך אבותינו ורבותינו הקדושים אן קיין שום שינוי.

ס'ווערט אנגעפירט דורך חשובע מנהלים און מנהלות, מחנכים און מחנכות, וואס זענען מומחים יעדער אין זיין פעלד, עושי מלאכת ה' באמונה, סיי אין חינוך הבנים און סיי אין חינוך הבנות. און דער חינוך מיט וואס זיי ווערן מחונך, דערקענט זיך נאכדעם אויף די תלמידים און אויף די תלמידות, אין די גאנצע תהלוכות החיים אלע יארן שפעטער.

דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען טאקע ממשיך זיין, גיין אויף דעם הייליגן וועג, און מדריך זיין ערליכע תלמידים און תלמידות, ס'זאל זיין א כבוד לה' ולתורתו הקדושה.

ס'פארשטייט יעדער איינער אז דאס קאסט אסאך געלט, און דער עול ליגט אויף די הנהלה הגשמי, איז אודאי א מצוה זיי ארויסצוהעלפן, און הזמן גרמא אין דעם טאג פון כ"א כסלו דער יום ההצלה והשחרור פון פעטער ז"ל - וואס איז געווען א הצלה פאר די תורה הקדושה מיד ולדורות - עוסק צו זיין בקדשים אין החזקת המוסדות.

כאן האריך רבינו בדברי דרוש לכבוד היום

הודאה לה' בלי גבול וקצבה

היינט ביום ההצלה פון פעטער ז"ל, ער איז אנגעקומען דא קיין אמעריקע, ער האט מקים געווען עולה של תורה, אויפגעשטעלט בתי מדרשות ובית חינוך לבנים ולבנות, און א ישיבה פאר בחורים.

ער האט אנגעהויבן במתי מעט, און ס'איז אריינגעקומען פון הימל א ברכה בעמלו, די ברכה איז פון השי"ת בכבודו ובעצמו, אין די זעלבע בחינה פון "ויהי ה' את יוסף", איז געווען "ויהי איש מצליח", מיט א הצלחה און א ברכה אן א קצבה, אזוי איז אויך בפרי עמלו, יעדעס יאר ווערט ניתוסף די

כח הקדושה, די כח התורה, דאס איז אלעס פירות, פרי פירותיו, עד סוף כל הדורות עד ביאת הגואל, א דבר שאין לו קצבה.

קומט אויס דעם היינטיגן טאג וועז אידן קומען זיך צוזאמען צו געבן א שבח והודאה פארן באשעפער אויף די חסדים וואס דער אייבערשטער האט געטון מיט כלל ישראל אויף די הצלה, איז יעדע יאר א פרישע הודאה א פרישע לויב מ׳דאנקט דעם הייליגן אייבערשטען, ס׳איז א הודאה בלי קצבה עד סוף כל הדורות.

געפינען מיר דוד המלך זאגט אויף דעם (תהלים קיא, א) אודה ה׳ בכל לבב בסוד ישרים ועדה, א הודאה אן א גבול, ווייל גדולים מעשי ה׳, מעשי ה׳ זענען אן א גבול אוז א קצבה, הוד והדר פעלו וצדקתו עומדת לעד, לנצח נצחים אן א סוף.

גדולים מעשי ה׳, די התרחבות גבולי הקדושה אין אלע מקומות וואו אנשי שלומינו וואוינען, בתי מדרשות, נייע בנינים, נייע בנינים פאר א בית המדרש, א נייער בנין פאר א תלמוד תורה, נייע בנינים פאר חינוך הבנות, דער אויבערשטער זאל העלפן די אלע מקומות, מען זאל קענען ענדיגן להגדיל תורה ולהאדירה לכבוד שמו יתברך.

קביעת עתים לתורה

אבער אונז דארפן מיר וויסן, דברי תורה צריכין חיזוק, מ׳דארף זיך אליינס מחזק זיין אין לימוד התורה, אונזער קהילה אין די מסגרת פון חבורת "יסודי התורה", איז געווען יעצט אן התחלה אויף מסכת סוטה, ס׳איז א גוטע געלעגענהייט פאר אנשי שלומינו די וואס זענען נאכנישט אנגעשלאסן אין די חבורה, מען זאל זיך מצטרף זיין און זיך אנשליסן אין די חבורת יסודי התורה, צו לערנען גמרא מיט תוספות בקביעות גמור, חוק ולא יעבור, ווייל נאר מיט לימוד התורה קען מען מנצח די כחות היצר הרע, די געוואלדיגע נסיונות וואס אידן מאכן מיט.

די גמרא זאגט (ע״ ברכות ו.) "אפילו אחד יושב ושונה איז שכינה עמו". ויהי ה׳ את יוסף, ווי אזוי איז געווען ויהי ה׳ את יוסף, ווייל יוסף איז געזעצן און געלערנט, "יושב ושונה מה שאביו לומדו", ער האט איבער גע׳חזר׳ט וואס ער האט געלערנט ביי יעקב אבינו, איז "ויהי ה׳ את יוסף", האט ער זוכה געווען צו השראת השכינה, "ויהי איש מצליח", ער האט מצליח געווען אין מלחמת היצר.

לימוד לפני התפלה מועיל לקבלת התפלה

"ויהי ה׳ את יוסף" גייט ארויף אויף לימוד התורה, "ויהי איש מצליח" גייט ארויף אויף די תפילות וואס ער האט מתפלל געווען, ווייל אז מ׳לערנט פארן דאוונען וועט נתקבל די תפלות, דער טאטע ז״ל אין ברך משה פרשת שלח (עמוד קד) האט א שיינעם ביאור אויף דעם.

זהירות בטבילה במקוה בכל יום

"ויהי ה׳ את יוסף" גייט ארויף אויף מקוה. שטייט אין מגלה עמוקות (אופן רמז) ער זאגט דער שם הוי"ה איז א רמז אויף מקוה, שם הוי"ה איז בגימטריא כ"ו (26), אז מ׳וועט רעכענען כ׳ פעמים ו׳, (20 מאל 6) איז בגימטריא 120, און נאכאמאל ו׳ פעמים כ׳ (6 מאל 20), איז אויך בגימטריא 120, צוזאמען איז דאס צוויי הונדערט און פערציג, ס׳איז דא צוויי הונדערט פערציג קבים אין א שיעור מקוה פון מ׳ סאה. ווידער זאגט ער שם הוי"ה איז גימטריא כ"ו, די כ׳ במילוי איז כ"ף, און די ו׳ איז ו"ו, אז מ׳זאל נעמען די מילוי, דאס הייסט די פ׳ און די ו׳, פ׳ פעמים ו׳ איז ת"פ, ו׳ פעמים פ׳ איז ווידער ת"פ, צוזאמען איז דאס תתק"ס, דאס איז די תתק"ס לוגין וואס איז דא אין א מקוה, די מקוה איז מרומז אין שם הוי"ה.

"ויהי הוי"ה את יוסף", יוסף איז נזהר געווען אין טבילת המקוה, וועגן דעם "ויהי איש מצליח", האט ער מצליח געווען אין תורה און תפלה, אז מ׳איז נזהר אין טבילה במקוה דאוועגט מען ווי א ערליכער איד דארף צו דאוונען.

און דאס דארף יעדער איד צו וויסן, א חסיד׳ישער איד דארף זיך האבן א קביעות איך גיי אינדערפרי דאוונען, אבער איך גיי אין מקוה פארן דאוונען, צי פארן לערנען.

זהירות בדרכי הצניעות - אל תטוש תורת אמך

אין פסוק שטייט "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך", דער אויבערשטער קען נישט זיין וואו ס׳איז דא חלילה א ערות דבר. "ויהי ה׳ את יוסף", ער האט זיך געפירט בקדושה, ער האט אכטונג געגעבן ס׳זאל נישט זיין ולא יהיה בך ערות דבר, דורכדעם איז "ויהי איש מצליח", איז ער געווען א איש מוצלח אין אלע ענינים.

איך שטיי ברבים און איך וויל ארויסרעדן א נקודה, ס׳איז שוין אויסגעקומען צו רעדן מערערע מאל וועגן ירידת הדורות אין די מלבושי הנשים, ס׳איז אויסגעקומען שוין צו רעדן אין עבר מצד הלכה, מצד מוסר, יעצט וויל איך רעדן פון דעם ענין פון א צווייטן צד, ווי מ׳רופט עס פון א בעל בתישׁ׳ן צד.

כ׳וועל פארשטעלן, ר׳ ראובן איז זיך משדך מיט ר׳ שמעון, צווי וואוילע אידן, דער זון פון ר׳ ראובן וועלט א חתן מיט די טאכטער פון ר׳ שמעון, דאס ווייב פון ר׳ ראובן איין מחותנ׳סטע גייט אנגעטון אזוי און אזוי, ווי א בעל בתי׳שע

אידישע משפחה, די זעלבע די צווייטע צד די אשת ר׳ שמעון, גייט אויך אנגעטון בעל בתי״ש ערליך איידל, אפילו מיט א שייטל, אבער אויך א איידעלעם אופן.

די מאמע פון חתן און אויך דער חתן אליינס, שטעלט זיך פאר אז די כלה נאך די חתונה וועט גיין אזוי ווי איר מאמע גייט, מיט א קליין שייטל, א צוגעדעקט שייטל.

וועז ס׳קומט אבער פאר די חתונה, די כלה גייט צו א שייטל מאכער, די שייטל מאכער איז שוין מסביר פאר די כלה אז היינט גייט מען שוין נישט אזוי, היינט גייט מען שוין מיט אנדערע מאדעס, מיט א אנדערע סטייל, די דעק מיט וואס מ׳דעקט צו - אויב מ׳קען עס אנרופן א דעק - איז אזא קליין קאפעלע, ס׳ליגט אין די זייט, ס׳איז אן אנדערע מדריגה שוין ווי די מאמע גייט.

נאך די חתונה, די שנור קומט אריין צו איר שוויגער אין שטוב אריין - די מאמע פון דעם יונגערמאן - די שוויגער זעהט ווי אזוי זי גייט אנגעטון - פארשטייט זיך אז ס׳איז נישט נאר די קאפ, ס׳גייט נאך ווייטער אויך - ס׳טוט איר זייער וויי, נישט אזוי האט זי געראכנט אז מ׳וועט גיין אין שטוב, און זי איז זיך זייער מצטער, זי איז דאך אבער א שוויגער, שווייגט זי, זי קען גארנישט נישט זאגן, אבער זי עסט זיך, ס׳דערקענט זיך אויפן פנים אז זי איז פארווייטאגט.

דער זון קוקט אן די מאמע ער איז נישט קיין בטלן, ער זעהט אויך די מאמע איר ווייטאג, צי ער זעהט איר ווינען, ער פארשטייט וואס ס׳גייט דא פאר, און ער איז זיך מצטער מיט איר, ער האלט מיט מיטן עסק, ער פרובירט צו רעדן צו זיין וויב, ס׳גייט נישט, מ׳פארשטייט די לופט ווי אזוי ס׳זעהט אויס, זי געפינט זיך שוין נישט גוט אין די שוויגערס הויז, און זי הייבט אן ממעט צו זיין צו קומען, זי דרייט זיך ארויס פון צו קומען.

דער יונגערמאן זעהט אז זיין וויב וויל נישט גיין צו זיין מאמע, געפעלט אים נישט צו גיין צו איר מאמע, אזוי גייט עס, וואס ווערט? וואס קומט ארויס פון דעם? אסאך עגמת נפש!, אסאך עגמת נפש פאר אלע צדדים ווער סאיז דא פארמישט!, איך רעדט נישט חלילה אז ס׳קומט צו א גט, חלילה!, אבער ס׳ווערט באשאפן א טינא בלב, און א מחיצה, און ס׳ווערט אמאל גרעסער אדער קלענער מיום ליום, און דאס ברענגט נאכדעם קריגעריין אויף אנדערע ענינים אויך, און דאס צוברעכט דעם שלום בית, ס׳פעלט נאכדעם די אהבה אחוה שלום וריעות, אלעס וועגן א חוט השערה.

וועגן דעם, וועגן די שלום בית פון דעם יונגן פארפאלק, און צווישן די מחותנים, דארף מען זיין א חכם הרואה את הנולד, די מאמע פון א כלה זי מאכט חתונה איר טאכטער, זי דארף האבן אן איינפלוס אויף די טאכטער, אפילו די שייטל מאכער זאגט אנדערש, די חבר׳טע זאגט אנדערש, זי דארף פילן א פליכט די טאכטער זאל גיין נישט ווייניגער ווי די מאמע, בעסער יא!, בעסער מעג זי גיין!, אבער נישט ווייניגער! - די שייטל ווערט נעבעך לענגער, די דעקל ווערט קורצער און קלענער - ס׳זאל זיין אזוי ווי די מאמע גייט על כל פנים, בעסער קען מען אלעמאל בעסער ווערן.

וואס איך זאג יעצט איז נישט סתם א דמיון, נאר ביודעי ובמכירי קאמינא, איך קען גוט דעם מצב, מ׳הערט זיך אן עגמת נפש און קריגעריין נעבעך אין אידישע שטובער, און איך מוז רעדן דערפון ברבים, איך וויל יעדער זאל פארשטיין, איזה חכם הרואה את הנולד.

א מציאות קענן די תורה, איז נישט קיין מציאות

איך וויל דערמאנען א מעשה, שוין א מעשה פון העכער זיבעציג יאר, תיכף נאך וואס ס׳איז נתייסד געווארן די ציונ׳סטישע מדינה אין ארץ ישראל, איז געווען דאהי א אסיפת הרבנים פון דעם בריטן קרייז פון אמעריקע, דער פעטער ז״ל איז אויך געווען ביי די אסיפה, דארט האט מען דן געווען וואספארא צוגאנג דאס יהדות החרדית דארף האבן צו די מדינה - ס׳איז געווען גלייך וועז די מדינה איז אויפגעשטעלט געווארן.

פארשטייט זיך דארט זענען געווען רבנים מיט אסאך אנדערע מיינונגען, און איינער פון די רבנים האט זיך אויפגעשטעלט און געזאגט זיין מיינונג, האט ער געזאגט: "למעשה במציאות איז דא די מדינה, ממילא דארף מען צוהעלפן די מדינה ברוחניות ובגשמיות" - אזוי האט יענער געזאגט.

דער פעטער ז״ל אורייתא קא מרתחא ביה, האט זיך אויפגעשטעלט און אנגעהויבן צו שרייען, "חלילה אזוי צו רעדן, דו זאגסט אז ס׳איז דא א מציאות?, האט ער געזאגט ׳הקמת המדינה איז קענן די תורה, און א זאך וואס איז קענן די תורה איז נישט קיין מציאות׳. ס׳איז נישטא אזא מין זאך צו זאגן אז א זאך וואס איז קענן די תורה דאס איז א מציאות און דאס איז עס, נישטא אזא מין זאך".

אונז זאג מיר היינט נאך פינעף און זיבעציג יאר פון די ציוני׳סטישע מדינה, גארנישט איז נישט נשתנה געווארן די אלע יארן, דער יסוד פון הקמת המדינה איז נגד ה׳ ותורתו הקדושה, ממילא איז דאס נישט קיין מציאות.

לבי לבי על חלליהם

אונז האב מיר שוין געשמועסט, יעדער איינער ווייסט אין ארץ ישראל איז א שווערע מצב, אידישע קינדער דארפן האבן רחמי שמים, **מיר זענען מתפלל אויף הצלת אחינו בני ישראל תושבי ארץ הקודש, אבער נישט אויף די הצלחה פון די מדינה הציונית.**

ס׳טוט זייער ווייַ, ווען מ׳הערט א שמועה לא טובה, ס׳איז יעצט (ביום ה׳ וישלח) נעבעך געהרג׳עט געווארן א תלמיד חכם א רב וואס איז געזעצן על כס הוראה איז נעבעך געהרג׳עט געווארן אין ארצינו הקדושה, ס׳איז זייער א ווייטאג דאס צו הערן אזא מאורע לא טובה, ה׳ ינקום דמו - און די דם פון די אנדערע הרוגים - במהרה לעינינו.

רוח הציונות דרינגט אריין ביים יהדות החרדית

אבער ס׳איז זייער אומפארשטענדליך דאס התנהגות פון פארשידענע מנהיגים, מ׳טוט אלע מיני התקרבות פאר די טריפה׳נע מיליטער, די סאלדאטן מחללי שבתות, אוכלי נבילות וטריפות. מ׳טאנצט פאר זיי, מ׳זינגט פאר זיי, פארשידענע מיני התקרבות, וואו קומט דאס ערליכע אידן זאלן ארויסווייזן אזא מין התקרבות פאר די טמא׳נע מיליטער?

פאר פופציג יאר צוריק (שנת תשל״ד) ווער ס׳געדענקט, איז געווען א מלחמה מ׳האט דאס גערופן ״מלחמת יום הכיפורים״, דעמאלטס איז אויך געווען סאלדאטן, נו די עלטערן צי די זיידעס [של האדמורי״ם] האבן בימים ההם אויך געשיקט טאנצן און זינגען און געשיקט מתנות און פארשידענע זאכן וואס מ׳קען נאר – פאר די דעמאלטס׳דיגע סאלדאטן? וואס איז נשתנה געווארן?

בושה על מארגני המחאה בגושפנקא של אגודת ישראל

ס׳איז געווען נישט לאנג צוריק דא אין אמעריקע אין די הויפט שטאט פון אונזער מדינה וואו מיר וואוינען דא - אין וואשינגטאן איז געווען א גרויסע פארזאמלונג פון המון עם, ס׳האט געדארפט זיין חיזוק לטובת המדינה, ס׳איז געווען בתערובות אנשים ונשים, רובם ככולם מחללי שבתות פורקי עול.

די אגודת ישראל פארטיי האט אויך געזרופן אנטייל צו נעמען אין די פארזאמלונג, ס׳איז א וואונדערליכע זאך אפילו פאר די אגודה פארטיי, די הוה אמינא ווי אזוי ערליכע אידן, חרד״ישע אידן, שומרי תורה ומצוות, זאלן זיך משתתף זיין אין אזא מין אסיפה מיט אזא נידעריגע עלעמענט.

אמת אין די לעצטע מינוט זענען געווען חשוב׳ע רבנים פון די אגודה פארטיי וואס האבן צוריקגעצויגן זייער הסכמה צו די אסיפה, אבער נאר א טייל האבן צוריקגעצויגן, נישט אלע, און די אגודת ישראל איז געבליבן ביי די אסיפה, ס׳איז אומפשטענדליך, דאס איז א ״חרד״ישע״ פארטיי?

די ווייטאג פון יעדן איינעם, ס׳קריכט אריין אין די רוח הציונית, מיט תאות הציונית, אין יהדות החרדית.

יעדער איינער האלט מיט מיט די נייעס יעדן טאג, און ס׳איז געווארן אזוי ׳אונז׳ און ׳זיי׳.

מיר דארפן דאס חזר׳ן, ס׳איז נישט ׳אונז׳, ׳אונז׳ האבן מיר נישט קיין מדינה, און ׳אונז׳ האבן מיר נישט קיין מיליטער, ׳אונז׳ זענען נישט אין קיין מלחמה, און יענע מיליטער איז נישט ׳אונזער׳ מיליטער, מיר זענען אפגעטיילט פון זיי. אונז האבן מיר נישט קיין חלק ונחלה אין די גאנצע מלחמה, ס׳טוט אונז נאר וויי אז ס׳איז דא א מלחמה, און אז אין די מלחמה ווערן נעבעך גע׳הרג׳עט און געשעדיגט אידישע נפשות.

מערכות קודש אין די לעצטע יארן

א צווייטע ענין וואס מ׳דארף רעדן, איבער די גזירת החינוך וואס שטייט דא אויף אונז מכח די מדינת ניו יארק.

מ׳דארף דערמאנען אביסל דעם עבר, אונז האבן מיר געהאט א מלחמה, א צוואמענשטויס, מיט די רעגירונג אין ניו יארק אין עטליכע זאכן, איך וויל דערמאנען אזוי.

ס׳איז געווען א עסק איבער מציצה בפה, דער פראבלעם איז געווען אן ערנסטער פראבלעם, ווייל ס׳האט באמת געקאסט אידישע קינדער וואס זענען נישט געזונט געווארן, און ס׳זענען אפילו נעדר געווארן אידישע קינדער, און די רעגירונג האט דאך א ״געזונטהייט דעפארטמענט״, האבן זיי באשלאסן אז מציצה בפה איז די פראבלעם, און ס׳איז א מציאות געווען אז קינדער זענען נישט געזונט געווען, און זיי האבן צאמגעשטעלט אז דאס האט צוטוהן מיט מציצה בפה, האבן זיי געהאט א שטארקע טענה, האבן זיי געוואלט מאכן שינוים אין מציצה בפה. דאס יהדות החרדית האט אויסגערופן א מלחמה און האט געזאגט ״ניין! מיר גייען נישט משנה זיין גארנישט!״. ס׳האט געדויערט אהער אהין, סוף כל סוף האט מען געהאט אן הצלחה בעזר שמו יתברך, און קיינער מישט זיך נישט אריין מער אין דעם ענין.

מיט אפאר יאר צוריק יעדער געדענקט, ס׳איז געווען א שווערע מחלה דא אין ניו יארק און אין אנדערע מקומות, מ׳האט געהייסן פארשליסן אלע בתי מדרשות, אלע בתי חינוך, מ׳האט טאקע פארמאכט, ווייל ס׳איז געווען א גרויסע סכנה. מ׳האט געזען שבועות צייט - וועט ס׳געדענקט - דער מצב האט נאכגעלאזט ס׳איז געווארן בעסער, האבן מיר אויסגערופן אז אויף שבועות עפענען מיר דאס בית המדרש, און אנדערע קהילות זענען אויך נאכגעגאנגען מ׳האט געעפענט דאס בית המדרש, הגם די רעגירונג האט געזאגט ניין, אונז האבן מיר געעפנט, און ב״ה מ׳האט געעפענט און ס׳האט קיינעם גארנישט געשאדט.

די זעלבע מיט די בתי חינוך, די רעגירונג האט געהייסן ס׳מוז זיין פארשלאסן, וועו אונז האבן מיר געזען אז מ׳קען שוין עפענען, האבן מיר געעפנט, און אנדערע האבן אויך געעפנט, און ב״ה ס׳האט געקענט אנגיין די חינוך פון אידישע קינדער. די רעגירונג האט געזאגט מ׳זאל נישט עפענען די קעמפס יענעם זומער, מיר האבן געזאגט אז אונז עפענען די קעמפס, מ׳האט געעפענט, און אנדערע האבן אויך געעפענט נאכדעם, ב״ה ס׳איז דורך אן א פראבלעם.

ס׳איז געווען שוין נאך די ימים טובים, דער דעמאלטס׳דיגער גאוועךנאר האט אנגערופן פארשידענע קהילות, ס׳איז געווען נאך די ימים טובים, פרשת נח-לך, יענע סדרות, און ער האט געהייסן מ׳זאל נאכאמאל פארשפארן אלע סקול׳ס, אלע בתי חינוך. ס׳איז געווען א גרויסע פראבלעם, ווייל דער גאוועךנאר אליינס האט געךופן, און ס׳איז מיר אויסגעקומען צו רעדן מיט פארשידענע קרייזן איבער דעם, זיי זענען געווען פארלוירן, דער גאוועךנאר אליינס האט געךופן. כ׳האב געזאגט חלילה! מ׳טאר נישט פארמאכן די בתי חינוך, אייי ער זאגט, אז ער וועט שיקן די פאליציי פארמאכן וועט מען פארמאכן, ביז די פאליציי פארמאכט נישט וועל מיר אונז נישט פארמאכן, ס׳איז קיין פאליציי קיינמאל נישט אנגעקומען, כאטשיג דער גאוועךנאר איז געווען - וועו ס׳גדעלנקט - געגוג שטארק ביי זיך, די רעגירונג האט געזען מ׳האט צוטון מיט אן עם קשה עורף וואס געבן נישט אזוי שנעל נאך, האבן זיי באשלאסן אז ס׳איז בעסער אזוי.

גזירת החינוך אין ניו יארק

אזוי איז יעצט אויך:

אויב דאס גאנצע יהדות החרדית וועט זאגן פאר די רעגירונג, מיר נעמען נישט אן קיין שום תקנות, קיין שום זאך נישט קענען אונזער מסורה, אונז וויל מיר נישט הערן די רעגירונג זאלן אונז זאגן דעות כל שהוא בעניני חינוך, און מ׳וועט שטיין פעסט, וועט מען מיט אייבערשטענ׳ס הילף מצליח זיין.

וועגן דעם וויל איך דא ארויסברענגען, עם ה׳ חזקו ונתחזקה! די רעגירונג האט ארויסגעגעבן א צייט וועו אלע מוסדות דארפן ענטפערן אוו אויסקלויבן א דרך פון זיבן דרכים - זיבן ׳פעטוועיס׳ הייסט עם - וואס דער מוסד וויל גיין. איך וויל זאגן פאר אלע מנהלים אז מ׳וועט נישט ענטפערן, וועט נישט זיין קיין שום שאדן, ס׳איז נישטא קיין געזעץ אז מ׳מוז ענטפערן, און אז אין משך פון די צייט וועט מען מוזן ענטפערן איז עוד חזון למועד, וועט מען דעמאלט זעהן וואס מ׳האט צוטון.

מיט אפאר וואכן צוריק האט די רעגירונג גערופן א אסיפה אין ראקלענד קאנטי, דאס מיינט מאנסי והסביבה, פון אלע מוסדות החינוך פון ראקלענד קאנטי, די רעגירונג האט גערופן אן אסיפה, און אלע מוסדות האבן באשלאסן מ׳גייט נישט, און קיינער איז נישט געגאנגען, אויסער איין עסקן וואס איז געגאנגען, און ער האט זיך אויפגעשטעלט און ער האט געזאגט אז די מוסדות קענען נישט אננעמען פון די רעגירונג קיין פאראדענונג. איך וויל זאגן פאר די אלע ראקלענד קאנטי מוסדות, יפה עשיתם! גוט האט עטס געטון! תחזקנה ידיכם!

ס׳איז דא וואס זיי רעדן צו, אז מ׳זאל אננעמען איין וועג, דאס הייסט מ׳וועט מאכן א טעסט אויף די לימודים, און מ׳וועט אריינשיקן די טעסט פאר די רעגירונג און מיט דעם וועט מען יוצא זיין. דאס איז פארפירעריש!

אז מ׳זאל אננעמען די וועג, וועלכע טעסט וועט מען שיקן?, וועו די רעגירונג וועט בעטן אריינשיקן די בחינות וואס מ׳האט געלערנט אויף די מסכתא, אה, מהיכי תיתי, אונז קענען מיר אריינשיקן בחינות, די רעגינונג וויל אבער די טעסט אויף לימודי חול, וואספארא טעסט וועלן די ישיבות קטנות אריינשיקן? די אמעריקאנער ישיבות זיי לערנען היי סקול אין די ישיבות, זיי קענען אריינשיקן טעסט, נישט חסיד׳ישע ישיבות.

די תלמוד תורה וואו מ׳לערנט שוין יא לימודי חול, קענען אריינשיקן טעסט׳ס אויף די לימודים וואס מ׳לערנט, אבער אויף די לימודי חול וואס מ׳לערנט נישט קען מען נישט אריינשיקן קיין טעסט, דאס הייסט אז מ׳גייט ארויסגעבן אלע סודות פון חדר, דאס געט מען איבער פאר די רעגירונג, דארף מען צו פארשטיין וואס מ׳טוט, ודי למבין.

ווידער שיקן פאלשע דאס איז א פארברעכן, אבער נישט ענטפערן איז נישט קיין פארברעכן, שיקן א פאלטשע

דאקומענט פאר די רעגירונג דאס איז א פארברעכן וואס איז דא א הארבע עונש.

וועגן דעם לעניות דעתי וואו מיר שטייען היינט, חלילה וחלילה צו ענטפערן פאר די רעגירונג! בעזר שמו יתברך וועלן מיר דאס דורכגיין מיט הצלחה, און דער אייבערשטער וועט העלפן קיינער וועט נישט טשעפענען די חינוך, נישט חינוך הבנים און נישט חינוך הבנות, און נישט אין די ישיבות.

דער אייבערשטער זאל העלפן שלא יצא שום מכשול מתחת ידינו, בעזר שמו יתברך וועלן מיר ווייטער ממשיך זיין פעולות טובות לכבוד ה' ולתורתו הקדושה, בכח ובזכות פונעם פעטער ז"ל זכותו יגן עלינו, וואס ער האט אונז אויסגעלערנט א השקפה ברורה, די אמת'דיגע השקפה אן א שום שינוי, ביז דער אייבערשטער וועט העלפן ס'וועט זיין ורוח הטומאה אעביר מן הארץ, מיר וועלן אלע זוכה זיין צו ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

בהיכל המתיבתא הק' בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת וישב – כ"א כסלו תשפ"ג לפ"ק

דוד המלך זאגט אין תהלים (קיא, א) **הללוקה אודה ה' בכל לבב**, 'הללוקה' איז דער טייטש לויבט דעם הייליגן באשעפער, 'אודה ה' בכל לבב', זאגט ער נאכאמאל, איך לויב דעם באשעפער מיטן גאנצן הארץ, לעולם איז דאס א כפילות, ס'איז א טאפלטער לשון.

נאר כ'וועל פארציילן א מעשה, ס'איז ידוע דער הייליגער צאנזער זיידע דער דברי חיים ז"ל האט געדאוונט שפעט, און איינער האט געוואלט קומען זיך אדורך רעדן מיט אים אן ענין, האט ער אים געזאגט זאלסט קומען מארגן פארן דאוונען, איז ער געקומען אזוי ניין-צעהן אזייגער, דער דברי חיים האט געדאוונט אסאך שפעטער, און ער האט געוואלט אריין גיין, האט דער דברי חיים געזאגט ניין, ער קען נישט אריין קומען, האט ער געפרעגט פארוואס? דער רבי האט דאך מיר געזאגט כ'זאל קומען פארן דאוונען, זאגט ער, איך האלט יעצט פארן דאוונען? איך האלט שוין אינמיטן דאוונען, האט ער אים אזוי אהנגעקוקט, זאגט ער, איך דאוון אז איך זאל קענען דאוונען, אזוי האט ער געזאגט, ער דאוונט אז ער זאל קענען דאוונען.

צו לויבן דעם באשעפער דאס איז אזא געהויבענע זאך, מ'דארף לויבן דעם באשעפער אז מ'קען לויבן דעם באשעפער, 'הללוקה' לויבט דעם הייליגן באשעפער, אז 'אודה ה' בכל לבב', אז איך קען לויבן דעם באשעפער מיטן גאנצן הארץ, אויף דעם אליינס דארף מען לויבן דעם באשעפער.

מ'קומט זיך צוזאם כ"א כסלו, מ'געבט א שבח והודאה אויף די נסים ונפלאות וואס דער אויבערשטער האט געטוהן מיט כלל ישראל, דער פעטער ז"ל איז ניצול געווארן אין די שווערע זמנים לחיים, מ'געבט א שבח והודאה, מ'דארף געבן א שבח והודאה אז מ'האט די זכיה אז מ'קען געבן א שבח והודאה, נישט יעדער איינער געבט היינט א שבח והודאה. אז אונז זענען מיר דא אין דעם ביהמ"ד, אונז געבן מיר א שבח והודאה אויף דעם אליינס אז מ'פארשטייט אז מ'דארף געבן א שבח והודאה, אויף דעם אליינס איז 'הללוקה אודה ה' בכל לבב'.

אין דעם טאג וואס דער פעטער ז"ל איז ניצול געווארן דאס איז געווען אן הצלה פארן קיום התורה הקדושה, די תורה הקדושה איז דא א פסוק אן הבטחה פונעם אויבערשטן 'כי לא תשכח מפי זרעו'. איז דאך דא אן הבטחה, און די הבטחה כי לא תשכח מפי זרעו, די הבטחה פונעם הייליגן באשעפער, דאס האט געברענגט די הצלה, כדי ס'זאל מקויים ווערן דער כי לא תשכח מפי זרעו.

ס'איז געווען בימים ההם אזא שווערן מצב אויף די גאנצע וועלט, שרעקליך, כלל ישראל איז געווען צובראכן, שברי שברים איז נישט דאס ווארט, מ'איז ארויס געקומען אחד בעיר שנים במשפחה, מ'האט נישט געקענט קומען צוזיך, זיך צוזאם קלויבן, עס איז טאקע נעבעך אוועק געפאלן אסאך אידישע נפשות נאכדעם אין די שווערע זמנים, פון צובראכנקייט און יאוש, מ'האט געדארפט האבן אזא גברא רבא וואס זאל אריין געבן א חיות דקדושה, אז דער אויבערשטער האט נישט באנקראטירט, און מ'דארף זיך נעמען די כוחות, די שוואכע כוחות, צוזאם נעמען וואס עס איז געבליבן, אידן זענען געקומען אהער, מ'האט נישט פארמאגט גארנישט, די אלע אידן וואס זענען געקומען פון

אייראפע זענען געקומען מיט די בגדים וואס מ׳האט געהאט אהנגעטוהן, דאס האט מען פארמאגט, קיינער האט נישט פארמאגט מער, מ׳האט זיך געדארפט אנהייבן צו מוטשען אויף פרנסה, מ׳איז געגאנגען ארבעטן אין די שאפ׳ס, היינט ווייסט מען אפילו נישט וואס דאס מיינט ארבעטן אין די שאפ׳ס, מ׳איז געגאנגען מ׳האט געזייט אויף ניי-מאשינען, מ׳זאל קענען אהיים ברענגען יעדע נאכט פרנסה, און פון דעם האט מען אראפ געזומען פון מויל כדי צו צאלן שכר לימוד, אויפצובויען א קהילה, מאכן א מקוה, מאכן א ביהמ״ד, מאכן א תלמוד תורה, וואספארא מין גבורה עילאה האט מען צו דעם געדארפט האבן, מ׳האט נישט געהאט קיין טאטע, מ׳האט נישט געהאט קיין מאמע.

דער טאטע ז״ל האט פארצוילט, ער איז אמאל געווען ביים פעטער ז״ל אין שטוב, איז איריין געקומען א איד און ער זאגט אים, עס קומט אים א מזל טוב, עס איז אים געבוירן געווארן א יונגל, צי א מיידל, א קינד איז אים געבוירן געווארן, עס קומט אים א מזל טוב, ער זאגט פארן רבין איך דארף א נאמען געבן, וואספארא נאמען זאל איך געבן? און ער האט אהנגעהויבן צו רעדן מיט אים איבער נעמען, די טאטע, מאמע, זיידע, באבע, ער האט ארום געערעדט מיט אים, ביז ער האט אים געפערטיגט, און ער איז ארויס געגאנגען וואספארא נאמען ער זאל געבן, דער טאטע ז״ל האט דאס צוגעקוקט, און ס׳איז בייַ אים געווען מלא וואונדער, אינדערהיים אין סאטמאר איז אזא זאך נישט געווען, א איד זאל אריין קומען דרייען דעם קאפ וואספארא נאמען ער זאל געבן? ער איז געווען אסאך העכער, מ׳איז נישט אריין געקומען איבער אזא שאלה, עס איז נישט געווען אזאנס, דער טאטע האט זיך גע׳חידוש׳ט ווי אזוי ער הערט אויס דעם איד מיט זיין טאטע מיט זיין זיידע מיט זיין באבע מיט דעם נאמען, דער טאטע האט זיך גע׳חידוש׳ט, דער איד איז ארויס געגאנגען, דער פעטער ז״ל האט באמערקט אויפן טאטן אז דער טאטע חידוש׳ט זיך, ער האט פארשטאנען וואס דער חידוש איז אויך, ער האט אים נישט געדארפט צו זאגן, זאגט ער, וואס זאל איך טוהן? זיי האבן נישט קיין טאטע, זיי האבן נישט קיין מאמע, כ׳מוז זיין זייער טאטע און זייער מאמע...

ער האט זיך אפגעגעבן דא אין אמעריקא מיט זאכן וואס מ׳האט זיך נישט געקענט פארשטעלן אינדערהיים אז ער וועט זיך אפגעבן, אינדערהיים איז ער געווען א מלך בישראל, אריין צו גיין איבער ערנסטע שאלות, איבער ערנסטע ענינים, ער האט זיך דא אין אמעריקא אפגעגעבן אין חינוך הבנים והבנות מיט קלייניקייטן וואס עס פאסט גארנישט איבער צו זאגן, אבער ער האט געזאגט דאס איז עס, ער וויל אויפשטעלן א פרישן דור.

כ׳האב געהאט אן עלטערע שוועסטער ע״ה, זי איז געווען פון די ערשטע תלמידות אין בית רחל, און אונז זענען מיר געווען קינדער, אונז זענען מיר געגאנגען צו קידוש שבת, ער האט אונז געגעבן קידוש וויין, פאר מיר און פאר מיין שוועסטער, ער האט קיינמאל נישט אין די האנט געגעבן, ער האט אראפ גע׳לייגט און געזאגט נאדער, ער האט איר אויסגעפרעגט פון די שולע, פון די סקול, פרטים ופרטי פרטים, ער האט אלעס געוואלט וויסן, ווי גובה ארזים גובהו האט ער זיך געקענט אראפ לאזן, מ׳האט געזהן ער וויל אויפשטעלן א נייעם דור.

ער האט אראפ גע׳לייגט א יסוד אין אידישקייט, ער האט אראפ גע׳לייגט יסודות פאר די קהילה, פאר די ישיבה, פאר די תלמוד תורה, פארן בית רחל, און ער האט אראפ גע׳לייגט יסודות אין מלחמה פון ציונות. כ׳רעד דא צו יונגע בחורים, עטץ פארשטייטס נישט וואס עס איז געווען. עס איז פאר מיר אויסגעקומען אמאל צו רעדן מיט איינעם פון די ענינים, און ער האט געזאגט, דער סאטמאר׳ער רב זאגט אזוי, אן אנדערער זאגט אנדערש. האב איך אים געפרעגט, ׳דו האסט געהערט יענעם זאגן אנדערש?׳ זאגט ער יא, רעג איך אים ׳וי אזוי האט ער עס געזאגט?׳, מ׳איז זיך צוזאם געקומען און ער האט געזאגט וואס ער האלט, איך וועל דיר זאגן ווי אזוי האט דער סאטמאר׳ער רב דאס געזאגט, דער סאטמאר׳ער רב האט דאס געזאגט מיט טרערן!, ער האט געווײנט!, מ׳האט געזהן דאס הארץ טראפט אים בלוט!, יענער האט אויך געווײנט?! יענער האט אויך פארגאסן טרערן?! אונז קענען מיר זיך דאס נישט מצייר זיין... ער האט געווײנט, מ׳האט געזהן אז עס קאסט אים כח, עס קאסט אים געזונט, מעומקא דליבא איז עס געווען, במילא אז איינער זאגט אז ס׳איז פאליטיק זאל ער וויסן אז ס׳איז נישט פאליטיק, פאר פאליטיק וויינט מען נישט, פאר פאליטיק שלאפט מען נישט קיין נעכט, דאס איז א מלחמת הקודש. כ׳וויל זאגן, די וואס האבן עס געהערט ביי איז עס נאך אריין געקריצט אין הארץ, מ׳פארגעסט דאס נישט, זיי פארגעסן דאס נישט, מ׳קען עס נישט פארגעסן. בחורים, וואס הערן נאך, מ׳קען הערן איש מפי איש, אבער ס׳איז אינו דומה.

*

אונז האב מיר דא א גאסט [הרב ר׳ יעקב שפירא שליט״א רב דק״ק בעיסוואטער ומרבני נטרונא], איך וויל באגריסן דעם גאסט מיט א ברוכים הבאים.

איך וויל דערציילן א מעשה, דער ייטב לב ברענגט די מעשה, דער זיידע ז״ל דער ישמח משה איז געקומען קיין סיגעט - ער איז געווען איינמאל אין סיגעט - וועז דער זון דער זיידע רבי אלעזר ניסן איז געווארן רב אין סיגעט, אין יאר תקצ״ד, ער האט אים באגלייט ביז סיגעט. אין סיגעט איז געווען די אלטע שול, און דארט איז נאך געווען א סטענדער וואס מ׳האט געזאגט אז אויף דעם סטענדער האט דער ישמח משה געזאגט א דרשה אין סיגעט.

וועו ער איז אנגעקומען קיין סיגעט האט אים אפגעווארט א גרויסער ציבור - וואס ס׳האט בימים ההם געהייסן א גרויסער ציבור - דער ישמח משה האט זיך אומגעקוקט אויף די קבלת פנים מיט אזויפיל מענטשן און ער האט זיך צעווויינט, און ער האט געזאגט אוי למי שהעולם מטעין בו, דאס הייסט דער וועמען די וועלט געט אים כבוד, ער האלט אז ער איז נישט ראוי צו דעם כבוד, ווי פאר דעם וועמען די וועלט איז זיך טועה אין אים, אזוי האט ער געזאגט. האט אים דער זון - דער זיידע רבי אלעזר ניסן געזאגט, ס׳שטייט נישט אוי למי שהעולם טועין בו, ס׳שטייט אוי למי שהעולם מטעין בו, וועו זיי זענען זיך טועה און זיי נאר״ן אים אויך אריין, און ער מיינט אויך אליין אז ער ראוי צו כבוד, דאס איז אוי לו.

שנית האט ער אים געזאגט, מ׳געט דען דיר דעם כבוד?, מ׳געט די כבוד פאר די תורה וואס דו האסט געלערנט, דו האסט אזויפיל תורה געלערנט, און אידן קומען זיך צוזאם זיי ווילן געבן כבוד התורה. האט דער ישמח משה דעמאלטס געזאגט אויף די צווייטע העלפט אז ס׳איז וועגן כבוד התורה, אויב מ׳זעהט אז וועו מ׳גיט כבוד פאר א צווייטן תלמיד חכם האט מען פונקט אזוי הנאה וועו מ׳גיט פאר יענעם ווי וועו מ׳גיט פאר אים, דעמאלטס איז א סימן אז מ׳מיינט כבוד התורה, ווייל אויב ס׳איז כבוד התורה, יענער לערנט דאך די זעלבע תורה ווי ער, אבער אויב ס׳איז א חילוק צווישן זיין כבוד און א צווייטנס כבוד, איז א סימן אז מ׳מיינט שוין נישט כבוד התורה, דאס איז א סימן אז מ׳מיינט שוין כבוד עצמו, אזוי האט דער ישמח משה געזאגט, זייער א טיפער דערהער.

וואס איך וויל ארויסברענגען, אונז לעב מיר אין א שווערע תקופה, אין א זמן פון א גזירה משנה צו זיין דעם חינוך פון אידישע קינדער, בני ובנות ישראל, אלע!

ס׳איז מיר שוין אויסגעקומען צו רעדן דערפון און קעמפן דערקעגן, איך האב אזוי געהערט אז אנדערע טועהן אין דעם ענין, און איך וויל זאגן, איך דאנק דעם באשעפער אז ס׳איז אויך דא אנדערע רבנים און אנדערע עסקנים וואס האבן עס געגומען, און האבן אנערקענט דעם שקר, און זיי באקעמפן דעם גזירת החינוך, און איך וויל זיי וואונטשן סייעתא דשמיא און הצלחה.

איינער פון די רבנים עסקנים וואס באקעמפן גזירת החינוך איז אונזער גאסט דא, דער חשוב׳ער רעדנער.

איך האב היינט געהערט די נייעס, ביי מיר איז דאס געווען א נייעס, נעכטן איז געווען אן אסיפה אין שכינות דא אין וועסטשעסטער קאונטי, ס׳איז אראפגעקומען א גרויסער רעגירונגס מאן פון וואשינגטאן, מ׳רופט אים זיין טיטול ׳דער ספיקער פון די הויז׳, דער דריטער גרעסטער רעגירונגס מאן אין די אמעריקאנער רעגירונג. ער איז אראפגעקומען און ער האט זיך געטראפן מיט רבנים און עסקנים, און אונזער גאסט איז אויך דארט געווען, און זיי האבן געבעטן הילף פון אים אז ער זאל העלפן אין דעם קאמף - איך בין נישט דארט געווען, מ׳האט מיר נאר היינט פארציילט - איך וויל נאר זאגן, כ׳האב געמאכט א ברכה הטוב והמטיב.

איך האב נישט געוואוסט דערפון פריער, אבער פון אונזער קהילה איז אויך געווען הרב רבי בנציון לאוב שליט״א (מו״ץ דקהלתינו בוויליאמסבורג). מ׳האט ארויסגעברענגט די בקשה פון ערליכע אידן, און ס׳האט זייער גוטע אויסזיכטן בעזר שמו יתברך, וויייל וואר ס׳פארשטייט די סדר הפאליטיק אין אמעריקע, ס׳גייט זיין וואלן, ס׳איז דא די דעמאקראטן מיט די רעפובליקאנער, און ס׳איז דא גרויסע אויסזיכטן אז די רעפובליקאנער זאלן איבערנעמען די רעגירונג, און ס׳וועט קומען א רעפובליקאנער סעקרעטערי אוו עדיוקעישאן, און מ׳דארף האבן א צוטריט צו אים, קען דאס זייער אסאך מיינען.

[רבינו שליט״א פנה אל הרב ר׳ יעקב שפירא: איר זענט געווען נעכטן דארט, אדרבה איך וויל אייך מכבד זיין איר זאלט באריכטן, אונז וויל מיר הערן, ס׳איז א כבוד צו הערן.

ודיבר הרב ר׳ יעקב שפירא ואמר: מ׳האט מסביר פאר ׳די ספיקער אוו די האוז׳, ערשט אז מיר זענען אידן, און מיר האבן נישט קיין ברירה, מ׳קען נישט מקיים זיין די גזירה, טאמער ער זאל טוישן עפעס פון אונזער חינוך, ס׳איז נישט נוגע, מ׳האט נישט קיין ברירה, און מ׳קען נישט מקיים זיין די גזירה.

מ׳האט אויך געזאגט אז ביי אונז איז די גזירה בכלל נישט נוגע סיי ווי סיי, פארוואס?, ווייל ביי די גוים - כ׳האב נישט געזאגט ביי די גוים, נאר ברמיזה - ביי די גוים אויב מ׳האט נישט קיין עדיוקעישאן און קיין חכמת חיצוניות, ווערט מען ליידיג גייערס, מ׳ווערט פארבראכט ס׳ם, און ס׳איז דא אסאך קריים, און אסאך וכו׳ וכו׳, ביי אונז האט מען א תורה הקדושה.

איך האב געזאגט אז וען א בחור וועקט זיך אויף אינדערפרי און ער זעהט אז ס׳איז לעכטיג אינדרויסן, וויייסט ער אז ער איז שוין פארשלאפן, ער איז געשלאפן צופיל....

ער וויייסט וואס איז א דיסציפלין, ער וויייסט וואס איז א מענטש, ער וויייסט ווי אזוי צו לעבן, ער וואקסט א מענטש, און מ׳דארף נישט אנקומען צו די אלע חכמת חיצוניות, און דאס איז א באנוס וואס דער רבונו של עולם האט געגעבן, דער עיקר איז אז מ׳זאל מקיים זיין די תורה סיי וואו, יהיה איך שיהיה. אבער למעשה דער רבונו של עולם האט באשאפן א וועלט אויף א אופן אז אויב מיר זענען מקיים די תורה קומט אויס אז מ׳וואקסט אויס מענטשן וואס קענען מאכן פרנסה, וואס קענען מאכן גוטע פרנסה, ממילא מ׳דארף נישט אנקומען צו דיינע גזירות, בערך דאס איז געווען.]

וסיים רבינו: **איך וויל אנווואונטשן פאר יענע עסקנים דארט, זיי זאלן האבן גרויס הצלחה און סייעתא דשמיא וואס זיי טועהן נאר להעביר רוע הגזירה, און דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן שוין זוכה זיין צו ביאת גואל צדק בב״א.**

שיר המעלות לשלמ"ז

ח ן וחסד יתן ה' אלקינו, ברכת שלֹ טוב תעופנה שפעותינו, לבדידינו החשוב המשמש בקוד ש
ד יעינו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א לעמוד בשמירתו לשאת משא הקודש בפרץ וככ' ל
אותה לֹ התודה על שהנה ברוחו להרוות צמאון אנ"ש בשיחות קודש העולם על שולחן שלכ מ
מ זכה את הרבים בכל אתר ואתר בעמידו לפעינינו בכל עת כי מן הבאר ההוא ישקו עדרי עדר ה

ידידינו ברוך הכשרונות איש האשכולות איש אשר בו רוח חיי"ם, וה' יתן חכמה לשלמ"ה
חיי"ם שיש בו אהבת תורה ויראת שמים, שפע מהלכים בשיר המעלות לשלמ"ה
מפור בלע"ח לעשרותינו ולקהילתינו הק'

הרב ר'

חיים שלמה פישער

הי"ו

משכ"ק ונאמן כ"ת
של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת הולדת נכדו נ"י לזל טוב

אצל חתנו כבנו האברך החשוב המופלג בתו"ש

הר"ר **משה יהודא שפילמאן** שליט"א

מרביץ תורה בין כותלי המתיבתא הק' בקרית יואל יצ"ו

וצפופה בזה ברכתינו הצפוכה, ככל לשון של הודאה וחיבה, שמשפחה זו יושפע לֹ רב ברכות ושובע שמחות, ורב תענוג ונחת, וישכלל ויצליח בעבודת הקודש בהרחבת קרן התורה והחסידות מעלה מעלה, במעשי ידיו הברוכים המפרסמים לשם ולתהילה, ועד רבות בשנים יזכה לעמוד לימין קדשו של מרן רבינו שליט"א ולהרוות צמאון עם סגלה, ובשכר זאת יזכהו קל נורא עלילה, שיתאחדו כל שולחנו תורה וגדולה, יד כי יבוא שילה, בכ"א.

ההולכים למען שמו בשמחה ובזריזות

מערכת "קול התאחדותינו" בארה"ק	מערכת "קול התאחדותינו" בארה"ב

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Central Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211 | Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בס"ד

כְּדֵי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל

סדר הזמנים

בימי האורה בקרב קהלתינו הק' פה ווילאמסבורג יצ"ו

בצ"ק כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

- בבית מדרשינו הגדול -

חלוקת נרות חנוכה

בשיר ורננים ואמירת דברות קודש ברוב עם הדרת מלך

יום ה' וישב	מוצש"ק וישב
נר א' דחנוכה	נר ג' דחנוכה
בשעה 9:00	בשעה 9:30

סידורו של שבת

שב"ק פרשת וישב - שבת חנוכה

מנחה ע"ש"ק
בשעה 5:00
45 מינוט אחר זמן הדלה"נ

עריכת שלחן המדור
בקרב כל הקהל הקדוש אנ"ש זקנים עם נערים
בשעה 9:15

תהלים שב"ק בבוקר	שחרית יום שב"ק
בשעה 7:15	בשעה 9:15

מנחה וסעודה שלישית
בשעה 5:00
45 מינוט אחר זמן הדלה"נ

הנהלת הקהלה